

EKONOMICKÝ ÚSTAV SLOVENSKEJ AKADEMIE VIED

***Hospodársky vývoj Slovenska
v roku 2013
a výhľad do roku 2015***

Karol Morvay a kolektív

Bratislava 2014

Autorský kolektív:

Ing. Karol Frank, PhD. (8. kapitola)

Ing. Herta Gabrielová, CSc. (2. kapitola)

Ing. Martin Hudcovský (6. kapitola)

Ing. Veronika Hvozdíková, PhD. (4. kapitola)

Ing. Tomáš Jeck, PhD. (3. a 9. kapitola)

Ing. Karol Morvay, PhD. (1. a 10. kapitola)

Ing. Ivana Šikulová, PhD. (5. a 7. kapitola)

Oponenti:

doc. Ing. Veronika Piovarčiová, CSc.

Ing. Štefan Zajac, CSc.

Práca je súčasťou riešenia projektu VEGA č. 2/0103/12.

Zodpovedná jazyková redaktorka: PhDr. Katarína Rybanská

Technické spracovanie: Iveta Balážová

© Ekonomický ústav Slovenskej akadémie vied
Bratislava 2014

ISBN 978-80-7144-224-0 (printová verzia)

ISBN 978-80-7144-219-6 (online verzia)

VEDA, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied

OBSAH

ÚVOD	5
1. CELKOVÝ POHĽAD NA HOSPODÁRSKY VÝVOJ	6
2. HOSPODÁRSKY VÝVOJ PODĽA ODVETVÍ	23
3. VÝVOJ KVALITATÍVNYCH FAKTOROV EKONOMICKÉHO ROZVOJA	41
4. TRH PRÁCE	49
5. VONKAJŠIE EKONOMICKÉ VZŤAHY	62
6. CENOVÝ VÝVOJ	71
7. MENOVÁ POLITIKA EURÓPSKEJ CENTRÁLNEJ BANKY, FUNGOVANIE EURÓPSKEJ ÚNIE A EUROZÓNY Z POHĽADU SLOVENSKA	79
8. VEREJNÉ FINANČIE	92
9. PREHĽAD VYBRANÝCH LEGISLATÍVNYCH A HOSPODÁRSKOPOLITICKÝCH OPATRENÍ	104
10. VÝHĽAD NA ROKY 2014 a 2015	110
LITERATÚRA	122

ÚVOD

Európska ekonomika v uplynulých piatich rokoch prekonala strastiplnú cestu od jednej prudkej recesie k druhej – už miernejšej recesii. Obdobie medzi týmito dvomi prepadmi bolo naplnené neistotou a striedaním očakávaní. Práve rok 2013 bol tým rokom, keď sa aj v slovenskej ekonomike naplno ukázala sila druhej vlny krízy, ktorá je v rôznych obmenách prítomná piaty rok. Slovenská ekonomika možno až prekvapivo odolávala druhému prepadu. V závere roka 2013 sa vyhliadky zlepšili a je pravdepodobné, že ekonomiku čaká obdobie mierneho oživenia. Európska ekonomika je však stále ľahko zraniteľná a príznak finančných otrasov bude ešte dlho prítomný.

Kolektív autorov EÚ SAV už dve desaťročia prináša svoj každoročný analytický pohľad na to, čo sa v ekonomike v predchádzajúcom roku udialo a aký vývoj možno očakávať v najbližšom období. Predmetom hodnotenia sú oblasti ako ekonomický rast a rovnováha ekonomiky, vývoj v odvetviach, vonkajšie ekonomické vzťahy, parametre trhu práce, ceny a vybrané segmenty hospodárskej politiky. Publikácia sa začína celkovým pohľadom na ekonomiku, následne prechádza do analýzy jednotlivých segmentov. Na konci opäť prevládne celkový (syntetizujúci) pohľad pri predstavení očakávaného vývoja.

Autori ďakujú Ivanovi Okálimu za rady a pripomienky k pracovnej verzii týchto textov.

1. CELKOVÝ POHĽAD NA HOSPODÁRSKY VÝVOJ

Tento pohľad na hospodársky vývoj sa viaže k obdobiu, keď ekonomika zavŕšila 20-ročnú etapu svojho fungovania ako samostatnej ekonomiky. Za toto obdobie sa zmenila z hybridnej, čiastočne transformovanej ekonomiky na ekonomiku, ktorá je plnohodnotným členom EÚ aj eurozóny a dobieha výkonnosť svojich vyspelejších partnerov. V niektorých sociálno-ekonomických parametroch sa však toto „dobiehanie“ neprejavuje (pozri ďalej).

V tejto kapitole prezentujeme súhrnné hodnotenie a venujeme sa trom oblastiam:

1. zhodnoteniu vývoja niektorých rozhodujúcich parametrov za dvadsaťročné fungovania samostatnej ekonomiky;
2. vybraným zmenám vo vývojových tendenciách v poslednom období;
3. pohľadu na vývoj výkonu, makroekonomickej stability aj sociálno-ekonomických parametrov v poslednom období.

V nasledujúcich kapitolách sa potom podrobnejšie venujeme vybraným otázkam hospodárskeho vývoja.

Dve desaťročia samostatného fungovania ekonomiky: s vyšším výkonom, no s rovnakou mierou zamestnanosti

Za dvadsať rokov svojej samostatnej existencie sa výkonnosť slovenskej ekonomiky zvýšila v porovnaní so všetkými porovnávanými ekonomikami¹ (graf 1.1). Toto obdobie tak bolo späté s výraznou reálnou konvergenciou.

Ekonomika SR dobiehala aj výkonnosť českej ekonomiky, s ktorou v minulosti tvorila jeden celok. V období posledných štyroch rokov (po recesii 2009) pokračovala reálna konvergencia výrazne diferencovane: slovenská ekonomika dobiehala výkonnosť EÚ, nedobiehala však výkonnosť

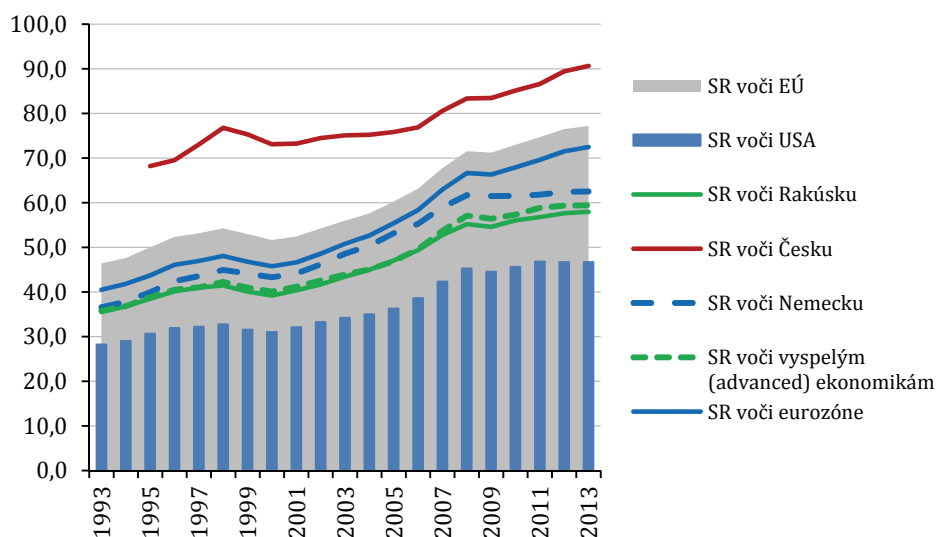
¹ Výkonnosť ekonomiky SR porovnáваме nielen s úrovňou EÚ či s úrovňou iných skupín krajín, ale aj s vybranými individuálnymi ekonomikami. Úroveň výkonnosti EÚ sa totiž znižovala v dôsledku jej rozširovania. Porovnanie s individuálnymi ekonomikami nie je ovplyvnené takýmto efektom rozširovania.

USA. (Ekonomická úroveň EÚ sa totiž vyvíjala menej priaznivo ako úroveň ekonomiky USA.)

Graf 1.1

Dve desaťročia reálnej konvergence: HDP na obyvateľa v SR v porovnaní s vybranými ekonomikami

(HDP na obyv. v SR / HDP na obyvateľa vo vybranej ekonomike, v %)

Prameň: Vlastné výpočty podľa IMF WEO Database, údaj za rok 2013 na báze odhadu IMF.

Za toto obdobie sa úroveň reálneho HDP na obyvateľa zvýšila približne o 125 %, priemerná nominálna mzda o 363 % a hladina spotrebiteľských cien o 202 % (tab. 1.1). Popri tom zaujme, že miera zamestnanosti (15 – 64-ročných) bola v roku 2013 presne na tej istej úrovni (59,9 %) ako pri začiatku jej merania v roku 1994. Pravda, to nemôže byť interpretované ako stabilita miery zamestnanosti: prešla fázou nárastu aj poklesu (to však nemení nič na probléme, že po 20 rokoch je na tej istej nedostatočnej hodnote, graf 1.2). Ide však o zamestnanosť inej kvality: zamestnanosť prešla štruktúrnymi zmenami a jej značná časť sa presunula z neperspektívnych činností do činností, ktoré sú konkurencieschopné. Aj miera nezamestnanosti v roku 2013 bola podobná tej, aká bola zistená pred dvomi dekadami. Nie je našim zámerom tu detailnejšie analyzovať pokrok ekonomiky za dve dekády jej samostatnosti; aj na základe takéhoto hrubého priblíženia

však možno hovoriť o úspechu v reálnej konvergencii pri zaostávaní niektorých sociálno-ekonomických parametrov.

Tabuľka 1.1

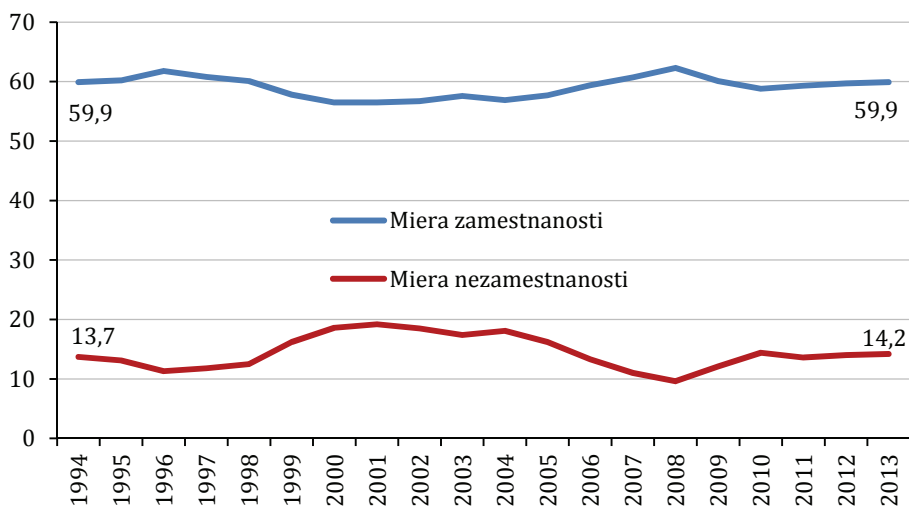
Kumulatívna zmena vybraných parametrov za 20 rokov fungovania samostatnej ekonomiky SR

Parameter	Koeficient kumulatívnej zmeny (úroveň 1993 = 1)	Kumulatívna zmena v % (za obdobie 1993 – 2013)
HDP na obyvateľa	5,182	418,2
HDP na obyvateľa	2,253	125,3
Priemerná mzda (nominálna)	4,625	362,5
Hladina spotrebiteľských cien	3,016	201,6

Prameň: Vlastné výpočty podľa IMF WEO Database, údaje za 2010 – 2013 korigované podľa ŠÚ SR.

Graf 1.2

Vývoj dvoch základných parametrov trhu práce: po dvoch desaťročiach na podobných úrovniach (údaje v %)

Prameň: Štatistický úrad SR, údaje podľa VZPS.

Prechod cez „druhé dno“

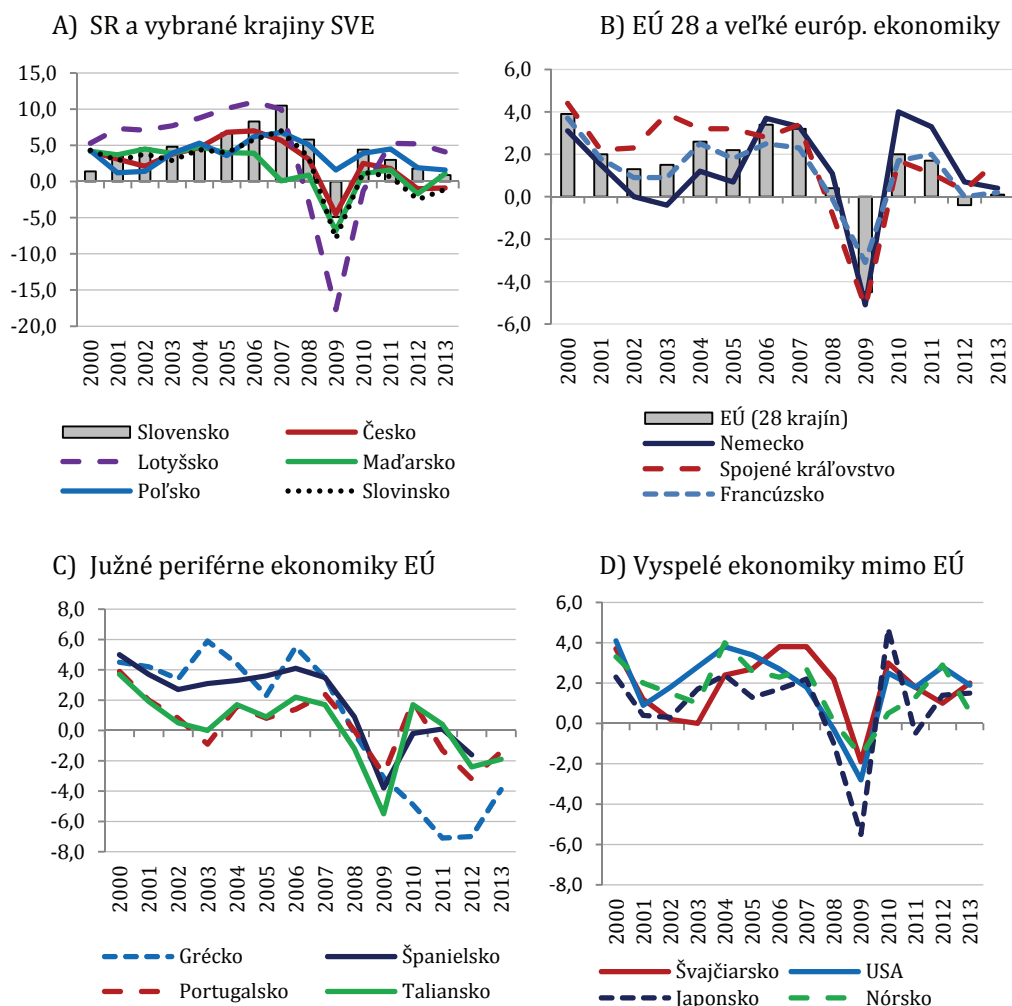
V rokoch 2012 a 2013 európske ekonomiky prechádzali cez „druhé dno“ krízy (ak za „prvé dno“ považujeme recesiu v roku 2009). Slovenská ekonomika prešla týmto pomyselným „druhým dnom“ bez upadnutia

do recesie, hoci spomalenie rastu v roku 2013 bolo markantné. Nie všetky členské štáty EÚ zaznamenali pokles reálneho HDP pri „druhom dne“ (graf 1.3). Dynamika reálneho HDP v SR však bola podstatne priaznivejšia v porovnaní s dynamikou v EÚ 28. Slovenská ekonomika odolávala poklesu reálneho HDP vďaka priaznivému vývoju exportu.

Graf 1.3

Dve vlny krízy, vyjadrené dynamikou reálneho HDP vo vybraných ekonomikách (medziročné zmeny reálneho HDP v %)

Poznámka SVE – stredná a východná Európa.

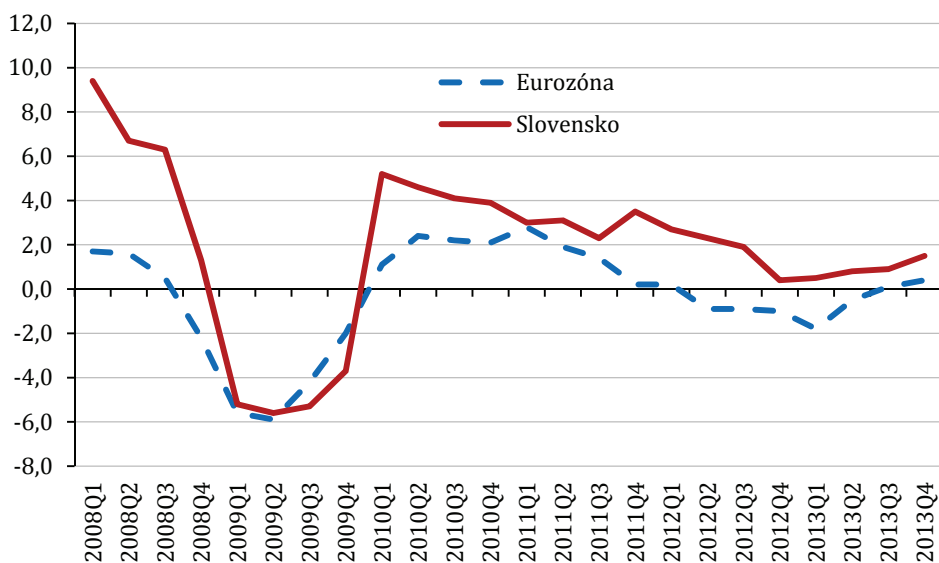
Prameň: Eurostat.

Otázke, ako mohol byť vývoj činnosti hlavných exportérov taký úspešný v náročnom období, sme sa venovali v predchádzajúcich štúdiách o hospodárskom vývoji Slovenska (pozri Morvay a kol., 2012). Možno zrekapitulovať napríklad poznatok, že automobilky pôsobiace v SR sú elitnými prevádzkami v sieti svojich nadnárodných korporácií a to im umožnilo úspešne pôsobiť aj v situácii, keď trhová situácia nútila korporácie skôr do defenzívnej politiky.

Razantnosť a jednoznačnosť nástupu „prvého dna“ kontrastovali s neurčitým nástupom druhého. Zo štvrťročných údajov o zmenách reálneho HDP možno badať smerovanie k „druhému dnu“ v eurozóne aj v SR približne od polovice roka 2011. Kritický moment pre slovenskú ekonomiku nastal pravdepodobne v poslednom štvrťroku 2012: eurozóna bola už tretí štvrťrok v recesii a tempo rastu HDP v SR sa ocitlo tesne nad nulovou hranicou (graf 1.4). V prvých troch štvrťrokoch sa opakovali mimoriadne nízke (na pomery ekonomiky SR) hodnoty tempa ekonomického rastu, s náznakom zlepšenia v závere roka. Zrejme aj eurozóna už v prvom štvrťroku 2013 prekonal najhlbší bod „druhého dna“.

Graf 1.4

Prvá a druhá vlna krízy v eurozóne a v SR zobrazená štvrťročnými údajmi o zmenách reálneho HDP (medziročné zmeny reálneho HDP v %)

Prameň: Eurostat.

Štruktúra prírastku HDP bola v období po recesii (2009) výrazne odlišná od štruktúry prírastku pred rokom 2009. Ide o inú kvalitu ekonomického rastu. V tabuľke 1.2 sú zobrazené podiely vybraných komponentov na prírastku HDP v dvoch rovnako dlhých periódach. Prvá z týchto periód bola charakterizovaná silným rastom ekonomiky a celkovo priaznivým makroekonomickým vývojom. Druhá z porovnávaných periód zahŕňa posledné obdobie (po r. 2009), ktoré bolo poznačené problematickým vývojom a relatívne slabým ekonomickým rastom. Ak porovnáme štruktúru prírastku HDP (v bežných cenách – b. c.) v týchto dvoch kvalitatívne odlišných periódach, zisťujeme nasledovné:

- Pri pohľade cez *produkčnú metódu* výpočtu HDP možno konštatovať, že na jednotku prírastku HDP v období 2010 – 2013 pripadalo podstatne viac prírastku medzis potreby aj prírastku produkcie ako v skoršom období. Na vytvorenie dodatočných 1 000 eur HDP potrebovala ekonomika zrealizovať dodatočnú produkciu za 3 207 eur (v skoršom období stačilo 2 639) pri spotrebovaní dodatočných vstupov za 2 285 eur (predtým to bolo 1 679). To znamená, že v ekonomike sa nezvyšovala úroveň zhodnocovania vstupov a ekonomický rast bol zrejme ťahaný aktivitami s vysokou náročnosťou na medzis potrebu a nízkym podielom pridanej hodnoty. Na vytvorenie jednotky HDP (alebo pridanej hodnoty) bol totiž potrebný väčší objem spotrebovaných vstupov aj vytvorenej produkcie. Okrem toho sa zvýšil podiel prírastku čistých daní z produktov na prírastku HDP, dodatočná jednotka HDP je spojená s väčším dodatočným tokom príjmov do verejných rozpočtov.
- Pri pohľade cez *výdavkovú metódu* je viditeľný veľmi nepriaznivý vývoj podielu hrubého fixného kapitálu aj zásob na prírastku HDP v neskoršej perióde. Klesol však podiel všetkých súčastí domáceho dopytu na prírastku HDP. Na druhej strane mimoriadne silno vzrástol podiel exportu. To je prejav substitúcie domáceho dopytu vonkajším dopytom (tomu sa venujeme aj ďalej).
- Jedine pri použití *dôchodkovej (príjmovej) metódy* výpočtu HDP možno konštatovať podobné proporcie prírastku HDP v oboch periódach. Váha prírastku oboch podstatných kategórií, odmien zamestnancom

(to je príjem zamestnancov) aj hrubého prevádzkového prebytku (príjem korporácií) a zmiešaných dôchodkov (príjem samozamestnaných osôb) bola v oboch obdobiach na približne rovnakých hodnotách. Sú to však také hodnoty, ktoré znamenajú ďalší pokles už aj tak nízkej mzdovej kvóty (teda nízkeho podielu odmien zamestnancom na HDP).

T a b u ľ k a 1.2

Štruktúra kumulatívneho prírastku HDP pri použití troch metód výpočtu

Pri pohľade cez produkčnú metódu		
<i>Na jednotku prírastku HDP v bežných cenách pripadal</i>		
	obdobie 2005 – 2008	obdobie 2010 – 2013
Prírastok produkcie	2,639	3,207
Prírastok medzispotreby	1,679	2,285
Prírastok pridanej hodnoty (produkcia – medzispotreba)	0,960	0,922
Prírastok čistých daní z produktov	0,040	0,078
Pri pohľade cez výdavkovú metódu		
<i>Na jednotku prírastku HDP v bežných cenách pripadal</i>		
	obdobie 2005 – 2008	obdobie 2010 – 2013
Prírastok konečnej spotreby domácností	0,568	0,495
Prírastok konečnej spotreby verejnej správy	0,162	0,019
Prírastok tvorby hrubého fixného kapitálu	0,222	-0,014
Prírastok zásob a cenností	0,037	-0,251
Prírastok domáceho dopytu spolu	0,990	0,249
Prírastok exportu výrobkov a služieb	0,942	2,801
Pri pohľade cez dôchodkovú (príjmovú) metódu		
<i>Na jednotku prírastku HDP v bežných cenách pripadal</i>		
	obdobie 2005 – 2008	obdobie 2010 – 2013
Prírastok odmien zamestnancom	0,350	0,333
Prírastok hrubého prevádzkového prebytku a zmiešaného príjmu	0,598	0,570

Prameň: Vlastné výpočty podľa údajov ŠÚ SR.

Pokračovala mizéria domáceho dopytu

V období po recesii (2010 – 2013) bol ekonomický rast v SR veľmi špecifický: bol sprevádzaný nepriaznivým vývojom domáceho dopytu (DD). V grafe 1.5 sú zobrazené pomery kumulatívnych indexov zmeny zložiek DD a kumulatívnych indexov medziročnej zmeny HDP (všetko počítané zo stálych cien; za obdobie 2010 – 2013). Takýto ukazovateľ vypovedá o tom, v akej miere je ekonomický rast previazaný s rastom DD. V prípade ekonomiky SR je táto väzba veľmi nepriaznivá pre domáci dopyt. Pri kumulatívnom raste reálneho HDP o 10,5 % vzrástol domáci dopyt len o 1,2 %. Tým vzniká mimoriadne nepriaznivý pomer medzi dynamikou reálneho HDP a DD (1.5A). Pri dezagregácii domáceho dopytu na jednotlivé komponenty sa stáva dobre viditeľným mimoriadny pomer dynamiky konečnej spotreby domácností (KSD) k dynamike HDP (graf 1.5B). Zo všetkých krajín zaradených do porovnania² bol vzťah ekonomického rastu a rastu KSD najmenej priaznivý pre spotrebu práve v SR (rast ekonomiky bol spojený s poklesom spotreby domácností). Podobne pri ekonomickom raste klesala aj spotreba verejnej správy (v tomto prípade však výsledok slovenskej ekonomiky nie je taký výnimočný ako v prípade KSD, graf 1.5C). Kumulatívny výsledok vývoja tvorby hrubého fixného kapitálu (THFK) je zo zložiek domáceho dopytu najpriaznivejší (a tým je najpriaznivejší aj pomer indexov THFK a HDP, graf 1.5D). Podotýkame však, že tento zdanlivo dobrý kumulatívny výsledok bol spojený so silným rastom THFK v rokoch 2010 – 2011 a jej výrazným prepadom v rokoch 2012 a 2013 (tento prepád sa ešte stane predmetom pozornosti v ďalšom texte).

Pomer tempa rastu exportu k tempu rastu domáceho dopytu dosiahol v sledovanom období v SR mimoriadnu hodnotu, najvyššiu spomedzi krajín zaradených do porovnania (graf 1.6). To znamená, že práve v SR bola najvýraznejšia substitúcia domáceho dopytu vonkajším dopytom. Export a domáci dopyt rástli v tomto období tempom v pomere 1,48 : 1. Je pozoruhodné, že v tomto období bolo tempo rastu vonkajšieho dopytu

² Do porovnania sme zahrnuli iba tie krajiny, ktoré v období 2010 – 2013 (niektoré 2010 – 2012, podľa dostupnosti údajov) dosiahli reálny rast HDP (presnejšie: kumulatívny index zmeny reálneho HDP za toto obdobie bol väčší ako 1).

(vyjadreného exportom) vyššie ako tempo rastu domáceho dopytu takmer vo všetkých sledovaných ekonomikách. Pritom najvýraznejšia prevaaha tempa rastu exportu nad tempom rastu DD bola zaznamenaná v piatich krajinách strednej a východnej Európy. Je zjavné, že práve v týchto krajinách (SR, Litva, Estónsko, Česko a Maďarsko) bol ekonomický rast mimoriadne silno závislý od rastu vonkajšieho dopytu.

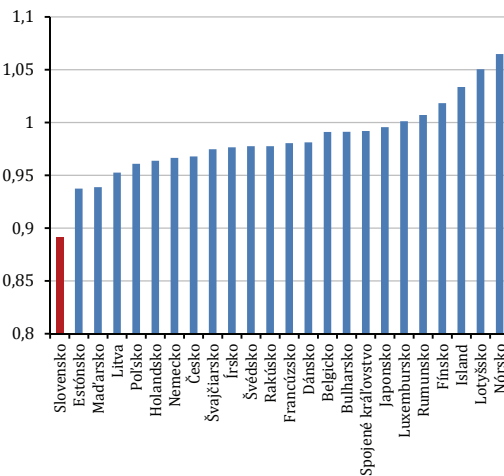
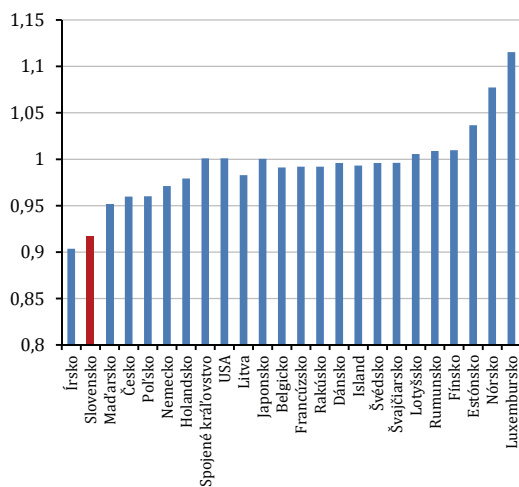
Graf 1.5

Vzťah rastu HDP a zmien zložiek domáceho dopytu

(pomer medziročných indexov reálnych zmien vyznačených parametrov)

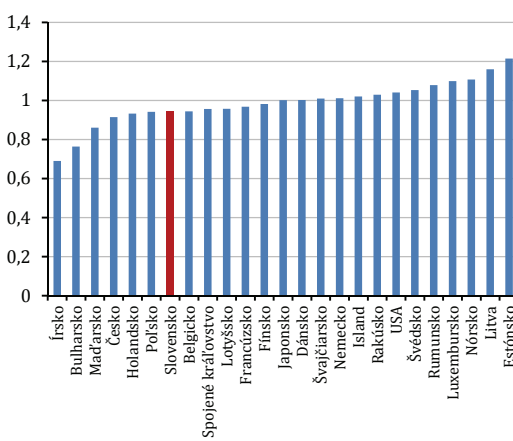
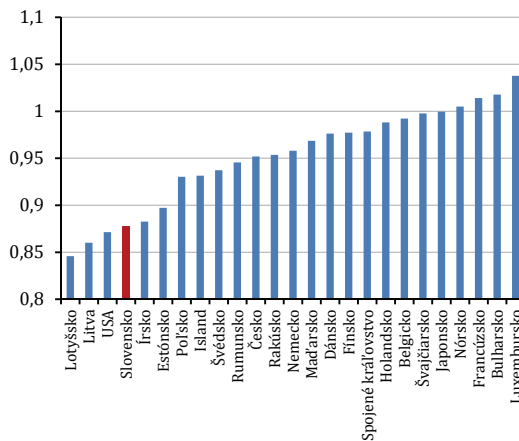
A) Index domáceho dopytu/index HDP

B) Index spotreby domácností/index HDP

C) Index spotreby verej. správy/index HDP

D) Index tvorby hr. fix. kapit./index HDP

Prameň: Vlastné výpočty podľa údajov Eurostatu.

Vyjadrenie ukazovateľov použitých v grafoch 10.5 (A až D):

- V grafe 1.5A ide o pomer:
index kumulatívnej zmeny domáceho dopytu/index kumulatívnej zmeny HDP.
- V grafe 1.5B ide o pomer:
index kumulatívnej zmeny konečnej spotreby domácností/index kumulatívnej zmeny HDP.
- V grafe 1.5C ide o pomer:
index kumulatívnej zmeny konečnej spotreby verej. správy/index kumulatívnej zmeny HDP.
- V grafe 1.5D ide o pomer:
index kumulatívnej zmeny tvorby hrubého fix. kapitálu/index kumulatívnej zmeny HDP.

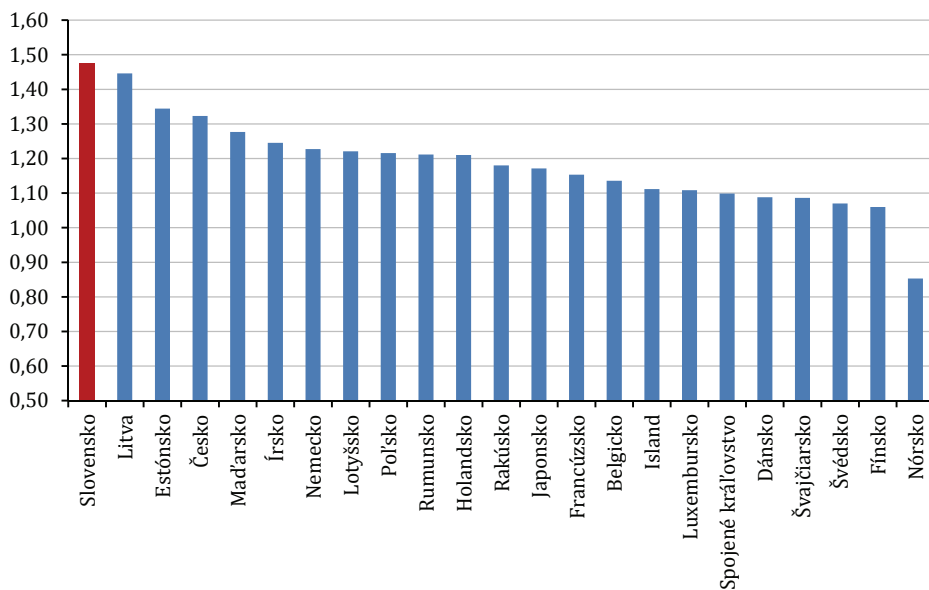
Pri indexoch hodnota parametra vo východiskovom období = 1.

Všetky indexy sú odvodené z údajov v stálych cenách (s. c.).

Graf 1.6

Dynamika exportu v pomere k dynamike domáceho dopytu

(pomer medziročných indexov reálnych zmien exportu výrobkov a služieb a domáceho dopytu)

Poznámka:

Index kumulatívnej zmeny exportu výrobkov a služieb/index kumulatívnej zmeny DD.
Vypočítané z údajov v stálych cenách, za obdobie 2010 – 2013.

Prameň: Vlastné výpočty podľa údajov Eurostatu.

Slabý domáci dopyt robí ekonomický rast zraniteľným. Silnejší DD by mohol mať stabilizujúci vplyv na vývoj ekonomiky. Podľa niektorých analýz (napr. Habrman, 2013) by prírastok DD mohol mať priaznivejší vplyv na tvorbu pracovných miest ako rovnaký prírastok exportu.

Samozrejme, neexistuje možnosť jednoducho voliť medzi domácim dopytom a externým dopytom. Tvorcovia hospodárskej politiky nemajú možnosť substituovať jeden dopyt druhým. A nárast roly externého dopytu bol v určitej fáze vývoja ekonomiky (pri rozmachu činnosti nadnárodných korporácií, pri začleňovaní sa do globálnych obchodných reťazcov) nevyhnutným javom. V ďalších fázach však bude žiaduca vyváženejšia proporcia rastu externého a domáceho dopytu.

Podiel exportu aj podiel importu výrobkov a služieb na HDP vzrástli v roku 2013 na rekordné hodnoty (graf 1.7). Exportná výkonnosť aj dovozná náročnosť sa priblížili k hodnote 100 % HDP. Pre lepšiu interpretovateľnosť³ vyjadrujeme význam exportu a importu ich podielom na celkových zdrojoch, resp. celkovom použití výrobkov a služieb. Zistujeme tak, že dovoz kryje 27,1 % celkového objemu zdrojov výrobkov a služieb v SR.⁴ Podiel exportu na celkovom použití výrobkov a služieb dosiahol 28,9 %.⁵ Oba podiely vykazujú rastúcu tendenciu, ale podstatne nižšie a aj jednoznačnejšie interpretovateľné hodnoty ako pri porovnávaní exportu a importu s HDP.

---

³ Možno dezinterpretáciou približne 98 %-ného pomeru exportu k HDP v roku 2013 je, že 98 % výrobkov a služieb vytvorených v SR smerovalo na export. To však nie je správne.

⁴ Celkové zdroje výrobkov a služieb = produkcia plus import výrobkov a služieb.

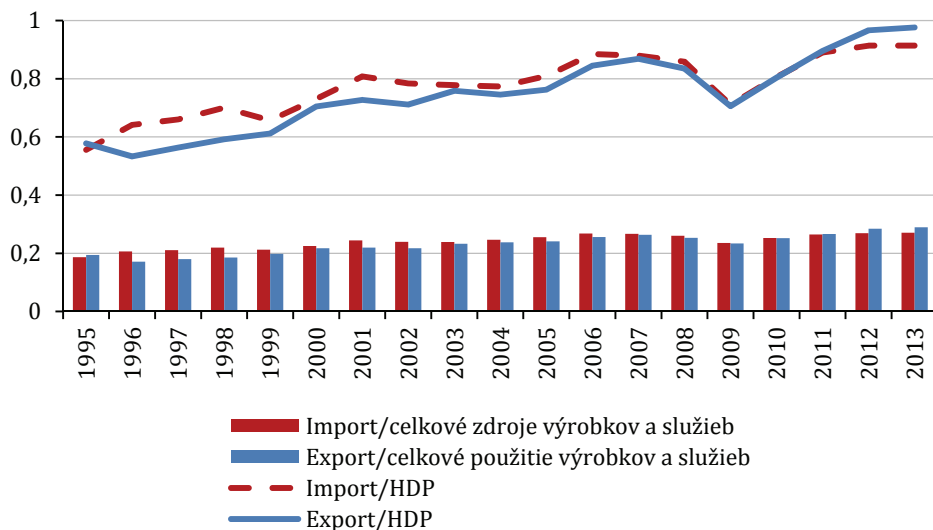
⁵ Celkové použitie výrobkov a služieb = použitie na medzispotrebu plus konečné použitie. Konečné použitie zahŕňa konečnú spotrebu, tvorbu hrubého kapitálu a export. Celkové zdroje výrobkov a služieb = celkovému použitiu. Vychádzame pritom z princípov *Účtu výrobkov a služieb* v systéme národných účtov.

Graf 1.7

Parametre exportnej výkonnosti a dovoznej náročnosti

(podieľ exportu a importu výrobkov a služieb na HDP, ako aj na celkových zdrojoch či celkovom použití výrobkov a služieb)

Poznámka: Kategórie „celkové zdroje výrobkov a služieb“ a „celkové použitie výrobkov a služieb“ sú odvodené z účtu výrobkov a služieb v systéme národných účtov. Celkové zdroje výrobkov a služieb sú súčtom objemu domácej produkcie a dovozu. Celkové zdroje výrobkov a služieb sú súčtom medzispotreby, konečnej spotreby, tvorby hrubého kapitálu a exportu. Výpočty z údajov v bežných cenách.

Prameň: Vlastné výpočty podľa údajov Eurostatu.

Zmena v makro(ne)rovnováhe: od čistého prijímateľa k čistému poskytovateľovi pôžičiek

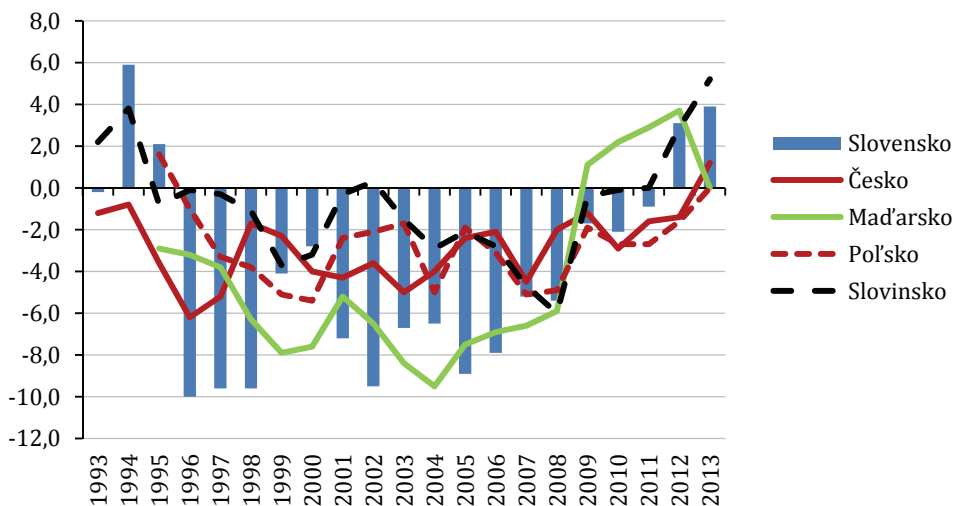
V rokoch 2012 a 2013 sa zmenil charakter makroekonomickej (ne)rovnováhy. Využívame tu kategórie národného účtovníctva na zhodnotenie vzťahu medzi úsporami a investíciami. V období 1996 – 2011 bola slovenská ekonomika čistým prijímateľom pôžičiek (pretože použila na tvorbu kapitálu viac zdrojov, ako mala k dispozícii z domácich úspor, prípadne kapitálových transferov). Bol to logický sprievodný jav vývoja ekonomiky, ktorá bola poznačená nižšou konkurencieschopnosťou. Ekonomika prekonávala svoju podkapitalizovanosť pri nedostatku vlastných zdrojov na investovanie. Nevyhnutne tak objem investícií (tvorby aktív) prevyšoval objem vlastných zdrojov (tie sú dané úsporami a prijatými kapitálovými transfermi). Táto nerovnováha bola krytá cudzími

zdrojmi (preto bola ekonomika čistým prijímateľom pôžičiek – viac pôžičiek prijala, než poskytla). V roku 2012 v tom došlo k obratu a v roku 2013 bola ekonomika druhý rok po sebe čistým poskytovateľom pôžičiek. Podobná zmena sa odohrala aj v iných bývalých transformujúcich sa krajinách (graf 1.8). Zvýšenie hodnoty indikátora čisté pôžičky poskytnuté (+) alebo prijaté (-) je spoločnou črtou vývoja ekonomík stredoeurópskych bývalých transformujúcich sa ekonomík v rokoch 2012 – 2013. Pôvodne záporné hodnoty tohto indikátora sa priblížili k nule alebo sa zmenili na kladné.

Pri vysvetlení tohto javu sa venujeme dynamike tých premenných, ktoré určujú objem čistých pôžičiek. Čisté pôžičky sa vypočítajú ako rozdiel medzi zdrojmi, ktoré má ekonomika k dispozícii na tvorbu aktív (hrubé úspory a kapitálové transfery) a skutočnou tvorbou aktív (predovšetkým tvorba hrubého kapitálu). Zjednodušene vyjadrené, je to rozdiel medzi úsporami a investíciami.⁶

G r a f 1.8

Čisté pôžičky poskytnuté (+) alebo prijaté (-) (pomer k HDP v %)

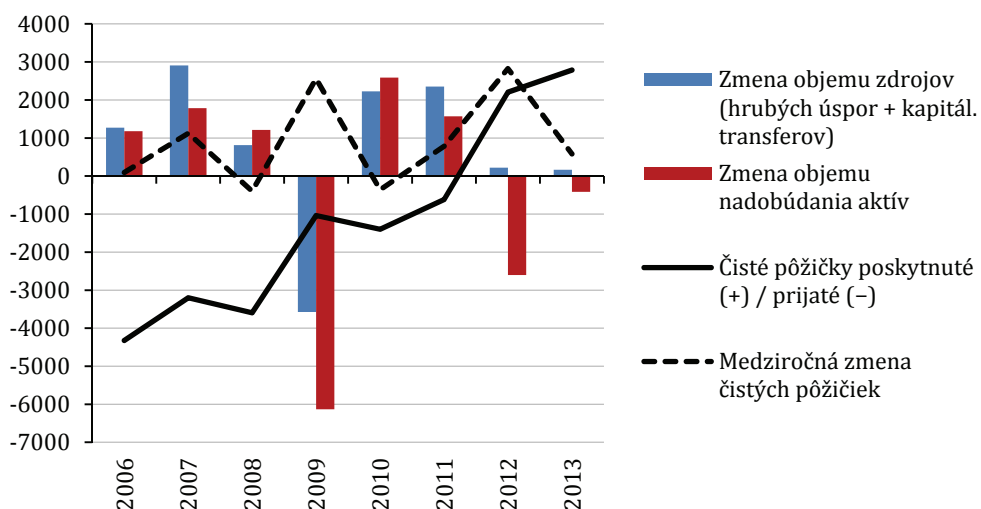
Prameň: Eurostat.

⁶ Čisté pôžičky = (hrubé úspory + kapitálové transfery) – (tvorba hrubého kapitálu + čisté nadobudnutie nefinančných neprodukovateľných aktív).

Rozhodujúcim faktorom premeny SR na čistého poskytovateľa pôžičiek bol prepád investičnej činnosti (pokles tvorby hrubého kapitálu v rokoch 2012 a 2013). Pokles tvorby kapitálu spôsobil, že sa nevyužila časť zdrojov, ktoré ekonomika mala k dispozícii na tvorbu aktív. Tieto zdroje slovenská ekonomika mohla požičať. Slovenská ekonomika sa teda stala čistým poskytovateľom pôžičiek kvôli výpadku v objeme tvorby hrubého kapitálu. Nie je to výsledok zvýšenia objemu disponibilných zdrojov, ale ich nevyužitia na tvorbu investícií (graf 1.9).

G r a f 1.9

Vývoj parametrov ovplyvňujúcich rovnováhu úspor a investícií v SR
(mil. eur)

Prameň: Eurostat a vlastné výpočty podľa údajov Eurostatu.

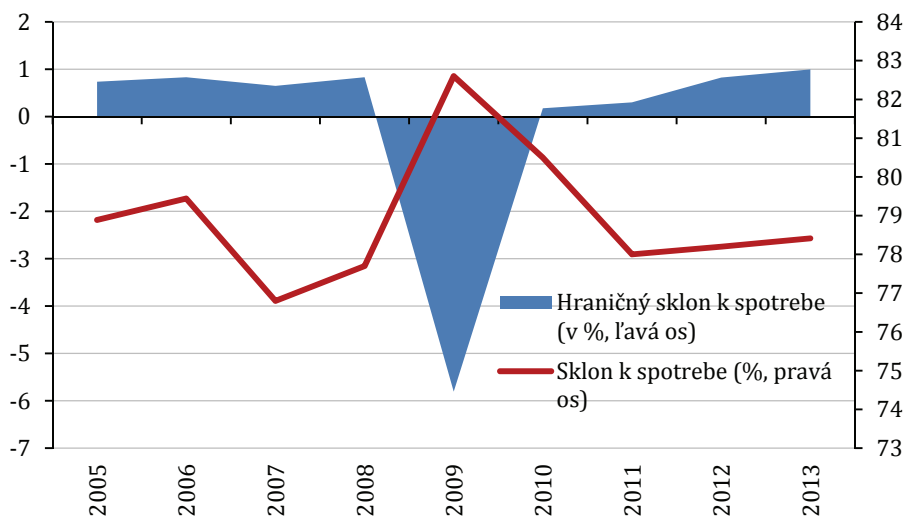
Sklon k spotrebe opäť vzrastal, spolu s obnovovaním dôvery

Znížená dynamika príjmov spolu s neistotou a nedôverou ohľadne ďalšieho ekonomického vývoja viedli k veľmi nízkemu hraničnému sklonu k spotrebe tesne po recesii (graf 1.10). To znamená odkladanie spotreby a zvyšovanie podielu úspor na dodatočnom príjme (zrejme s motívom opatrnosti). V rokoch 2012 a 2013 hraničný sklon k spotrebe výrazne vzrástol. To znamená, že dodatočná spotreba už kopírovala vývoj dodatočného príjmu. Tým, že v rokoch 2010 a 2011 dochádzalo

k masívnemu odkladaniu spotreby, je možné, že ďalšie odkladanie už nebolo prijateľné. Je dokonca predstaviteľné, že spolu s obnovovaním dôvery (od záveru roka 2013 sa zlepšujú hodnoty indikátorov dôvery v ekonomike SR⁷) sa dostavuje aj akýsi efekt kompenzácie za odkladanú spotrebu a hraničný sklon k spotrebe zostane nejaký čas na relatívne vysokých hodnotách (tento argument vstupuje do nášho výhľadu v tejto publikácii). Vysoký hraničný sklon k spotrebe v roku 2013 znamenal, že takmer celá dodatočná jednotka príjmu sa premieta do prírastku spotreby a iba zanedbateľná časť sa použije na tvorbu úspor. Je to opak situácie z rokov 2010 a 2011, keď podstatná časť prírastku disponibilného príjmu smerovala do prírastku úspor (pod tlakom neistoty).

Graf 1.10

Sklon k spotrebe a hraničný sklon k spotrebe v SR (%)

Vysvetlivky: Sklon k spotrebe je pomer výdavkov na konečnú spotrebu k disponibilnému príjmu (počítané z bežných cien). Hraničný sklon k spotrebe je pomer medziročného prírastku výdavkov na konečnú spotrebu k medziročnému prírastku disponibilného príjmu (počítané z bežných cien).

Prameň: Eurostat a vlastné výpočty podľa údajov Eurostatu.

⁷ Máme na mysli priaznivý vývoj Indikátora ekonomického sentimentu, a predovšetkým jeho zložky, ktorou je indikátor dôvery spotrebiteľov.

Spomalený rast, ale s náznakom priaznivého obratu

Vývoj slovenskej ekonomiky v roku 2013 bol ovplyvnený predovšetkým už spomínaným prekonávaním dolného bodu obratu vo vývoji európskej ekonomiky. Po tom, ako ekonomika SR prekonala kritický moment na prelome rokov 2012/2013 (keď bol prechod do recesie veľmi blízko), začalo sa tempo jej rastu veľmi pozvoľna zvyšovať.

V domácich determinantoch makroekonomického vývoja nenastala taká významná zmena, ktorá by výraznejšie ovplyvnila vývojové tendencie. V domácej hospodárskej politike pokračovala politika konsolidácie verejných financií (bližšie sa tomu venuje jedna z kapitol tejto publikácie), ktorá má kontinuálne tlmiaci vplyv na ekonomický rast kvôli obmedzeniu domáceho dopytu.

V oblasti makrostability vynikne všeobecný posun od výrazných deficitov smerom k akceptovateľnejším deficitom (to je prípad salda verejných financií), alebo dokonca k prebytkom (to je prípad čistých pôžičiek alebo prípad salda exportu a importu výrobkov a služieb). Možno tak pripustiť posilnenie niektorých prejavov vnútornej aj vonkajšej rovnováhy (hlavne ak zoberieme do úvahy aj pokles miery inflácie).

Spomalený rast ekonomiky pri odbúravaní deficitnosti vo vnútornej aj vonkajšej rovnováhe bol sprevádzaný nepodstatnými zmenami indikátorov sociálno-ekonomického vývoja. Stagnácia počtu pracujúcich pri miernom náraste miery nezamestnanosti bola očakávaným sprievodným javom prekonávania „druhého dna“. Nárast reálnej mzdy však bol trochu neočakávaným priaznivým prejavom výrazného zníženia miery inflácie. Za rastom reálnej mzdy nestálo zrýchlenie rastu priemernej nominálnej mzdy, ale hlavne spomalenie inflácie: pri rovnakom tempe rastu priemernej mzdy v rokoch 2012 a 2013 (zakaždým o 2,4 %) bol vývoj reálnej mzdy výrazne priaznivejší v roku 2013 (sekcia C v tab. 1.3).

Ekonomika tak prekonala „druhé dno“ bez ohrozenia svojej makrostability či bez výrazného zhoršenia sociálno-ekonomických parametrov. To možno vnímať ako mierny pozitívny signál pre najbližšie obdobie, v ktorom by mohli vonkajšie podmienky pôsobiť priaznivejšie (viac vo výhľade, časť 10).

Tabuľka 1.3
Sociálno-ekonomický vývoj Slovenskej republiky v rokoch 2000 – 2013

	2000	2002	2004	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
A. Výsledky a faktory výkonnosti hospodárstva											
Index HDP; romr = 100 ¹	101,4	104,6	105,1	108,3	110,5	105,8	95,1	104,4	103,0	101,8	100,9
Index produktivity práce; romr = 100 ²	103,4	104,4	104,8	104,3	107,9	107,5	97,8	106,6	101,1	101,2	100,9
Index domáceho dopytu; romr = 100	101,2	104,0	105,8	106,5	106,3	105,7	92,6	103,7	101,0	95,9	99,2
Index tvorby hrubého fix. kapitálu; romr = 100	90,4	100,2	104,8	109,3	109,1	101,0	80,3	106,5	114,2	89,5	95,7
Rentabilita nákladov v nefinanč. org. v %	2,7	4,5	7,0	7,7	7,6	6,2	5,1	6,2	6,3	5,5	5,3
B. Indikátory stability											
Miera inflácie v % ³	12,2	3,5	7,5	4,3	1,9	3,9	0,9	0,7	4,1	3,6	1,5
Saldo verejných financií/HDP v %	-12,3	-5,7	-3,3	-3,4	-1,9	-2,2	-8,0	-7,7	-5,1	-4,3	-3,0
Podiel spotreby verej. správ z HDP v %	20,1	20,3	19,0	18,8	17,1	17,5	19,9	19,3	18,0	17,6	17,8
Čisté pôžičky poskytnuté (+)/prijaté (-)	-2,8	-9,5	-6,5	-7,9	-5,2	-5,4	-1,7	-2,1	-0,9	3,1	3,9
Čistý vývoz tovarov a služieb/HDP v % (b. c.)	-2,6	-7,3	-2,8	-4,0	-1,1	-2,4	-0,5	-0,2	0,5	5,2	6,3
C. Sociálny vývoj											
Medziročný index zamestnanosti, VZPS ⁵	98,6	100,2	100,3	103,8	102,4	103,2	97,2	98,0	101,9	100,6	100,0
φ miera nezamestnanosti v % ⁵	18,6	18,5	18,1	13,3	11,0	9,6	12,1	14,4	13,6	14,0	14,2
Ročná zmena reálnych miezd v %	-4,9	5,8	2,5	3,3	4,3	3,3	1,4	2,2	-1,6	-1,2	1,0
Index reálnych miezd v NH 1989 = 100	86,9	92,8	93,6	102,8	107,2	110,7	112,2	114,7	112,9	111,5	112,6
Index reálnej spotreby domácností/obyv. 1989 = 100	101,1	112,3	115,4	129,8	138,8	147,3	146,0	144,6	144,8	144,3	144,1
Podiel výdavkov na sociálnu ochranu z HDP v % ⁶	14,5	14,9	12,1	12,3	10,6	10,2	12,3	12,2	12,0	12,1	12,1

¹ V stálych cenách r. 2000; romr – rovnaké obdobie minulého roka. ² HDP v s. c. na 1 pracovníka. ³ Podľa harmonizovaného indexu spotrebiteľských cien (HICP); romr = 100. ⁴ Z úverov čerpaných z obchodných bánk v priemere za rok. ⁵ Podľa Výberového zisťovania pracovných síl (VZPS).

⁶ Výdavky z verejných financií, podľa Eurostatu.

Prameň: ŠÚ SR; NBS; MF SR.

2. HOSPODÁRSKY VÝVOJ PODĽA ODVETVÍ

Makroekonomický pohľad

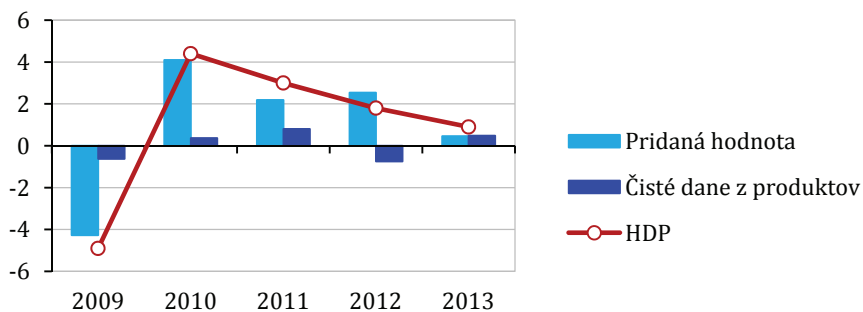
Reálny rast pridanej hodnoty, ktorý celkovo charakterizuje výkonnosť odvetví, sa v roku 2013, na rozdiel od predchádzajúcich troch rokov (rast 4,5 %; 2,4 % a 2,8 %) výrazne spomalil, a to až na 0,5 %. Je to však lepší výsledok ako za priemer eurozóny (pokles o 0,3 %), a aj ako v EÚ 28, ktorej priemerný rast dosiahol len 0,2 %. Lepší výsledok v raste pridanej hodnoty ako Slovensko však dosiahlo 10 štátov.

Napriek tomu si však Slovensko medzi členskými štátmi EÚ udržalo dobrú pozíciu v prekonávaní dôsledkov hospodárskej krízy. Aj po spomalení v roku 2013 dosahuje Slovensko v porovnaní s predkrízovým obdobím tretí najvyšší reálny rast pridanej hodnoty (5,3 %), a to za Poľskom a Švédskom. V EÚ 28 zaostáva tvorba pridanej hodnoty oproti predkrízovému stavu o 0,9 % a v eurozóne o 1,8 %.

Reálny vývoj pridanej hodnoty sa v roku 2013 do istej miery odchyľuje od jej vývoja v predchádzajúcich rokoch. Medzi ne patrí najmä neobvykle nízky (len 49 %) podiel pridanej hodnoty na raste HDP. Vyše polovice rastu HDP teda zabezpečovali čisté dane z produktov. V roku 2012 podporil rast HDP, naopak, práve rast pridanej hodnoty a znižoval ho pokles čistých daní z produktov (pozri graf 2.1).

Graf 2.1

Príspevky pridanej hodnoty a čistých daní z produktov k rastu HDP v p. b. a medziročné zmeny HDP v %¹

¹ Na báze stálych cien.

Prameň: Vlastné prepočty na základe údajov z databázy Eurostatu.

Podľa štvrtročných odhadov národných účtov sa reálny rast pridanej hodnoty vo väčšine odvetví slovenskej ekonomiky medziročne spomalil. Výnimku tvoria finančné a poisťovacie služby, ktoré si už tretí rok za sebou udržiavajú vysoké tempo rastu pridanej hodnoty, v roku 2013 až 12,6 %. Spomaleniu odolala aj priemyselná výroba, ktorá si udržala vyše 3 % rast, obdobne ako v roku 2012. Isté zotavenie signalizuje odhad vývoja v poľnohospodárstve. Pokles pokračoval v stavebníctve a vo verejných službách a zaznamenal sa aj v ostatných službách. Celkový prehľad pozri v tabuľke 2.1.

T a b u ľ k a 2.1

Vývoj tvorby pridanej hodnoty podľa odvetví, 2008 – 2013

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2013 (2008 = 100)
	Medziročné zmeny v %						
Pridaná hodnota spolu	6,4	-4,7	4,5	2,4	2,8	0,5	105,3
Poľnohospodárstvo ¹	11,6	-2,0	-15,1	18,1	-10,3	0,8	88,9
Priemysel spolu	4,4	-16,1	18,6	5,2	0,8	0,6	106,2
priemyselná výroba	7,7	-14,9	26,1	5,5	3,2	3,3	120,7
Stavebníctvo	20,3	-7,6	-6,8	3,5	-2,7	-8,5	79,3
Obchod, doprava, ubytovanie ²	11,5	-7,4	1,8	-2,4	7,8	2,4	101,4
Informácie a komunikácia	-0,9	9,7	0,6	3,3	4,3	2,6	122,1
Finančné a poisťovacie činnosti	-4,2	5,1	-6,7	8,8	9,4	12,6	131,4
Činnosti v oblasti nehnuteľností	4,5	0,6	0,3	10,7	3,5	0,1	115,8
Odborné služby ³	10,9	2,4	4,7	-0,7	8,4	1,8	117,5
Verejné služby ⁴	1,6	7,5	3,3	-4,5	-0,1	-2,1	103,8
Ostatné služby ⁵	-21,7	33,1	2,1	7,6	4,5	-0,3	152,3

¹ Poľnohospodárstvo, lesníctvo, rybolov. ² Veľkoobchod, maloobchod, oprava motorových vozidiel a motocyklov; doprava, skladovanie, ubytovacie a stravovacie služby. ³ Odborné, vedecké, technické činnosti; administratívne služby. ⁴ Verejná správa, obrana, povinné sociálne zabezpečenie; vzdelávanie; zdravotníctvo, sociálna pomoc. ⁵ Umenie, zábava a rekreácia; ostatné činnosti.

Prameň: Databáza Eurostatu; vlastné výpočty.

Väčšina odvetví, ako vidieť v tabuľke 2.1, sa už vyrovnala s predkrízovou úrovňou. Pridaná hodnota v spracovateľskom priemysle a vo väčšine odvetví služieb vysoko prekračuje predkrízovú úroveň. Slabšie sú na tom zatiaľ tradičné služby (obchod, doprava, ubytovanie), ktoré predkrízovú úroveň prekročili len o 1,4 %, ako aj verejné služby (prekročenie o 3,8 %). S predkrízovou úrovňou sa dosiaľ nedokázalo vyrovnáť poľnohospodárstvo, ktoré celkovo dosahuje veľmi nevyrovnané

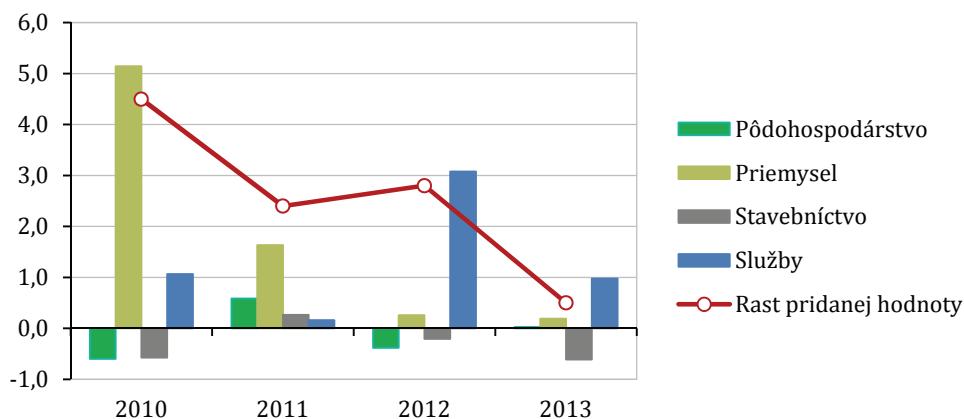

výkony, a stavebníctvo, v ktorom sa ani v roku 2013 pokles jeho výkonnosti nezastavil.

V období oživenia sa na raste pridanej hodnoty jednotlivé odvetvia podieľali rôznou mierou. Kým v rokoch 2010 a 2011 najväčší vplyv na rast pridanej hodnoty mal priemysel, v rokoch 2012 a 2013 túto úlohu prevzali služby (pozri graf 2.2).

Graf 2.2

Príspevky odvetví k rastu pridanej hodnoty v p. b. a medziročné zmeny pridanej hodnoty v %¹

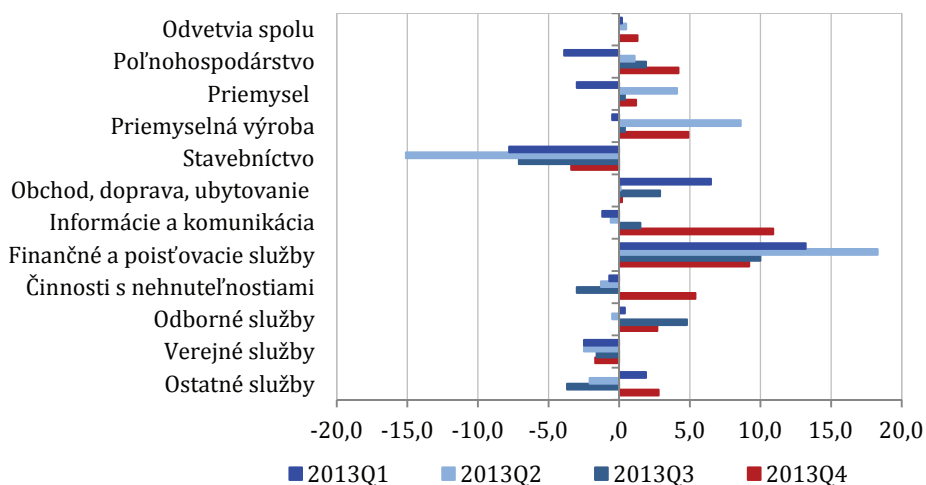
¹ Príspevky odvetví vyčíslené na báze s. c. vypočítaných reťazením objemov; vzhľadom na neaktivitu reťazených objemov existuje medzi úhrnom p. b. a celkovým rastom pridanej hodnoty menšia diferencia.

Prameň: Vlastné prepočty na základe údajov z databázy Eurostatu.

Vývoj podľa jednotlivých štvrtrokov 2013 v porovnaní s rovnakým obdobím 2012 naznačuje možnú pozitívnu zmenu v roku 2014. Vo 4. štvrtroku už väčšina odvetví dosahovala kladné hodnoty, vo verejných službách a v stavebníctve sa pokles spomalil (pozri graf 2.3).

Pokiaľ ide o vývoj zamestnanosti (podľa ESNÚ 95), po dvoch rokoch rastu sa zamestnanosť v roku 2013 znížila o 0,8 %. Na jej poklese sa podieľali poľnohospodárstvo 4 %, priemysel 46 %, stavebníctvo 29 % a služby 22 %. Rast zamestnanosti sa dosiahol v informáciách a v komunikácii (4,4 %), vo finančných službách (1,4 %) a v ostatných službách (1,7 %). Zamestnanosť sa mierne zvýšila (o 0,1 %) vo 4. štvrtroku 2013.

Graf 2.3

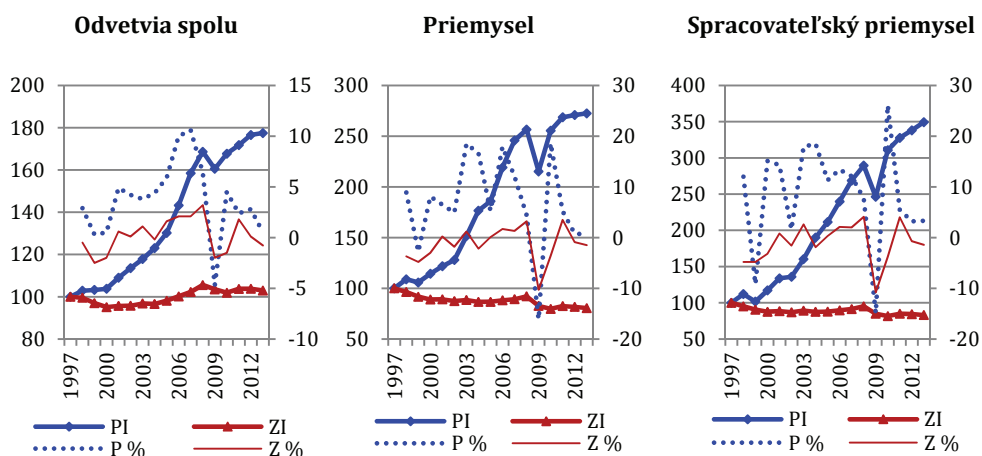
Medziročné zmeny pridanej hodnoty podľa štvrt'rokov 2013; v %¹

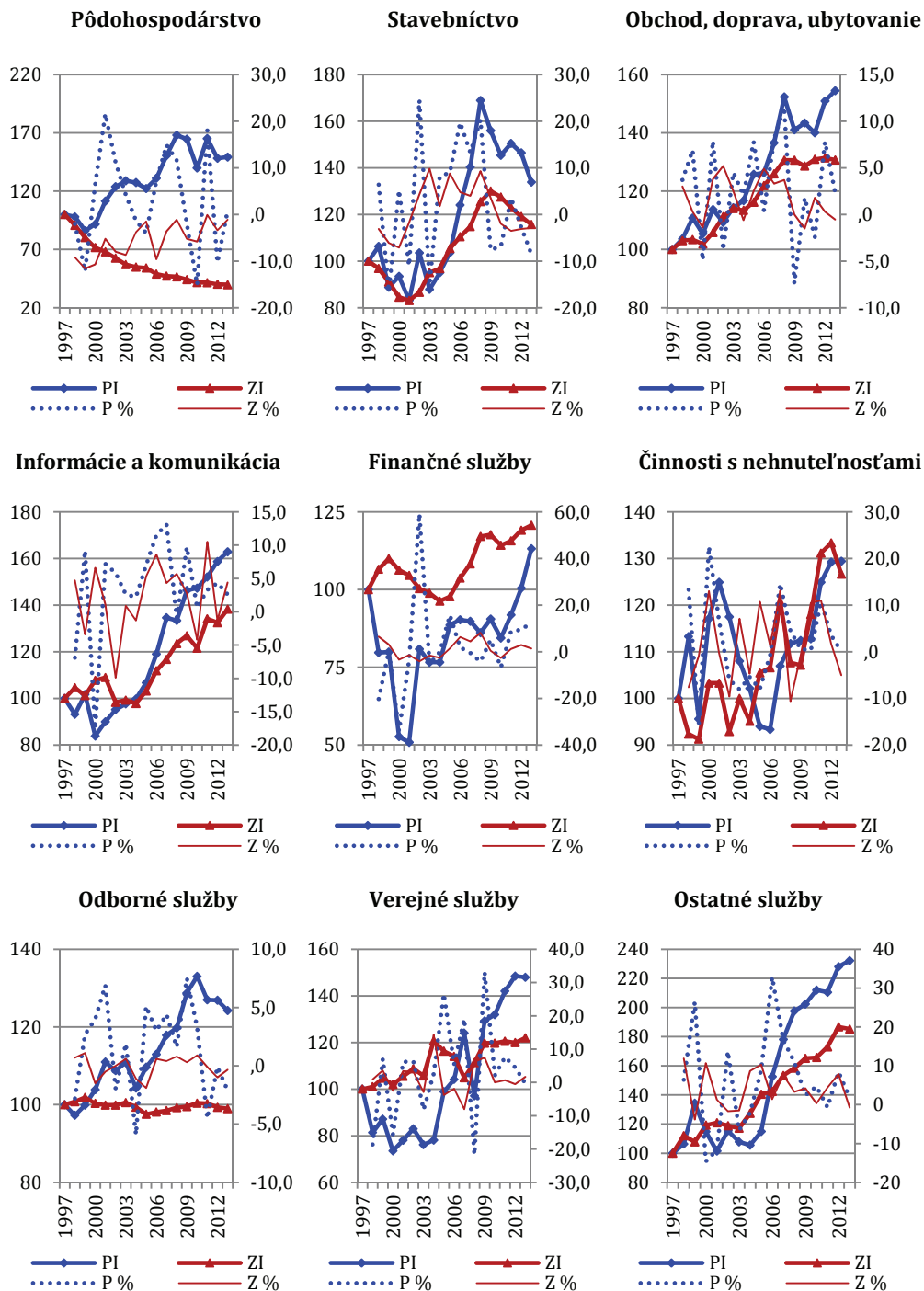
¹Podrobnejšie vysvetlivky k jednotlivým odvetviam pozri pod tabuľkou 2.1.

Prameň: Databáza Eurostatu.

Dlhodobé tendencie (1997 = 100) vo vývoji pridanej hodnoty v stálych cenách (PI) a zamestnanosti (ZI) podľa odvetví sledujeme v grafe 2.4. Na pravej osi grafu sú zároveň znázornené aj medziročné zmeny pridanej hodnoty (P %) a zamestnanosti (Z %).

Graf 2.4

Dlhodobé tendencie vo vývoji pridanej hodnoty a zamestnanosti¹ (1997 = 100) a ich medziročné zmeny v % podľa odvetví²; 1997 - 2013

¹ Podľa ESNÚ 95. ² Podrobnejšie vysvetlivky k jednotlivým odvetviam pozri pod tabuľkou 2.1.
Prameň: Vlastné spracovanie podľa údajov z databázy Eurostatu.

Na prvý pohľad možno konštatovať, že v priebehu sledovaného obdobia, napriek značným výkyvom v medziročnom vývoji pridanej hodnoty a trochu miernejším výkyvom vo vývoji zamestnanosti,⁸ sa v dlhodobom vývoji jednoznačne presadzuje rýchlejší rast pridanej hodnoty ako zamestnanosti. Pridaná hodnota sa v rokoch 1997 – 2013 za odvetvia spolu zvyšovala priemerne ročne o 3,7 % a zamestnanosť len o 0,2 %. V rámci sledovaného obdobia sa, pravda, vyskytovali menej a viac priaznivé obdobia. Identifikovali sme tri rozdielne obdobia: obdobie 1997 – 2004 s priemerným 3,0 % ročným rastom pridanej hodnoty a s klesajúcou zamestnanosťou (-0,5 % ročne), veľmi úspešné obdobie 2004 – 2008, keď pridaná hodnota rástla ročne 8,2 % a zamestnanosť sa zvyšovala ročne o 2,3 % a krízové a pokrízové obdobie rokov 2008 – 2013 s nízkym 1 % priemerným ročným rastom pridanej hodnoty a s klesajúcou zamestnanosťou o 0,5 % ročne. Ak neberieme do úvahy rok 2009 s poklesom pridanej hodnoty o 4,7 % a zamestnanosti o 2,0 %, môžeme zistiť, že v nasledujúcom období (2009 – 2013) sú relácie medzi sledovanými indikátormi 2,5 % a -0,1 %, čo je relatívne dobrý výsledok, najmä vzhľadom na nepriaznivý vývoj v roku 2013. Zhrnúc teda možno konštatovať, že zaostávanie vývoja zamestnanosti za rastom výkonnosti je imanentnou súčasťou rozvíjajúcej sa ekonomiky. Vedie k rastu produktivity práce a k posilneniu a udržaniu konkurenčnej schopnosti. Je, prirodzene, výhodné ak sa tento trend presadzuje pri rastúcej výkonnosti a rastúcej zamestnanosti. V nami sledovanom období sa takáto situácia vyskytla v rokoch 2001 – 2003, 2005 – 2008 a aj v rokoch 2011 a 2012.

V jednotlivých odvetviach, ako vidieť v grafe 2.3, sa tento trend presadzuje rôznym spôsobom. Vysoký rast výkonnosti sprevádzaný klesajúcou zamestnanosťou je charakteristický najmä pre priemysel, a osobitne pre spracovateľský priemysel, t. j. pre segmenty ekonomiky vystavené zvýšenej medzinárodnej konkurencii. V rokoch 1997 – 2013 dosiahli sledované indikátory v priemysle 6,5 % k -1,3 % a 8,1 % k -1,1 % v spracovateľskom priemysle. Zvýšenie zamestnanosti v spracovateľskom priemysle je teda náročnejšie ako v ostatných odvetviach ekonomiky.

---

⁸ V tejto časti štúdie používame údaje o zamestnanosti z národných účtov (ESNÚ 95), ktoré sa odlišujú od údajov získaných v rámci Výberového zisťovania pracovných síl alebo na základe podnikového výkazníctva, ktoré používame v ďalšej časti štúdie.

Dokumentuje to vývoj v etape silného rastu (2004 – 2008), keď sa pridaná hodnota zvyšovala ročne o 11,1 % a zamestnanosť o 2,1 % (zvýšenie zamestnanosti o 1 p. b. si teda vyžadoval rast pridanej hodnoty až o 5,2 % (za odvetvia spolu to bolo 3,6 %).

Najväčšie dlhodobé znižovanie zamestnanosti (-5,6 % ročne) vykazuje pôdohospodárstvo (za sledované obdobie ubudlo vyše 100 tis. pracovníkov); pridaná hodnota sa zvyšovala 2,5 % ročne. V tomto segmente ekonomiky existuje značný potenciál na zvýšenie zamestnanosti, ktorý sa však dá aktivovať len zásadnými zmenami v štruktúre poľnohospodárskej produkcie.

V stavebníctve a v odvetviach služieb sa v sledovanom období udržala rastúca pridaná hodnota, aj rastúca zamestnanosť (s výnimkou verejných služieb s mierne klesajúcou zamestnanosťou), pričom predstih rastu pridanej hodnoty pred rastom zamestnanosti dosahoval zhruba 1 p. b. (napríklad v stavebníctve dosiahli sledované indikátory 1,8 % k 0,9 %, v odvetví informácií a komunikácie 3,1 % k 2,0 %). Najväčší rast pridanej hodnoty, aj zamestnanosti sa dosiahol v segmente odborných služieb (5,4 % k 3,9 %). Výnimkou sú finančné služby, v podstate jediné odvetvie (v danej štruktúre odvetví), v ktorom rast pridanej hodnoty zaostal za rastom zamestnanosti (0,8 % k 1,2 %), čo zrejme bolo spôsobené silným poklesom výkonnosti v rokoch ozdravenia finančného sektora. Vo väčšine týchto odvetví možno očakávať pozitívne zmeny vo vývoji zamestnanosti.

Zmeny vo výkonnosti podnikateľského sektora

Priemysel – všeobecné spomalenie

V roku 2013 sa v priemysle oproti predchádzajúcim trom rokoch znamenalo značné spomalenie všetkých indikátorov výkonnosti. Reálny rast tržieb za vlastné výkony a tovar (v ďalšom len tržby) sa znížil až na 0,5 %; rast produkcie sa spomalil na 5,3 % (oproti 8 % v predchádzajúcom roku) a zamestnanosť ďalej klesala. Základný prehľad o vývoji výkonnosti v priemysle spolu, a osobitne v spracovateľskom priemysle poskytuje tabuľka 2.2.

Tabuľka 2.2
Vybrané indikátory vývoja priemyslu SR

	2009	2010	2011	2012	2013	2013			
						1. Q	2. Q	3. Q	4. Q
Priemysel									
Tržby za vlastné výkony a tovar ¹	-17,2	17,9	11,7	6,2	0,5	-3,4	1,6	-1,0	4,5
Index priemyselnej produkcie ²	-15,7	8,2	5,5	8,0	5,3	2,6	2,8	4,8	10,7
Zamestnanosť ³	-15,0	-3,8	4,3	-0,9	-0,8	-1,7	-1,4	-0,8	1,0
Tržby (mld. eur, b. c.)	57,4	67,5	76,6	82,3	82,2	20,1	20,9	19,6	21,7
Zamestnanosť (1000 osôb) ⁴	498	479	500	495	491	490	490	492	494
Spracovateľský priemysel									
Tržby za vlastné výkony a tovar ¹	-19,5	19,6	11,8	7,1	2,2	-2,7	3,1	1,1	7,3
Index priemyselnej produkcie ²	-18,9	9,9	7,3	11,5	6,5	2,8	3,1	6,9	13,4
Zamestnanosť ³	-16,0	-3,8	5,0	-0,6	-0,9	-2,0	-1,6	-0,9	1,1
Tržby (mld. eur, b. c.)	45,3	54,7	62,5	66,9	68,2	16,0	17,7	16,6	17,8
Zamestnanosť (1 000 osôb) ⁴	448	431	452	449	445	444	444	446	448

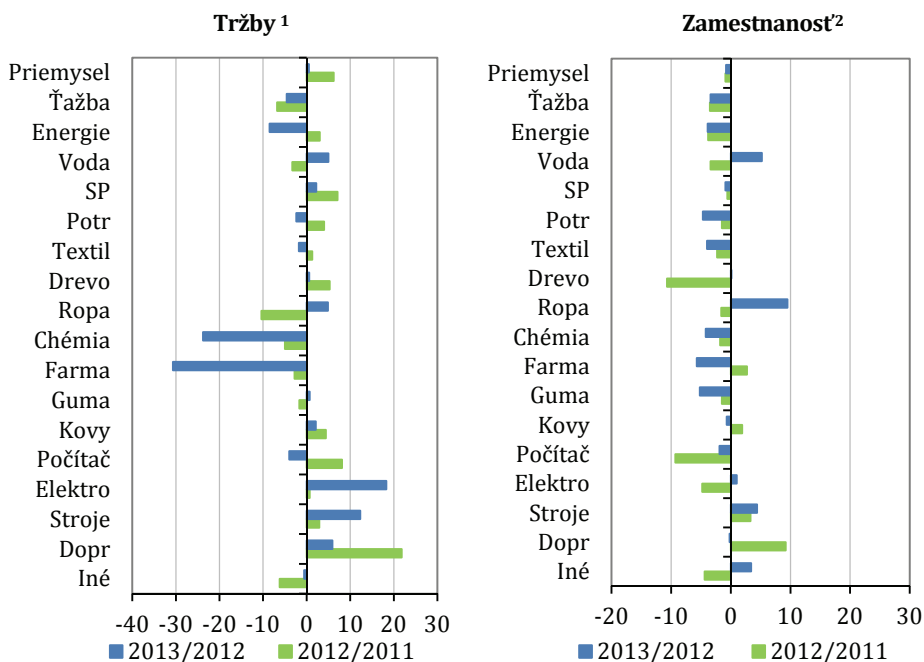
¹ Medziročné zmeny na báze stálych cien. ² Údaje očistené o vplyv počtu pracovných dní, medziroč-
né zmeny. ³ Priemerný počet zamestnaných osôb podľa mesačného výkazníctva, medziroč-
né zmeny. ⁴ Priemerný počet zamestnaných osôb podľa mesačného výkazníctva.

Prameň: Databáza Slovstat.

Na slabší rast tržieb v priemysle oproti spracovateľskému priemyslu vplýval pokles v ťažbe a dobývaní (o 4,6 %), ako aj v dodávke elektriny, plynu, pary a studeného vzduchu (o 8,5 %). Na výraznom spomalení ich rastu v spracovateľskom priemysle zo 7,1 % v roku 2012 na 2,2 % v roku 2013 sa podieľali takmer všetky odvetvia, a to buď poklesom tržieb, alebo ich nižším rastom ako v predchádzajúcom roku. Vyšší rast tržieb ako v roku 2012 dosiahli len niektoré odvetvia spracovateľského priemyslu, a to výroba koksu a ropných produktov, výroba výrobkov z gumy a plastu, výroba elektrických zariadení; výroba strojov i. n. Významný vplyv na spomalenie rastu tržieb mal silný pokles vo výrobe chemikálií a vo výrobe farmaceutických výrobkov, pokles vo výrobe počítačových, elektronických a optických výrobkov, ako aj zníženie tempa rastu vo výrobe dopravných prostriedkov z 21,8 % v roku 2012 na 5,9 % v roku 2013 (podrobnejšie pozri v grafe 2.5).

Graf 2.5

Medziročné zmeny tržieb a zamestnanosti v odvetviach priemyslu v %

¹ Na báze indexu tržieb za vlastné výkony a tovar v stálych cenách. ² Priemerný počet zamestnaných osôb podľa mesačného výkazníctva.

Vysvetlivky ku skráteným názvom odvetví v grafe:

Priemysel = Priemysel spolu; Ťažba = Ťažba a dobývanie; Energie = Dodávka elektriny, plynu, pary a studeného vzduchu; Voda = Dodávka vody, čistenie a odvod odpadových vôd, odpady a služby odstraňovania odpadov; SP = Spracovateľský priemysel; Potr = Výroba potravín, nápojov a tabakových výrobkov; Textil = Výroba textilu, odevov, kože a kožených výrobkov; Drevo = Výroba drevených a papierových výrobkov, tlač; Ropa = Výroba koksu a rafinovaných ropných produktov; Chémia = Výroba chemikálií a chemických produktov; Farma = Výroba základných farmaceutických výrobkov a farmaceutických prípravkov; Guma = Výroba výrobkov z gumených a ostatných nekovových minerálnych výrobkov; Kovy = Výroba kovov a kovových konštrukcií okrem strojov a zariadení; Počítač = Výroba počítačových, elektronických a optických výrobkov; Elektro = Výroba elektrických zariadení; Stroje = Výroba strojov a zariadení inde nezaradených; Dopr = Výroba dopravných prostriedkov; Iné = Ostatná výroba, oprava a inštalácia strojov a zariadení.

Prameň: Spracované na základe údajov v databáze Slovstat.

Istú zmenu trendu vo vývoji tržieb možno zaznamenať vo 4. štvrtroku 2013, tak ako to naznačujú informácie v tabuľke 2.2. Na úrovni odvetví sa pozitívne prejavilo najmä obnovenie silného rastu vo výrobe dopravných prostriedkov na 17,3 % (po 3,1 %; 1,6 % a 2,7 % raste v 1. – 3. štvrtroku) a vo výrobe kovov (9,5 %), ako aj návrat k rastu vo výrobe počítačových, elektronických a optických výrobkov.

Vo vývoji zamestnanosti sa aj v roku 2013 presadzoval dlhodobý trend k poklesu – medziročne sa znížila o 0,9 %. V rámci jednotlivých odvetví sa rast zamestnanosti dosiahol iba výnimočne (pozri graf 2.5).

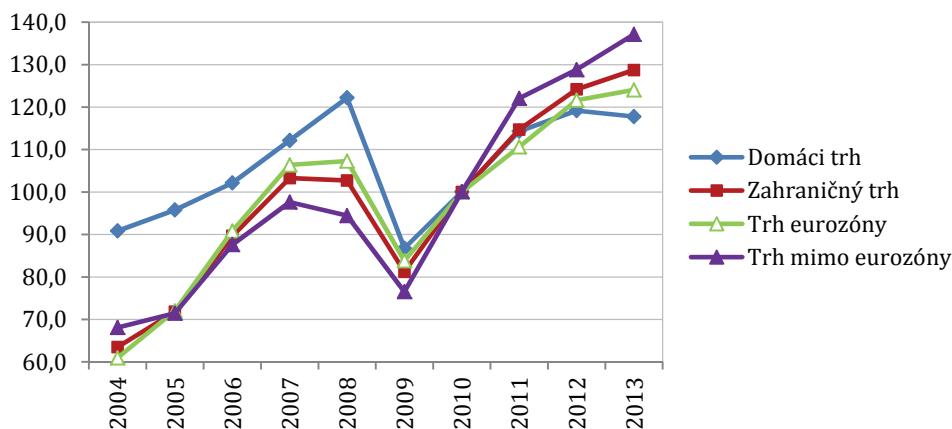
V porovnaní s predkrízovou úrovňou chýba v priemyselných podnikoch ešte stále takmer 95 tis. zamestnaných osôb. Priaznivejšie výsledky sa aj v zamestnanosti dosiahli vo 4. štvrťroku – počet zamestnaných osôb sa medziročne zvýšil o 1 %, t. j. o vyše 5 tis. osôb.

Diferencovane sa v roku 2013 vyvíjali tržby na jednotlivých trhoch. Spomalenie sa nedotklo trhov mimo eurozóny – tržby na nich rástli mierne rýchlejšie ako v roku 2012 (6,5 % oproti 5,6 %). Na trhoch eurozóny sa rast tržieb výrazne spomalil (z 10,0 % na 2,0 %). Zhoršené podmienky sa najsilnejšie prejavili na domácom trhu; tržby poklesli o 1,2 %. Vo 4. štvrťroku 2013 sa obnovil rast tržieb na domácom trhu (vzrástli medziročne o 3,9 %) a zrýchlil sa rast na trhoch eurozóny (medziročný rast 7,0 %), čo sa pozitívne prejavilo aj na celkovom raste tržieb na zahraničných trhoch (6,3 %).

Domáci trh sa podstatne pomalšie vyrovnáva s hlbokým poklesom v roku 2009 a aj pomalšie ako zahraničné trhy sa vyrovnáva s predkrízovou úrovňou (v súčasnosti zaostáva o 4 %). Zahraničné trhy už predkrízovú úroveň prekročili o 25 %, z toho v eurozóne o 16 % a na trhoch mimo eurozóny až o 45 %. Podrobnejšie pozri v grafe 2.6.

Graf 2.6

Dlhodobý vývoj tržieb na jednotlivých trhoch v % (2010 = 100)

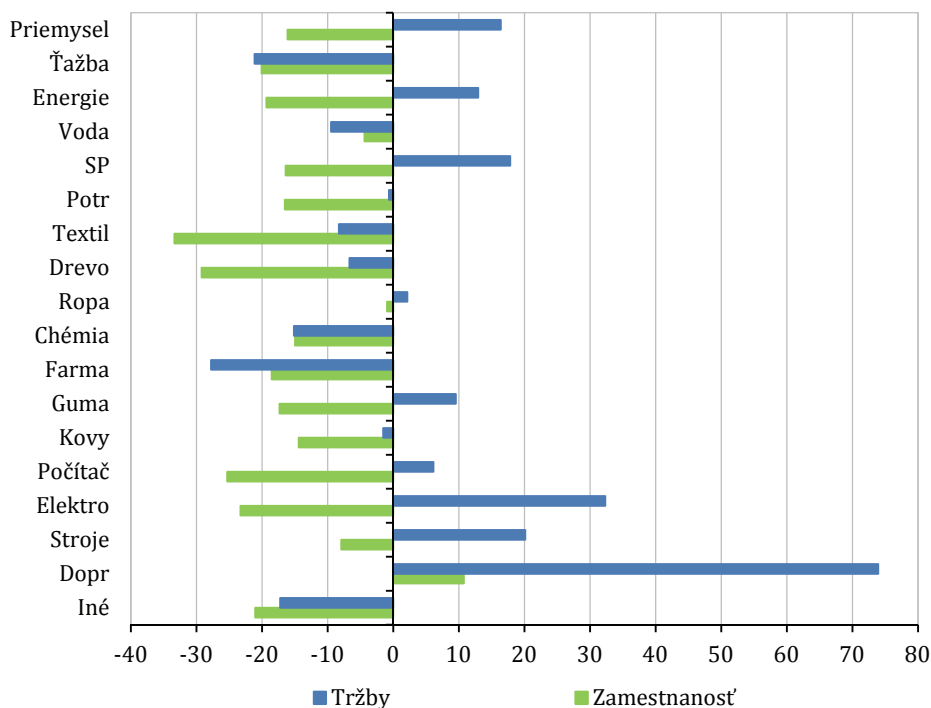
Prameň: Databáza Eurostatu.

Slovenská ekonomika je v prekonávaní dôsledkov hospodárskej krízy vo výkonnosti priemyslu pomerne úspešná. V tržbách sa v roku 2013 už dosiahla o 16 % vyššia úroveň ako v roku 2008 (v spracovateľskom priemysle o takmer 18 %). Diferencie medzi jednotlivými odvetviami sú však veľmi veľké – vo viacerých odvetviach priemyslu sa predkrízová úroveň ešte nedosiahla, v niektorých odvetviach je súčasná úroveň podstatne vyššia ako v roku 2008 (vo výrobe dopravných prostriedkov napríklad o 74 %). Menej úspešné je „dobiehanie“ predkrízovej úrovne v priemyselnej zamestnanosti – priemysel ako celok zaostáva zhruba o 16 % za predkrízovou úrovňou. Okrem výroby dopravných prostriedkov ani jedno odvetvie nedosiahlo predkrízovú úroveň (pozri graf 2.7).

Graf 2.7

Zmeny tržieb¹ a zamestnanosti² v odvetviach spracovateľského priemyslu v roku 2013 oproti roku 2008 v %

¹ Na báze indexu tržieb za vlastné výkony a tovar v stálych cenách. ² Priemerný počet zamestnaných osôb podľa mesačného výkazníctva.

Vysvetlivky ku skráteným názvom odvetví v grafe: pozri pod grafom 2.5.

Prameň: Spracované na základe údajov v databáze Slovstat.

Stavebníctvo – prichádza zmena?

Na rozdiel od priemyslu, ktorý bol v roku 2013 konfrontovaný so spomalením rastu, v stavebníctve sa situácia do istej miery zlepšila tým, že hlboký pokles v predchádzajúcom roku sa v roku 2013 zmiernil a vo 4. štvrtroku sa dosiahol dokonca mierny rast (detailnejšie informácie pozri v tabuľke 2.3).

Tabuľka 2.3
Vybrané indikátory vývoja stavebníctva SR

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2013			
							1.Q	2.Q	3.Q	4.Q
Medziročné zmeny v %¹										
Stavebná produkcia	12,0	-11,3	-4,6	-1,8	-12,5	-5,3	-11,7	-10,6	-3,6	1,7
Tržby	16,4	-13,9	-6,1	3,2	-15,2	-6,6	-9,6	-12,7	-6,6	0,3
Zamestnanosť	9,1	2,0	-2,6	-3,6	-4,5	-4,0	-5,0	-5,0	-4,2	-1,9
Nominálne hodnoty²										
Stavebná produkcia	6,3	5,7	5,5	5,5	4,8	4,6	0,7	1,1	1,4	1,4
Tržby	10,3	9,1	8,6	9,0	7,7	7,2	1,1	1,7	2,1	2,3
Zamestnanosť	181	184	180	173	165	159	156	158	160	160

¹ Na báze stálych cien, v prípade zamestnanosti na báze priemerného počtu zamestnaných osôb.

² Stavebná produkcia a tržby za vlastné výkony a tovar v mld. eur, zamestnanosť v tis. osobách.

Prameň: Spracované na základe údajov v databáze Slovstat.

Sústavný pokles stavebnej produkcie od roku 2008 zanechal na vývoji stavebníctva hlboké stopy. Stavebná produkcia poklesla za uplynulých päť rokov o 31,1 %. Najviac, ako vidieť v grafe 2.8, poklesla tuzemská stavebná produkcia zameraná na novú výstavbu, reštrukturalizáciu a modernizáciu (až o vyše 40 %).

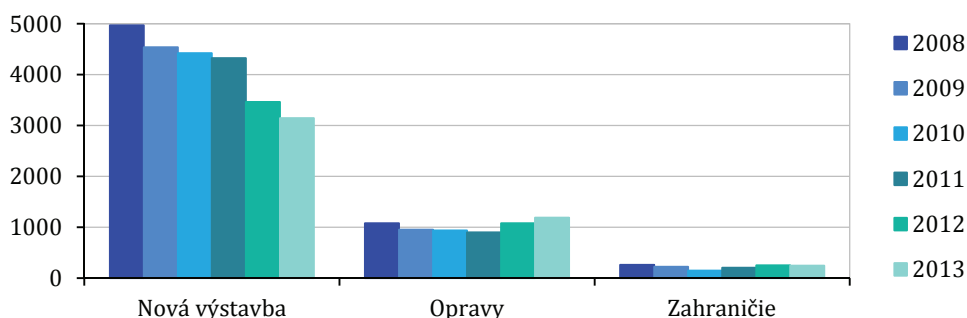
Stavebná produkcia na opravách a údržbe sa zvýšila už v roku 2012, v roku 2013 v raste pokračovala a v súčasnosti už prevýšila úroveň roka 2008 o 3,4 %. Stavebná produkcia v zahraničí má nepatrný význam; v súčasnosti je oproti roku 2008 nižšia o zhruba 12 %.

Dlhodobá nedostatočná ponuka nových zákaziek viedla v slovenskom stavebníctve k celému radu ďalších problémov. Presadil sa predovšetkým princíp minimálnej ceny stavebných prác, a to často aj na úkor kvality stavieb. V celom reťazci firiem (od projektových spoločností,

dodávateľov stavieb, dodávateľov materiálov a ďalších subdodávateľov) vedú podhodnotenú cenu stavieb k veľkému napätiu vo financovaní stavieb a k ohrozeniu ich realizácie v potrebnej kvalite. Neraz treba projekty dodatočne korigovať, čo zdražuje výstavbu a vyvoláva problémy s financovaním dodatočných nákladov. Celú situáciu komplikuje nízka platobná morálka – dlhé lehoty splatnosti a nedodržovanie lehôt splatnosti (bližšie pozri CEEC Research, Q1/2014).

Graf 2.8

Vývoj stavebnej produkcie podľa druhov činností (v mil. eur)

Prameň: Spracované na základe údajov v databáze Slovstat.

Priaznivejšie vývojové tendencie v roku 2013 nemusia v každom prípade znamenať, že dochádza k obratu vo vývoji stavebníctva (najmä pri porovnávaní s veľmi nepriaznivými výsledkami v roku 2012). Zlepšenie situácie signalizujú však prieskumy v projektových a stavebných spoločnostiach a vyjadrenia ich vedúcich predstaviteľov. Podľa nich by sa rok 2014 mohol stať rokom stabilizácie stavebníctva s odhadovaným rastom na úrovni 1,6 % (podľa CEEC Research, Q1/2014). Silnejší rast na úrovni 3,2 % sa očakáva až v roku 2015.

Trhové služby – prevažujú pozitívne zmeny

Trhové služby v roku 2013 výrazne prispeli k celkovému rastu v podnikateľskom sektore ekonomiky. Na rozdiel od priemyslu, ktorého tržby stagnovali (v stálych cenách 0,5 % rast a v bežných cenách nulový

rast) a ktorého zamestnanosť ďalej klesala, celkové tržby v segmente trhových služieb (v b. c.)⁹ vzrástli o 5,7 % (oproti 6,2 % v roku 2012) a rast zamestnanosti sa zrýchlil z 1,3 % na 2,1 %). V jednotlivých odvetviach možno, pravda, zaznamenať pomerne diferencovaný vývoj, a to tak pokiaľ ide o vývoj tržieb, ako aj o vývoj zamestnanosti.

Celkový prehľad o vývoji trhových služieb a ich odvetví uvádzame v tabuľke 2.4.

T a b u ľ k a 2.4

Vývoj tržieb a zamestnanosti v odvetviach trhových služieb

	2009	2010	2011	2012	2013	2010	2011	2012	2013
	Tržby v mld. eur, b. c.					Medziročné zmeny v %¹			
Predaj a oprava vozidiel	3,9	3,8	3,8	4,0	4,3	3,5	5,1	6,2	9,0
Veľkoobchod	22,7	23,3	23,1	23,9	24,5	2,6	-0,8	3,5	2,4
Maloobchod	17,4	17,3	17,5	17,9	18,3	-2,1	-2,4	-1,0	0,1
Ubytovanie	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	-4,4	-2,0	0,1	1,0
Reštaurácie a pohostinstvá	0,9	0,8	0,8	0,8	0,8	-9,1	-1,3	-0,9	0,8
Doprava, skladovanie, pošty	5,4	5,8	6,3	6,8	7,5	7,1	9,4	8,0	10,2
Informácie a komunikácia	4,9	4,5	4,9	5,2	5,4	-8,7	9,7	6,0	4,8
Vybrané trhové služby	8,0	8,6	10,1	12,0	13,8	5,7	14,3	15,3	12,9
Trhové služby spolu	63,5	64,3	66,8	70,9	75,0	1,2	3,9	6,2	5,7
	Zamestnanosť, v tis. osôb					Medziročné zmeny v %			
Predaj a oprava vozidiel	28	26	26	25	25	-6,8	-0,4	-5,5	-0,2
Veľkoobchod	123	109	108	108	107	-11,3	-0,6	-0,6	-0,3
Maloobchod	169	165	166	164	164	-2,3	0,8	-1,3	-0,1
Ubytovanie	11	10	10	11	11	-6,4	-1,0	1,4	1,6
Reštaurácie a pohostinstvá	36	34	34	34	34	-7,7	-0,2	0,7	1,3
Doprava, skladovanie, pošty	115	114	116	113	117	-1,0	1,5	-2,0	3,3
Informácie a komunikácia	44	39	43	46	45	-10,4	10,7	5,3	-0,9
Vybrané trhové služby	165	161	169	181	192	-2,2	4,5	7,5	6,2
Trhové služby spolu	691	659	672	681	696	-4,7	2,1	1,3	2,1

¹ Na báze stálych cien; medziročné zmeny za odvetvia veľkoobchod; doprava a skladovanie, informácie a komunikácie, ako aj trhové služby spolu na báze bežných cien.

Prameň: Spracované na základe údajov v databáze Slovstat.

Za najvýznamnejšiu zmenu vo vývoji jednotlivých odvetví trhových služieb možno pokladať zastavenie poklesu tržieb v maloobchode od

⁹ Vychádzame tu z medziročných zmien na báze bežných cien, pretože štatistické údaje o tržbách sú za niektoré odvetvia trhových služieb (veľkoobchod, doprava a skladovanie, informácie a komunikácia) k dispozícii len v bežných cenách.

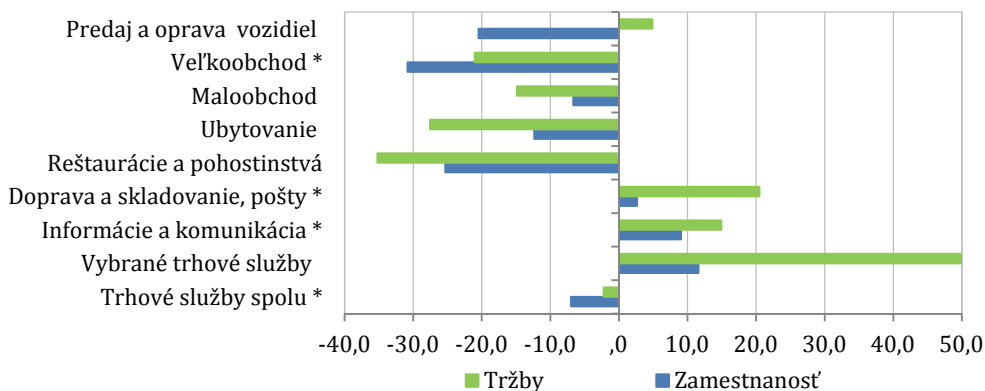
2. štvrtroku 2013, ako aj v činnosti reštaurácií a pohostinstiev. Pozitívne možno hodnotiť aj udržanie veľmi krehkého rastu v ubytovaní. Vo všetkých troch odvetviach sa zároveň dosiahlo aj zlepšenie v oblasti zamestnanosti.

Prekvapujúce je do istej miery spomalenie rastu tržieb sprevádzané aj 0,9 % poklesom zamestnanosti v informáciách a v komunikácii. Zoskupenie odvetví v podstate ťahajú dve odvetvia, a to počítačové programovanie, poradenstvo a súvisiace služby (medziročný rast o 17,8 %) a informačné služby (medziročný rast o 24 %); ostatné odvetvia (nakladateľské činnosti, výroba filmov, činnosti pre rozhlasové a televízne vysielanie, telekomunikácie) v roku 2013 poklesli.

Na rozdiel od priemyslu, ktorý veľmi rýchlo vyrovnal medzeru vo výkonnosti voči roku 2008, v segmente trhových služieb prebieha tento proces pomalšie. Zvládli ho doteraz len tri skupiny odvetví (doprava a skladovanie, pošty, informácie a komunikácia a vybrané trhové služby), a to tak z hľadiska vývoja tržieb, ako aj zamestnanosti. Ako vidieť v grafe 2.9, úroveň roka 2008 v podstate nedosiahli najmä odvetvia, ktoré možno zaradiť pod obchod (výnimkou v tomto smere je iba predaj a oprava vozidiel, pri ktorých tržby už prevýšili úroveň roka 2008).

Graf 2.9

Zmeny v tržbách a v zamestnanosti v odvetviach trhových služieb v roku 2013 oproti roku 2008 v %¹

¹ Percentuálne zmeny za tržby na báze stálych cien; odvetvia označené * na báze bežných cien.

Prameň: Spracované na základe údajov v databáze Slovstat.

Zmeny vo finančných výsledkoch korporácií

Po zvýšení celkového zisku¹⁰ korporácií v rokoch 2010 a 2011 sa tento v posledných dvoch rokoch znovu mierne znížil. Väčšiemu prepadu ziskovosti zabránil najmä vývoj vo finančných korporáciách, ktorých zisk napriek celkovo zhoršenej ekonomickej situácii v rokoch 2012 a 2013 významne vzrástol.¹¹ Ako sme zistili, podľa správ Národnej banky Slovenska (NBS, 2010 – 2014) o výsledku hospodárenia za roky 2008 – 2014, rast zisku finančných korporácií pozitívne ovplyvnil v posledných dvoch rokoch aj vývoj zisku v NBS. Bez zisku NBS by sa aj vo finančných korporáciách zisk v roku 2013 znížil. Celkový vývoj finančnej situácie korporácií uvádzame v tabuľke 2.5.

T a b u ľ k a 2.5
Vývoj finančnej pozície korporácií v rokoch 2007 – 2012

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
	Hospodársky výsledok v mil. eur						
Nefinančné a finančné korporácie spolu	10 887	8 905	7 353	9 144	10 764	10 472	10 412
Finančné korporácie	643	-579	767	554	1 125	1 614	1 874
Finančné korporácie bez NBS ¹	1 289	648	697	1 070	1 202	1 415	1 384
Nefinančné korporácie	10 244	9 485	6 586	8 590	9 638	8 857	8 537
v tom							
Pôdohospodárstvo	39	156	-104	-42	61	67	18
z toho poľnohospodárstvo	10	130	-104	-42	32	49	-6
Priemysel	5 054	3 998	2 819	3 965	4 053	4 014	3 371
z toho spracovateľský priemysel	3 171	2 355	1 026	2 153	1 983	2 284	2 259
Stavebníctvo	513	678	558	584	779	557	481
Služby spolu	4 638	4 652	3 315	4 083	4 745	4 219	4 668
	Rentabilita nákladov v %						
Nefinančné korporácie	7,6	6,2	5,2	6,2	6,3	5,5	5,3
v tom							
Pôdohospodárstvo	1,4	5,1	-4,6	-1,9	2,4	2,8	0,8
z toho poľnohospodárstvo	0,4	5,2	-5,5	-2,3	1,5	2,4	-0,3
Priemysel	7,3	5,2	4,8	5,9	5,4	5,0	4,2
z toho spracovateľský priemysel	5,4	3,6	2,2	3,9	3,2	3,5	3,5
Stavebníctvo	8,8	8,9	7,8	9,5	12,1	9,5	9,0
Služby spolu	8,0	7,0	5,5	6,4	6,8	5,9	6,4

¹ Vlastné prepočty podľa správ o výsledku hospodárenia NBS za príslušné roky.

Prameň: ŠÚ SR (2008 – 2014).

¹⁰ Kladného hospodárskeho výsledku.

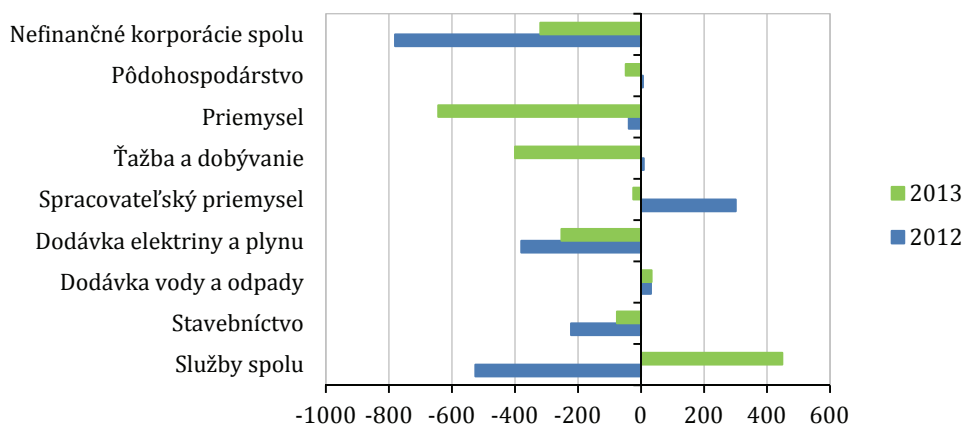
¹¹ O priaznivej situácii v tomto segmente ekonomiky napokon svedčí aj vysoký rast pridanej hodnoty vo finančných a poisťovacích činnostiach podľa štvrtročných odhadov národných účtov, a to 8,8 %; 9,4 % a 12,6 % v rokoch 2011 – 2013.

V nefinančných korporáciách sa výrazný pokles ziskovosti zaznamenal už v roku 2012, v roku 2013 tento pokles pokračoval. Kým v roku 2012 hlavnými aktérmi poklesu zisku boli služby (ich prevažujúca časť), stavebníctvo a dodávka elektriny a plynu, v roku 2013 to bol hlavne priemysel a v rámci neho dodávka elektriny, plynu a ťažba a dobývanie. Podrobnejšie sú medzoročné zmeny podľa vybraných odvetví znázornené v grafe 2.10.

Graf 2.10

Hospodársky výsledok nefinančných korporácií v roku 2012 a 2013

(absolútna medzoročná zmena v mil. eur)

Prameň: ŠÚ SR (2008 – 2014).

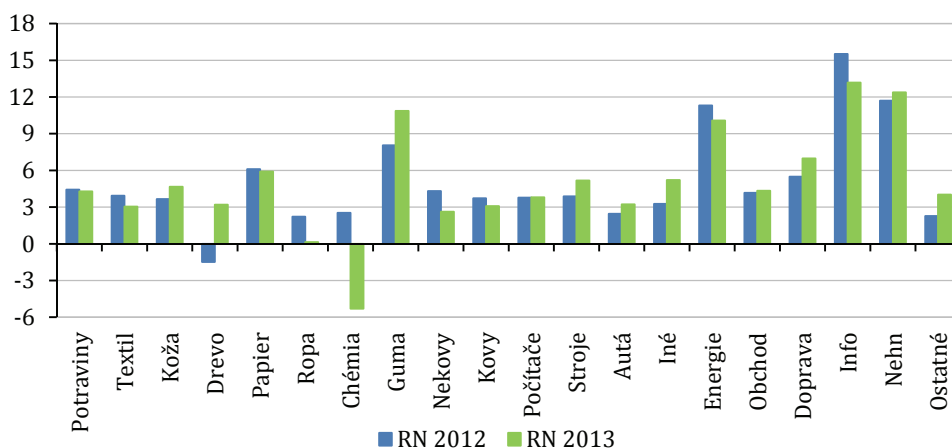
Medzi celkovo stratové odvetvia patrili v roku 2013 poľnohospodárstvo s rentabilitou nákladov (RN) -0,3 %, ťažba a dobývanie (RN -31,3 %) a to po viacročnej vysokej RN (33,7 %; 32,3 % a 36,8 % v rokoch 2010 – 2012), a výroba chemikálií a farmaceutických výrobkov (RN -5,3 %), na hrane ziskovosti sa ocitla aj výroba koksu a ropných produktov (RN 0,1 %).

Celkovo je RN v jednotlivých odvetviach veľmi diferencovaná. Najvyššiu rentabilitu v ekonomike v roku 2013 dosiahli nefinančné korporácie v odvetví informácie a komunikácia (13,2 %), v zlúčenom odvetví činnosti v oblasti nehnuteľností; odborné, vedecké a technické činnosti; administratívne a podporné služby (12,4 %), v odvetví výroba výrobkov

z gumy a plastu (10,9 %) a v odvetvi dodávka elektriny, plynu, pary a studeného vzduchu (10,1 %).

Pri porovnaní RN v spracovateľskom priemysle a v sektore služieb zisťujeme, že odvetvia spracovateľského priemyslu dosahujú všeobecne nižšiu úroveň RN ako odvetvia služieb. Platí to aj pre veľmi výkonné odvetvia ako je výroba počítačových, elektronických, optických výrobkov a elektrických zariadení (RN 4,0 %; 3,4 %; 3,8 % a 3,8 v rokoch 2010 – 2013) a výroba dopravných prostriedkov (RN 3,0 %; 2,8 %; 2,5 % a 3,2 % v rokoch 2010 – 2013). Jednoznačne sa tu prejavuje silnejší konkurenčný tlak na obchodovateľný sektor ekonomiky. Pozri grafe 2. 11.

Graf 2.11
Rentabilita nákladov (v %) podľa odvetví v roku 2012 a 2013

Vysvetlivky ku skráteným názvom odvetví v grafe: Potraviny = Výroba potravín, nápojov a tabakových výrobkov; Textil = Výroba textilu, odevov; Koža = Výroba kože a kožených výrobkov; Drevo = Spracovanie dreva a výrobkov z dreva; Papier = Výroba papiera a papierových výrobkov, tlač a reprodukcia záznamových médií; Ropa = Výroba koksu a rafinovaných ropných produktov; Chémia = Výroba chemikálií a chemických produktov, Výroba základných farmaceutických výrobkov a farmaceutických prípravkov; Guma = Výroba výrobkov z gumy a plastu; Nekovy = Výroba ostatných nekovových minerálnych výrobkov; Kovy = Výroba kovov a kovových konštrukcií okrem strojov a zariadení; Počítač = Výroba počítačových, elektronických a optických výrobkov a elektrických zariadení; Stroje = Výroba strojov a zariadení inde nezaradených; Autá = Výroba motorových vozidiel, návesov a prívesov a ostatných dopravných prostriedkov; Iné = Výroba nábytku, iná výroba, oprava a inštalácia strojov a zariadení; Energie = Dodávka elektriny, plynu, pary a studeného vzduchu; Obchod = Veľkoobchod a maloobchod; oprava motorových vozidiel a motocyklov; Doprava = Doprava a skladovanie, ubytovanie a stravovacie služby; Info = Informácie a komunikácia; Nehn = Činnosti v oblasti nehnuteľností, odborné, vedecké a technické činnosti; administratívne a podporné služby; Ostatné = Vzdelávanie; zdravotníctvo a sociálna pomoc, umenie, zábava, rekreácia; ostatné činnosti.

Prameň: ŠÚ SR (2008 – 2014).

3. VÝVOJ KVALITATÍVNYCH FAKTOROV EKONOMICKÉHO ROZVOJA

Technologický a inovačný rozvoj slovenskej ekonomiky, ktorý je v súčasnosti v rozhodujúcej miere založený na importe zahraničných technológií, by mal byť postupne nahradzovaný intenzívnejším využívaním domácej inovačnej kapacity. Tá by mala vychádzať predovšetkým z efektívneho domáceho výskumu a vývoja (VaV), vzdelanej sofistikovanej pracovnej sily a využívania informačných a komunikačných technológií (IKT). Tieto kvalitatívne predpoklady ekonomického rozvoja budú po vyčerpaní cenových a nákladových faktorov rozhodujúcou podmienkou posilňovania národnej konkurencieschopnosti, vyššieho zhodnocovania práce, ekonomického rastu a zamestnanosti.

V tabuľke 3.1 uvádzame vývoj vybraných indikátorov vstupov (výdavky na VaV a zamestnanci VaV) a výstupov (domáce patentové prihlášky a vedecké články) slovenského VaV za obdobie 2007 – 2012.¹²

T a b u ľ k a 3.1

Vybrané indikátory výskumu a vývoja v rokoch 2007 – 2012

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Hrubé výdavky na VaV (% HDP)	0,46	0,47	0,48	0,63	0,68	0,82
Rozdelenie z hľadiska sektora použitia (% HDP):						
vládny sektor	0,16	0,15	0,16	0,19	0,19	0,20
podniky	0,18	0,20	0,20	0,27	0,25	0,34
vysoké školy	0,11	0,11	0,12	0,17	0,24	0,28
Rozdelenie z hľadiska zdroja (% HDP):						
štátne a verejné zdroje	0,25	0,25	0,24	0,31	0,34	0,34
zdroje vysokých škôl	0	0	0	0	0,01	0,01
podnikateľské zdroje	0,16	0,16	0,17	0,22	0,23	0,31
zahraničné zdroje	0,05	0,06	0,06	0,09	0,1	0,15
Zamestnanci VaV ¹	23 437	23 641	25 388	28 128	28 596	28 880
Domáce patentové prihlášky ²	240	167	176	235	223	168
Počet domácich patentových prihlášok ² na 1 000 zamestnancov VaV	10,2	7,1	6,9	8,4	7,8	5,8
Počet EPO prihlášok	44	54	41	53	85	51
Počet vedeckých článkov ³	3 651	4 262	4 122	4 499	4 812	5 057
Počet ved. článkov na 1 000 zam. VaV	155,8	180,3	162,4	159,9	168,3	175,1

¹ Vo fyzických osobách k 31. 12.

² Domáce patentové prihlášky podané na Úrad priemyselného vlastníctva SR.

³ Články uvádzané v databáze SCOPUS, autor alebo aspoň 1 spoluautor má adresu na Slovensku.

Prameň: ÚPV SR (2013); SCOPUS (2014); ŠÚ SR (2013); EPO (2014).

¹² Niektoré indikátory uvádzané v tejto kapitole sú publikované s dvojročným oneskorením.

Pozitívnym trendom v oblasti zvyšovania predpokladov inovačného rozvoja na Slovensku bol v roku 2012 nárast hrubých výdavkov na VaV. Tie sa zvýšili na 0,82 % HDP, čo predstavuje najvyššiu intenzitu VaV na Slovensku od roku 1997 (v roku 1997 to bolo 1,08 % HDP). Hoci slovenská ekonomika vo financovaní VaV postupne znižuje svoje zaostávanie za úrovňou priemeru EÚ, treba povedať, že to je stále pomerne veľké (v roku 2012 bola intenzita VaV na Slovensku len 40 % priemeru EÚ).

Dlhodobým štrukturálnym nedostatkom slovenského vedeckovýskumného systému je vysoké zastúpenie verejného sektora (tak z hľadiska použitia, ako aj z hľadiska zdrojov hrubých výdavkov na VaV). Istým pozitívom v roku 2012 bolo, že sa zvýšili hrubé výdavky podnikového sektora na 0,34 % HDP a zaznamenali najväčší medziročný prírastok od roku 2007; podiel verejného sektora (vládny sektor + vysokoškolský sektor) však naďalej ostáva vysoký.

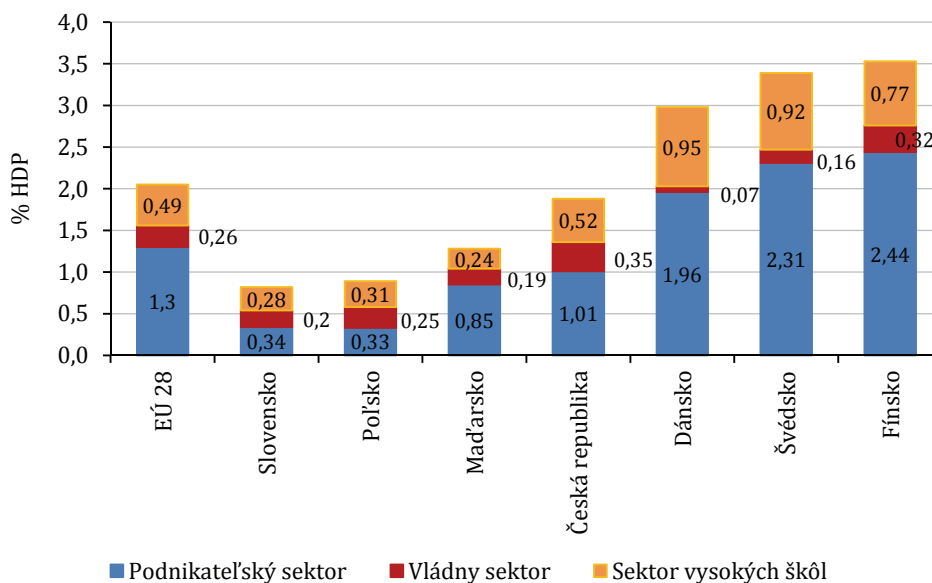
Z hľadiska zdrojov financovania VaV v roku 2012 dominovali verejné a štátne zdroje (42 %), avšak ich podiel v porovnaní s minulým rokom poklesol. Podnikateľské (súkromné) zdroje financovania VaV sa dlhodobo pohybuju na úrovni 1/3 celkových zdrojov. Aj v roku 2012 pokračoval rast zahraničných zdrojov financovania VaV, ktoré už predstavujú 0,15 % HDP; čo je v rámci EÚ stále pomerne nízka hodnota. Môžeme konštatovať (aj v porovnaní s vysokou mierou internacionalizácie slovenskej ekonomiky), že z hľadiska financovania VaV je vedeckovýskumný systém Slovenska pomerne slabo internacionalizovaný; priemerná hodnota podielu zahraničných zdrojov na financovaní VaV je v EÚ približne 0,19 % HDP, pričom v malých otvorených ekonomikách EÚ sa táto hodnota pohybuje vyššie. Nízky podiel zdrojov vysokých škôl na VaV, ktorý bol v roku 2012 na úrovni 0,01 % HDP, súvisí s ich postavením, so spôsobom financovania a s nedostatočnou schopnosťou vytvárať vlastné zdroje (napr. komercializácia výsledkov výskumu), ktoré by sa mohli použiť na vlastný VaV.

V grafe 3.1 uvádzame štruktúru výdavkov na VaV (% HDP) z hľadiska sektora použitia na Slovensku a v porovnaní s ostatnými krajinami Vyšehradskej skupiny (tzv. Vyšehradskej štvorky – V4) a inovačne vyspelými malými ekonomikami EÚ. Slovensko zaostáva vo výške celkových výdavkov

na VaV nielen za inovačne vyspelými malými ekonomikami EÚ, ale aj za svojimi susedmi (Poľsko, Česko, Maďarsko).

Graf 3.1

Štruktúra hrubých výdavkov na VaV v roku 2012 podľa sektora použitia na Slovensku a vo vybraných ekonomikách EÚ (% HDP)

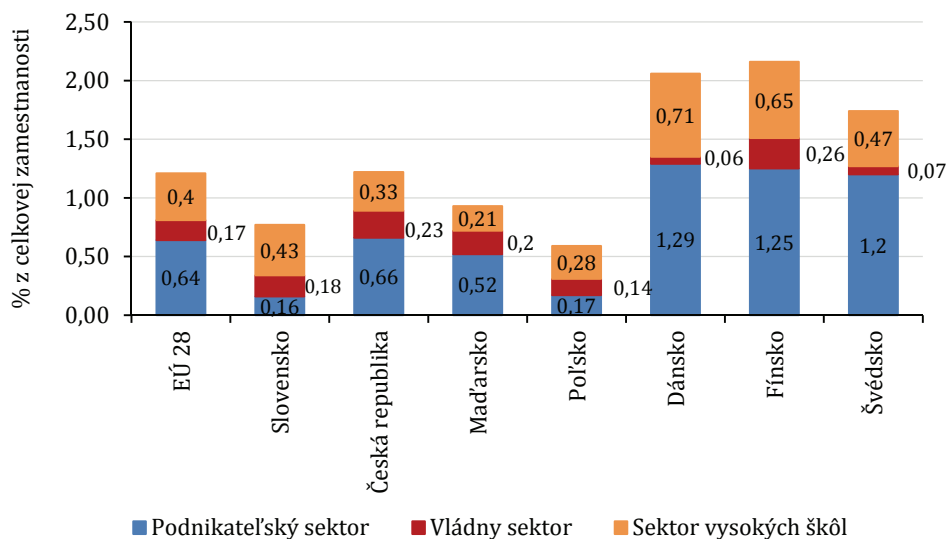
Prameň: Vlastné spracovanie podľa údajov Eurostatu (2014).

Kľúčovým faktorom, okrem výdavkov na VaV, ktorý zvyšuje potenciál VaV ako hybnej sily inovovania, je aj počet vedeckovýskumných pracovníkov v ekonomike. Počet pracovníkov vo VaV v roku 2012 mierne vzrástol, avšak podielom na celkovej zamestnanosti nedosahuje ani 2/3 priemeru EÚ (v EÚ je to 1,21 % a na Slovensku len 0,77 % celkovej zamestnanosti). V grafe 3.2 uvádzame porovnanie počtu pracovníkov VaV z hľadiska ich podielu na celkovej zamestnanosti na Slovensku a vo vybraných krajinách.

Na Slovensku aj v roku 2012 pretrváva výrazné zaostávanie v podiele pracovníkov VaV v podnikateľskom sektore nielen za vyspelými ekonomikami, ale aj za susednými štátmi (okrem Poľska). Nízky podiel pracovníkov VaV v podnikateľskom sektore predstavuje závažnú bariéru vyžívania výsledkov VaV v inovačnom rozvoji národnej ekonomiky.

Graf 3.2

Pracovníci VaV na Slovensku a vo vybraných ekonomikách EÚ v roku 2012 (podiel na celkovej zamestnanosti)

Prameň: Vlastné spracovanie podľa údajov Eurostatu (2013).

Z hľadiska inovačnej výkonnosti a jej predpokladov je pokračujúcou negatívnou tendenciou pokles absolútnej aj relatívnej (počet patentov na 1 000 pracovníkov VaV) patentovej výkonnosti. Patentová aktivita meraná počtom domácich patentových prihlášok v roku 2012 mierne poklesla na úroveň 223 domácich patentových prihlášok, čo sa odrazilo aj na poklese patentovej produktivity, ktorá klesla z hodnoty 8,4 v roku 2010 na 7,8 domácich patentových prihlášok na 1 000 zamestnancov VaV. Pokles patentovej výkonnosti v roku 2012 indikuje aj značný prepád slovenských patentových prihlášok na Európsky patentový úrad (EPO). Na druhej strane v roku 2012 vzrástla vedecká produktivita slovenského vedeckovýskumného systému (meraná počtom vedeckých článkov v databáze SCOPUS na 1 000 zamestnancov VaV) zo 168,3 na 175,1 článkov. Patentová výkonnosť je pritom kľúčovým ukazovateľom schopnosti vedeckovýskumného systému transformovať výsledky VaV do komercializovateľnej podoby. V posledných dvoch rokoch môžeme pozorovať v slovenskom vedeckovýskumnom systéme „roztváranie nožníc“ medzi patentovou a publikačnou aktivitou.

V novembri 2013 vláda prijala strednodobú stratégiu vednej, technickej a inovačnej politiky – *Poznatkami k prosperite – Stratégia výskumu a inovácií pre inteligentnú špecializáciu Slovenskej republiky*, ktorá predstavuje východisko pre hospodársku politiku v oblasti financovania a riadenia vzdelávania, výskumu, inovácií a podpory podnikania v rokoch 2014 až 2020. Ako strategické ciele dokument uvádza:¹³ prehĺbovanie integrácie a ukotvenie kľúčových priemyselných odvetví, ktoré zvyšujú miestnu pridanú hodnotu spoluprácou miestnych dodávateľských reťazcov a podporou ich vzájomného sieťovania; zvýšenie príspevku výskumu k hospodárskemu rastu prostredníctvom globálnej excelentnosti a lokálnej relevantnosti; vytváranie dynamickej, otvorenej a inkluzívnej inovatívnej spoločnosti; zlepšenie kvality ľudských zdrojov pre inovatívne Slovensko.

Medzi kľúčové determinanty hospodárskeho rozvoja patrí vzdelávanie. Predovšetkým vysokoškolské vzdelávanie je nevyhnutným predpokladom kvalitného ľudského kapitálu a zvyšovania inovačnej výkonnosti. Celkové verejné výdavky na vzdelávanie, vyjadrené % HDP, klesli už druhý rok po sebe a v sledovanom roku 2012 predstavovali len 3,8 % HDP; v tomto ukazovateli je Slovensko v rámci EÚ na nelichotivom predposlednom mieste (priemer EÚ je 5,3 %).

Participácia na celoživotnom vzdelávaní 25 – 64-ročných sa znížila z hodnoty 3,9 % v roku 2011 na 2,9 % za rok 2012. V tomto ukazovateli sa týmto poklesom prehĺbilo zaostávanie za úrovňou EÚ 28, kde bolo v 2012 zapojených do celoživotného vzdelávania 9 % 25 – 64-ročných. V rámci EÚ 28 je Slovensko v počte participantov celoživotného vzdelávania na predposlednom mieste.

Pomerne dobré postavenie si Slovensko udržiava v počte absolventov vysokých škôl v matematických, prírodných a technických vedách. Hodnota 17,9 absolventov na 1 000 obyvateľov vo veku 20 – 29 rokov prevyšuje v roku 2012 priemer EÚ 28 (16,8 absolventov v r. 2011) a Slovensko radí na solídne 8. miesto v rámci EÚ 28; hoci je nutné podotknúť, že uvedený indikátor mierne klesá už tretí rok po sebe. Z hľadiska potrieb inovačného rozvoja pretrváva nevhodná štruktúra absolventov doktorandského štúdia, keď v roku 2012 podiel absolventov doktorandského

---

¹³ <www.economy.gov.sk/ext_dok-sk_ris3/142230c?ext=orig>.

štúdiá matematických, prírodných a technických vied, priemyselných a stavebných technológií tvoril 38,5 % zo všetkých absolventov; pričom priemerná úroveň EÚ 28 bola 44,6 % (v r. 2011). Z krajín EÚ je na tom najlepšie Francúzsko, ktorého podiel sa pohybuje nad 60 %.

Tabuľka 3.2
Vybrané indikátory vzdelávania

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Celkové verejné výdavky na vzdelávanie (% HDP)	3,85	3,8	3,62	3,5	4,3	4,5	4,1	3,8
Podiel populácie vo veku 30 – 34 rokov s dokončeným vysokoškolským vzdelaním (%)	14,3	14,4	14,8	15,8	17,6	22,1	23,4	23,7
Počet vysokoškolských absolventov matematických, prírodných a technických vied (na 1 000 obyv. vo veku 20 – 29 rokov; ISCED 5-6)	10,2	10,3	11,9	15,0	17,5	18,3	18	17,9
Absolventi doktorandského štúdiá matematických, prírodných a technických vied, priemyselných a stavebných technológií (% zo všetkých doktorandov)			38	34,8	35,3	35,9	37,6	38,5
Počet nových doktorandov na 1 000 obyvateľov vo veku 25 – 34 rokov	1,2	1,4	1,5	1,8	2,1	3,1	1,9	.
Participácia na celoživotnom vzdelávaní (% 25 – 64-ročných obyvateľov)	4,6	4,1	3,9	3,3	2,8	2,8	3,9	2,9

Prameň: Eurostat (2011); . - údaj nie je k dispozícii.

Rozvoj znalostnej spoločnosti je vo veľkej miere podmienený a dynamizovaný využívaním IKT vo všetkých sférach spoločnosti. V tabuľke 3.3 uvádzame niektoré indikátory prieniku IKT do spoločnosti (domácností, podnikov a verejnej správy). Na Slovensku každoročne rastie počet domácností, ktoré majú doma prístup k internetu (v roku 2013 to bolo už 78 %, čo je takmer rovnaká hodnota ako priemer EÚ 28). Nárast digitálnej gramotnosti, ktorú môžeme indikovať podielom občanov, ktorí často používajú internet, sa v roku 2013 zvýšil na hodnotu 61 %, pričom už takmer dosahuje priemer úrovne EÚ 28 (62 %). Z hľadiska vytvárania infraštruktúry IKT Slovensko stále zaostáva za priemerom EÚ 28,

keď domácností pripojených na širokopásmový internet bolo v roku 2013 až 70 % (priemer EÚ 28 je 76 %).

Tabuľka 3.3

Vybrané ukazovatele prieniku IKT do spoločnosti (v %)

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	EÚ 2013
Podiel domácností s prístupom k internetu	46	58	62	67	71	75	78	79
Podiel občanov ktorí často používajú internet	33	44	49	58	56	60	61	62
Podiel domácností pripojených na širokopásmový internet	27	35	42	49	55	72	70	76
Podiel občanov, ktorí využívajú internet na interakciu s verejnou správou	24	40	38	50	48	42	33	41
Podiel občanov ktorí využívajú internet na Internet banking	15	24	26	33	34	40	39	42
Podiel občanov, ktorí využívajú internet na nákup tovarov alebo služieb	10	13	16	19	23	30	30	38
Podiel podnikových tržieb z e-obchodu na celkových tržbách	3	8	11	11	16	12	18	14
Podiel podnikov, ktoré zasielajú alebo prijímajú e-faktúry	14	23	30	34	34	.	43	29

Prameň: Eurostat (2014).

Využívanie IKT v podnikovom sektore, merané podielom podnikových tržieb z e-obchodu na celkových tržbách a podielom podnikov, ktoré využívajú e-fakturáciu, sa v roku 2013 zvýšilo. Podiel tržieb z e-obchodu vzrástol na 18 % z celkových tržieb (priemer EÚ 28 je 14 %) a podiel podnikov využívajúcich e-faktúry narástol na hodnotu 43 % (priemer EÚ 28 je 29 %). Môžeme povedať, že využívanie IKT vo sfére podnikania na Slovensku je pomerne rozšírené a v porovnaní s priemerom EÚ 28 nadštandardné. Na Slovensku aj v roku 2013 pretrváva vyššie využívanie IKT podnikovou sférou než domácnosťami.

V rámci hodnotenia celkovej konkurencieschopnosti národných ekonomík Svetové ekonomické fórum (WEF, 2014) hodnotí každoročne aj kvalitatívne faktory konkurencieschopnosti – vzdelávací systém, technologickú pripravenosť a inovácie.¹⁴ Podľa najnovšej správy Svetového ekonomického fóra sa Slovensko spomedzi 144 hodnotených krajín z hľadiska celkovej konkurencieschopnosti nachádza na 78. mieste, a kleslo do skupiny ekonomík v prechodovom štádiu (medzi stupňom

¹⁴ Hodnotí sa 12 pilierov konkurencieschopnosti a v rámci nich 110 indikátorov.

rozvoja založenom na ekonomickej efektívnosti a rozvojom, ktorý je založený na inováciách). Slovenský vzdelávací systém je hodnotený na 58. mieste (zhoršenie o 4 miesta), technologická pripravenosť je na 52. mieste (zhoršenie o 7 miest) a inovácie sa umiestili na 95. mieste (zhoršenie o 6 miest). V rámci vzdelávacieho systému sa relatívne najlepšie hodnotí dostupnosť internetu na školách (31. miesto), dostupnosť výskumných a školiacich služieb (61. miesto) a počet študujúcich na vysokých školách (49. miesto). Relatívne najhoršie postavenie v rámci indikátorov vzdelávania má kvalita vzdelávacieho systému (130. miesto) a kvalita manažérskych škôl (109. miesto). V oblasti technologickej pripravenosti Slovenska sa výrazne zhoršil indikátor „priame zahraničné investície a transfer znalostí“ (25. miesto; pokles o 16 miest), najhorším indikátorom je „rýchlosť internetového pripojenia“ (91. miesto) a zhoršila sa „absorpcia technológií na podnikovej úrovni“ (72. miesto a zhoršenie o 13 miest). V rámci inovačných faktorov má Slovensko relatívne najlepšie medzinárodné postavenie v počte patentov (39. miesto) a v kvalite vedeckých inštitúcií (70. miesto), najhoršie hodnotenými indikátormi inovačného rozvoja sú vládne objednávky technologicky pokročilých produktov (134. miesto a zhoršenie o 7 miest) a inovačná kapacita (96. miesto). Postavenie využívania vládnych objednávok technologicky pokročilých produktov ako nástroja aktívnej inovačnej politiky radí Slovensko medzi rozvojové ekonomiky. Vo väčšine indikátorov v oblasti inovácií sa Slovensko radí do horšej polovice hodnotených ekonomík. Európska komisia vydáva každoročne štúdiu *Innovation Union Scoreboard* (IUS, 2014), v ktorej hodnotí inovačnú výkonnosť (na základe 25 indikátorov a 8 dimenzií inovácií) členských štátov EÚ. Podľa najnovšieho hodnotenia sa slovenská ekonomika radí do skupiny označenej ako mierni inovátori (úroveň nižšia ako priemer EÚ) a v rámci EÚ je na 21. mieste, pričom v roku 2013 úroveň Súhrnného inovačného indexu slovenskej ekonomiky dosiahla 59 % úrovne EÚ (v roku 2012 to bolo 64 %).

Môžeme povedať, že v oblasti vytvárania predpokladov lepšieho využívania kvalitatívnych faktorov ekonomického rozvoja zaznamenala slovenská ekonomika v sledovanom období (napriek na slovenské pomery veľkému zvýšeniu hrubých výdavkov na VaV a využívaniu IKT podnikovou sférou) v porovnaní s ostatnými ekonomikami EÚ divergentné tendencie.

4. TRH PRÁCE

Rok 2013 znamenal v oblasti trhu práce zastavenie pozvoľného zotavovania zamestnanosti, ktorého sme boli svedkami od roku 2010, a zvýšenie miery nezamestnanosti; na druhej strane priniesol rast priemernej nominálnej mzdy vo všetkých krajoch, ale i obnovenie rastu reálnej mzdy. Detailnejší pohľad odhalí, že vývoj zamestnanosti sa smerom ku koncu roka 2013 zlepšil (a určité signály zlepšenia pretrvali i začiatkom roka 2014) a zvýšenie miery nezamestnanosti spôsobila výlučne kategória ľudí nezamestnaných dlhšie ako dva roky. Začiatkom roka nadobudli účinnosť viaceré legislatívne zmeny dotýkajúce sa pracovných vzťahov a zamestnávania, zatiaľ s preukázaným vplyvom na zvýšenie nákladov práce.

Vývoj zamestnanosti

Po výraznom prepade zamestnanosti, ktorý dosiahol dno na prelome rokov 2009 a 2010 (graf 4.1), sme mohli proces obnovy zamestnanosti sledovať už od konca roka 2010. V kontexte hĺbky krízou vyvolaného poklesu však išlo len o slabý medziročný rast zamestnanosti, a i tento pozvoľný rast sa ku koncu roka 2012 po dvoch rokoch zastavil. Výsledky z roka 2013 už hovoria o celkom jasnej stagnácii zamestnanosti, keď jej zmena oproti roku 2012 bola nulová¹⁵ (priemerný celoročný údaj), a aj dynamika vývoja počtu pracujúcich podľa štvrt'rokov v podstate už celé tri roky kopíruje veľmi podobný trend (opäť graf 4.1). Aj pozitívnu správu z posledného štvrt'roka 2013, keď po pol roka trvajúcim poklese zamestnanosti opäť dochádza k jej medziročnému rastu (o 0,6 %), relativizuje fakt, že kým tento rast zodpovedá zvýšeniu počtu pracujúcich o približne 13 tis. osôb, v porovnaní s posledným štvrt'rokom 2008, keď ekonomiku zasiahol vonkajší šok, je na Slovensku stále o 139 tis. pracujúcich menej (pozri graf). Na dotvorenie obrazu je potrebné poznamenať,

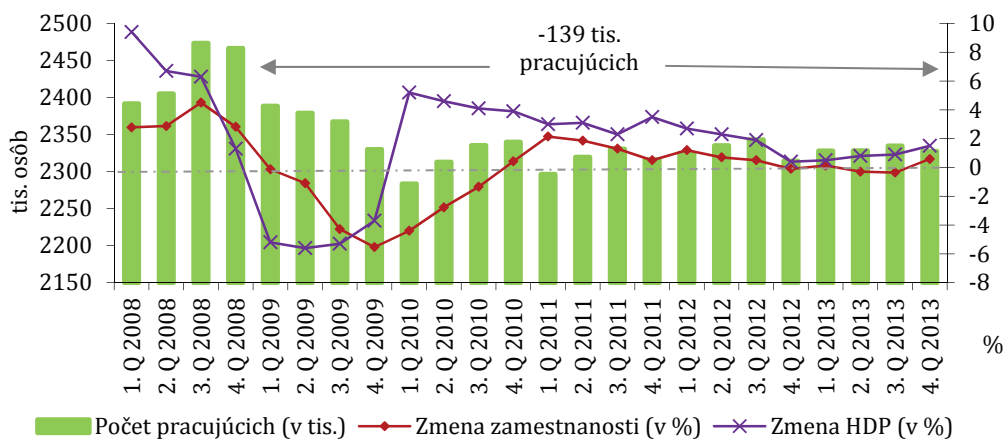
---

¹⁵ Zamestnanosť podľa výberového zisťovania pracovných síl (VZPS) počítaná z celkového počtu pracujúcich osôb. Zamestnanosť počítaná len z počtu zamestnaných osôb medziročne klesla o 0,7 % (podľa štvrt'ročného štatistického výkazníctva; kde zamestnané osoby = zamestnanci a podnikatelia, bez osôb na materskej dovolenke; ŠÚ SR, 2014b).

že za toto obdobie klesol počet obyvateľov v produktívnom veku o 33 tis., ale počet ekonomicky aktívnych osôb vzrástol o 13 tis.¹⁶

Graf 4.1

Vývoj zamestnanosti (počtu pracujúcich) a HDP v štvrt'rokoch 2008 – 2013

Poznámka: HDP podľa štvrt'ročných národných účtov v stálych cenách roku 2005, zamestnanosť podľa VZPS, údaje za rok 2011 sú revidované na základe výsledkov SODB2011.

Prameň: Podľa údajov ŠÚ SR (2014a).

Vývoj posledných rokov preukázal, že zamestnanosť reagovala na výkyvy vo vývoji výkonnosti ekonomiky s oneskorením o 3 až 4 štvrťroky (tejto problematike sa detailnejšie venujeme v posledných dvoch vydaniach tejto publikácie, pozri najmä Morvay a kol., 2012), a keďže na vyvolanie rastu zamestnanosti je potrebná určitá úroveň rastu produktu (tamtiež), resp. produkcie a pridanej hodnoty, vzhľadom na spomaľovanie rastu produktu v priebehu roka 2012 sa pri nezmenenej elasticite zamestnanosti následné oslabenie až zastavenie rastu zamestnanosti dalo očakávať, z čoho vychádzala aj naša prognóza na rok 2013 (Morvay a kol., 2013). Spomaľovanie ekonomiky, ktoré kulminovalo na prelome rokov 2012 a 2013 (tempo rastu HDP kleslo na 0,4 – 0,5 %), skutočne zanechalo stopu aj na pol roka trvajúcim poklese zamestnanosti uprostred roka 2013.

¹⁶ Čo analogicky znamená nárast počtu nezamestnaných nielen o spomínaných 139 tis. „strategických pracovných miest“ (úbytok pracujúcich osôb), ale spolu o 152 tis. osôb.

Pozvoľné zlepšovanie výkonnosti ekonomiky v priebehu roka 2013 tak naopak vytvára predpoklad na postupné zotavovanie zamestnanosti v nadchádzajúcom období. Najnovšie údaje zo začiatku roka 2014 (nárast indexu priemyselnej produkcie za prvé dva mesiace o 11 %, z čoho v priemyselnej výrobe o 13,6 %, ale i rast zamestnanosti a priemernej mzdy vo väčšine odvetví v prvých dvoch mesiacoch 2014) predpoklad tohto optimistickejšieho výhľadu podporujú.

Práve vývoj priemyselnej produkcie môže byť nezanedbateľným indikátorom budúceho vývoja celkovej zamestnanosti, keďže odvetvia priemyslu zamestnávajú v SR niečo viac ako štvrtinu všetkých pracujúcich.¹⁷ Zhoršenie, resp. spomalenie rastu ukazovateľov výkonnosti v priemysle za rok 2013 (teda nielen produkcie, ale napríklad aj tržieb; pre detailnejšie informácie pozri kapitolu 2) môže v podstatnej miere pôsobiť proti zotavovaniu zamestnanosti s presahom aj do roku 2014 (spomínaný časový nesúlad vo vývoji zamestnanosti a výkonnosti). Zamestnanosť v priemysle (podľa VZPS; počítaná z počtu pracujúcich) medziročne klesla o 5 % a spolu so stavebníctvom (pokles o 3,2 %; údaje sú zo Štatistickej správy ŠÚ SR, 2014b) najviac prispeli k výslednej stagnácii celkovej zamestnanosti v roku 2013. Náznaky zlepšenia prichádzali v prípade zamestnanosti v priemysle až v druhej polovici, a najmä ku koncu roka, zatiaľ len v podobe zmierňovania jej poklesu. Jasnejší signál zotavenia poskytuje zamestnanosť počítaná z počtu zamestnaných osôb (užšia kategória než počet pracujúcich, zahŕňa zamestnancov a podnikateľov),¹⁸ ktorá v prípade priemyslu klesla v roku 2013 o 0,8 %, z toho v poslednom štvrtroku už rástla pri 1-percentnom tempe (podrobnejšie pozri tabuľku 2.2 v kapitole 2), a to výlučne vďaka priemyselnej výrobe. Ako sme už spomenuli, trend pozitívneho obratu na prelome rokov pretrval aj v prvých mesiacoch roka 2014, keď zamestnanosť (počítaná z počtu zamestnaných osôb) v priemysle v januári vzrástla o 1,1 % a vo februári o 1,4 %.

---

¹⁷ V roku 2013 pracovalo v odvetviach priemyslu cez 600 tis. pracujúcich z celkového počtu 2,33 mil. pracujúcich osôb; druhé odvetvie v poradí podľa počtu pracujúcich, veľkoobchod a maloobchod, zamestnáva necelých 13 % všetkých pracujúcich v SR.

¹⁸ Zamestnanosť podľa VZPS počítaná z počtu pracujúcich zahŕňa aj osoby na materskej dovolenke, príslušníkov ozbrojených zložiek a pracujúcich v zahraničí do 1 roka, zamestnanosť počítaná z počtu zamestnaných osôb podľa štvrtročného výkazníctva zahŕňa zamestnancov a podnikateľov. V roku 2013 bolo v SR 2,33 mil. pracujúcich, ale len 2,18 mil. zamestnaných osôb.

Iným zaujímavým okamihom vo vývoji zamestnanosti v roku 2013 je opätovná zmena v štruktúre zamestnanosti z pohľadu postavenia v zamestnaní: kým rok predtým bol slabý (0,6 %) rast celkovej zamestnanosti podľa VZPS zabezpečený vďaka rastu počtu zamestnancov, a to za súbežného poklesu počtu podnikateľov (fyzických osôb), resp. poklesu počtu samozamestnaných osôb vôbec, v roku 2013 bola nulová zmena zamestnanosti naopak zachovaná len vďaka rastu počtu podnikateľov, pričom počet zamestnancov v hospodárstve klesal. Tieto zložky zamestnanosti sme detailnejšie sledovali v minuloročnej publikácii (Morvay, a kol., 2013), keď sme zmeny v štruktúre zamestnanosti konfrontovali so všeobecne prezentovaným predpokladom, podľa ktorého sa firmy pred koncom roka 2012 pripravili na rozsiahle zmeny v Zákonníku práce a iné zmeny v pracovnoprávnej legislatíve platné od roku 2013, s očakávaným negatívnym efektom v podobe zvýšenia nákladov na zamestnávanie aj prepúšťanie zamestnancov (pre detailnejšie informácie o legislatívnych zmenách týkajúcich sa trhu práce pozri Morvay a kol., 2013). Štatistiky z posledného štvrtroka 2012 vtedy preukázali, že počet zamestnancov pred koncom roka neklesal (naopak, medziročne stúpol o 0,8 %), k neobvyklému poklesu však došlo na strane podnikateľov, a to hlavne podnikateľov so zamestnancami – ich počet v poslednom kvartáli 2012 klesol o viac ako 14 %, čo predstavuje najväčší prepád od začiatku hospodárskej krízy. Ak sa teda schválené zmeny v legislatíve mali prejavíť na zhoršení zamestnanosti ešte pred nadobudnutím ich účinnosti, bolo to v podobe ukončenia podnikateľskej činnosti fyzických osôb – podnikateľov, a to najmä v prípade tých, ktorí zamestnávali ďalších zamestnancov (pokles počtu podnikateľov bez zamestnancov bol o niečo menej výrazný). Už v prvom štvrtroku 2013, teda bezprostredne po nadobudnutí účinnosti legislatívnych zmien, sa však ich počet obnovil na hodnoty z prvej polovice roka 2012 a ďalej v priebehu roka sa nielenže stabilizoval, ale výraznejší nárast ku koncu roka tak v prípade podnikateľov so zamestnancami (12,7 % rast), ako i podnikateľov bez zamestnancov (2,7 % rast, tí však tvoria 4-násobne početnejšiu skupinu) zabezpečil v úvode spomínaný výsledný rast celkovej zamestnanosti vo výške 0,6 %. Kým teda výsledný počet všetkých podnikateľov vzrástol v poslednom štvrtroku

o viac ako 4 %, počet zamestnancov v žiadnom štvrtroku 2013 nestúpil.¹⁹ Tento vývoj však nemožno prirovnávať k pokrízovému nahrádzaniu závislej práce samostatne zárobkovou činnosťou, keď boli výkyvy v oboch zložkách zamestnanosti oveľa výraznejšie (10 % nárast podnikateľov pri 5 % poklese zamestnancov známy z recesného roka 2009).

Na porovnanie, kým počet podnikateľov – fyzických osôb v priemere za rok mierne stúpol, počet zamestnancov v mikropodnikoch a malých podnikoch (do 20 zamestnancov) klesol oproti roku 2012 o viac ako 5 %. Zamestnanosť klesla aj v stredných podnikoch do 250 zamestnancov, ktoré spolu s mikropodnikmi a malými podnikmi zamestnávajú až 40 % všetkých zamestnancov v SR (podľa štvrtročného štatistického výkazníctva ŠÚ SR, 2014b) – z celkového priemerného ročného úbytku zamestnancov (15,2 tis. osôb) až dve tretiny odišli práve z malých a stredných podnikov. Na doplnenie, ku koncu roka 2013 Štatistický úrad SR evidoval v Registri organizácií 181,9 tis. podnikov, čo v porovnaní s rokom 2012 predstavuje nárast o 10,4 %. Pozitívnu správou je i to, že rast počtu podnikov sa zaznamenal vo všetkých krajoch SR, z toho relatívne najviac stúpol ich počet v Nitrianskom kraji. Tretina všetkých podnikov mala sídlo v Bratislavskom kraji, kde sa aj koncentroval najvyšší počet zamestnancov (409 tis. zamestnancov v podnikoch s 20 a viac zamestnancami, čo predstavuje zhruba tretinu všetkých zamestnancov v tejto veľkostnej kategórii podnikov; zisťované podnikovou metódou ŠÚ SR, 2014c).

Formou zamestnania, pri ktorej je efekt prijatých legislatívnych zmien s negatívnym efektom na náklady práce nespochybniteľný, je zamestnávanie formou dohôd mimo pracovného pomeru. A sú to práve malé a stredné podniky, obzvlášť v regiónoch so slabšou ekonomickou aktivitou a vyššou mierou nezamestnanosti, ktoré často využívali túto formu zamestnávania. Pracujúci, ktorý má uzatvorenú dohodu o vykonaní práce alebo dohodu o pracovnej činnosti a má z nej pravidelný mesačný príjem, sa počnúc januárom 2013 ocitol v postavení zamestnanca pre zdravotné, nemocenské, dôchodkové poistenie a poistenie v nezamestnanosti. Na túto formu zamestnávania sa tak vzťahuje úplná odvodová povinnosť

---

¹⁹ Počet zamestnancov sa v jednotlivých štvrtrokoch 2013 menil len s miernou medziročnou dynamikou, zmeny sa pohybovali v rozpätí 0,0 % až -0,3 %.

(kým pred rokom 2013 to bolo poistné do 1 % z vymeriavacieho základu, ktoré znášal zamestnávateľ), čo významne zvýšilo náklady zamestnávateľov. K dramatickému poklesu počtu „dohodárov“ došlo hneď v januári 2013 – kým k 31. decembru 2012 Sociálna poisťovňa evidovala približne 642 tis. dohôd, v januári 2013 zaregistrovala už len 297,4 tis. pracovníkov pracujúcich na dohodu (údaj za všetky typy dohôd, čísla zverejnené Sociálnou poisťovňou). Tento viac ako 50 % prepád predstavoval neštandardne vysoký pokles neporovnateľný s bežným poklesom počtu dohôd na prelome rokov. Hoci počet dohôd v priebehu roka 2013 stúpil, k 31. decembru ich bolo 440,3 tis., čo je stále o 200 tis. „dohodárov“ menej než v rovnakom období pred prijatím spomínaných zmien týkajúcich sa odvodovej povinnosti.

To, do akej miery zasiahla prijatá legislatívna úprava (novela zákona o sociálnom poistení) do celkových nákladov na zamestnávanie, dokumentuje aj ukazovateľ známy ako „daňový klin“ (*tax wedge*) – ide o nástroj OECD vyjadrujúci daňovo-odvodové zaťaženie práce.²⁰ V roku 2013 predstavovala hodnota daňového klinu v SR v prípade bezdetného zamestnanca s priemerným príjmom hodnotu 41,1 % celkových nákladov práce (priemer OECD je 35,9 %), čo v porovnaní s predchádzajúcim rokom znamenalo nárast o 1,51 percentuálneho bodu (p. b.) – išlo o druhý najvyšší nárast zaťaženia práce z krajín OECD (po Portugalsku a spolu s USA). Bližší pohľad na medziročné posuny pri jednotlivých komponentoch, ktoré daňový klin tvoria, odhaľuje, že celý tento nárast sa realizoval len v dôsledku rastu odvodov platených zamestnávateľom, ktoré podľa tejto metodiky stúpili o 1,98 p. b. (len na porovnanie, v žiadnej inej krajine OECD nebol medziročný nárast na strane odvodov zamestnávateľa vyšší než 0,3 p. b.; v Portugalsku vzrástlo daňové zaťaženie práce v dôsledku vyšších sadzieb dane z príjmu a v USA bol nárast zaťaženia

---

²⁰ Podiel dane z príjmu, odvodov zamestnanca a odvodov platených zamestnávateľom na celkových mzdových nákladoch (superhrubej mzde), po zohľadnení transferov (bonusov), vyjadrený v %. Odzrkadľuje teda rozdiel medzi celkovými nákladmi práce a čistým príjmom zamestnanca po zdanení.

práce výsledkom skončenia platnosti predtým zavedených odvodových úľav zamestnancov (pozri OECD, 2014).

Vývoj nezamestnanosti a dlhodobá nezamestnanosť ako špecifický problém slovenského trhu práce

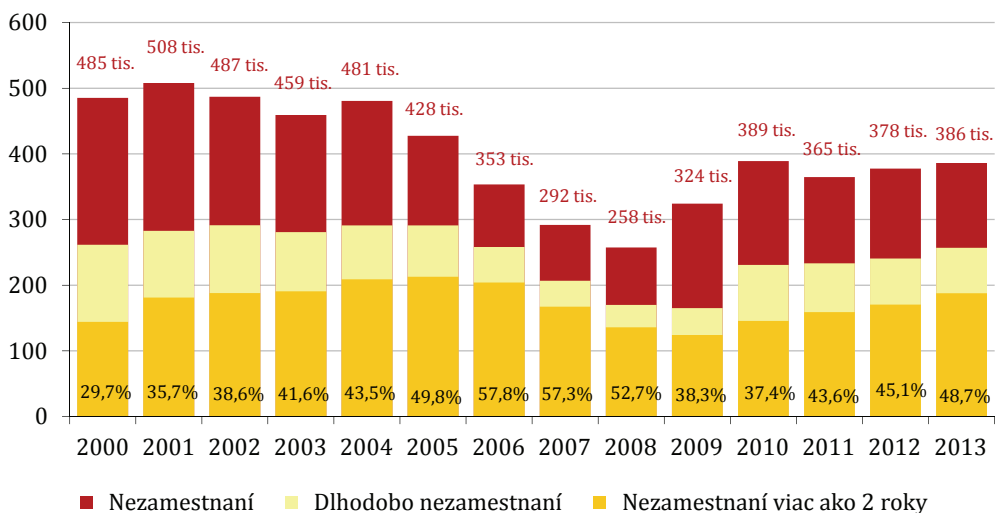
Spomínané zlepšenie zamestnanosti pred koncom roka 2013 sa odrazilo aj na poklese počtu nezamestnaných osôb, a hoci išlo o slabý medziročný pokles nezamestnanosti na úrovni 1 % (údaj za 4. štvrťrok 2013; VZPS), k poklesu nezamestnanosti došlo vôbec po prvýkrát po dvoch rokoch jej nepretržitého rastu. V poslednom kvartáli klesla i miera nezamestnanosti, a to zo 14,4 % (4. štvrťrok 2012) na 14,2 %. Signály priaznivého obratu s príchodom roka 2014 tak potvrdzuje i vývoj na strane nezamestnanosti.

V priemere za celý rok 2013 však nezamestnanosť v SR vzrástla, a to o 2,3 %; na Slovensku bolo 386 tis. nezamestnaných, čo je o 8,5 tis. osôb viac ako v roku 2012 (na porovnanie, prírastok nezamestnaných vtedy predstavoval 13 tis. osôb). Za nárastom nezamestnanosti stojí predovšetkým dlhodobá nezamestnanosť, konkrétne skupina osôb nezamestnaných dlhšie ako 2 roky. Početnosť všetkých ostatných kategórií v členení podľa dĺžky nezamestnanosti totiž v roku 2013 poklesla, ani zníženie počtu všetkých osôb nezamestnaných kratšie než 2 roky nedokázala úplne vykompenzovať až 10-percentný nárast nezamestnanosti v najväčšej kategórii – v kategórii najdlhšie nezamestnaných (počet nezamestnaných dlhšie ako 2 roky stúpol o viac ako 17 tis. osôb).

Graf 4.2 zobrazuje postupný pokrízový nárast podielu tejto kategórie nezamestnaných na celkovej nezamestnanosti; v roku 2013 tvorili osoby nezamestnané dlhšie než dva roky takmer polovicu celej nezamestnanosti. Spolu s osobami nezamestnanými 1 až 2 roky tak výsledná *dlhodobá nezamestnanosť* (definovaná dĺžkou nezamestnanosti nad 1 rok) predstavovala 67 % celkovej nezamestnanosti, až dve tretiny všetkých nezamestnaných v SR teda spadali do kategórie dlhodobo nezamestnaných.

Graf 4.2

Porovnanie vývoja celkovej nezamestnanosti a dlhodobej nezamestnanosti ako jej zložky v rokoch 2000 – 2013 (v tis. osôb)

Poznámka: Podľa metodiky VZPS, údaje za rok 2011 sú revidované na základe výsledkov SODB2011. V grafe je zobrazený celkový počet nezamestnaných osôb v SR (v tis. osôb) a podiel kategórie osôb nezamestnaných dlhšie ako 2 roky na celkovej nezamestnanosti (v %).

Prameň: Podľa údajov ŠÚ SR (2014a).

Rok 2009 bol jediným rokom od roku 1999, keď sa pomer krátkodobej nezamestnanosti do 1 roka (červená zložka stĺpcov v grafe 4.2) a dlhodobej nezamestnanosti takmer vyrovnal, čo bolo bezprostredným dôsledkom výrazného zhoršovania podmienok na trhu práce a prepadu zamestnanosti v recesnom roku 2009. V ostatných rokoch si dlhodobá nezamestnanosť tvrdohlavo udržiava svoju prevahu – kým dnes sú to dve tretiny celkovej nezamestnanosti, v predkrízovom období charakterizovanom priaznivým vývojom zamestnanosti predstavovala dlhodobá nezamestnanosť takmer tri štvrtiny všetkej nezamestnanosti (rok 2006). Ide teda o dlhodobý problém slovenského trhu práce a stabilnú podskupinu „nezamestnateľných“, resp. ťažko zamestnateľných osôb, čo dokumentuje i slovenské desať rokov trvajúce prvenstvo v miere dlhodobej nezamestnanosti v EÚ medzi rokmi 2002 a 2012.

Tento závažný problém slovenského trhu práce je previazaný s niekoľkými faktormi. Nezamestnaní, ktorí ešte nikdy nemali zamestnanie, tvoria v SR dlhodobo 20 – 25 % celkovej nezamestnanosti, nezriedka ide

v danom roku o najpočetnejšiu skupinu nezamestnaných v porovnaní s ktorýmkoľvek odvetvím (členenie podľa ekonomickej činnosti posledného zamestnania). Aj v roku 2013 tvorili nezamestnaní bez predchádzajúcich pracovných skúseností najväčšiu skupinu nezamestnaných: 90 tis. osôb bez predošlej práce predstavuje 23 % z celkového počtu 386 tis. nezamestnaných. Aj keď ide o zlepšenie v porovnaní s rokom 2012 (keď ku koncu roka prekročili hranicu 100 tis. osôb a štvrtinu nezamestnanosti), stále je však taký vysoký podiel nezamestnaných bez pracovných návykov významnou bariérou znižovania nezamestnanosti, a to i v časoch priaznivého makroekonomického vývoja. Počet nezamestnaných bez predošlého zamestnania teda v porovnaní s predchádzajúcim rokom klesol, z odvetvového hľadiska tak pribudlo najviac nezamestnaných z odvetví obchodu a tých, ktorí predtým pracovali v priemyselnej výrobe.

Problém vysokého podielu nezamestnaných bez predošlej práce sa nedá oddeliť od otázky zamestnávania osôb s najnižšou kvalifikáciou a zamestnávania absolventov. Ako uvádzame v minuloročnom vydaní tejto publikácie, miera nezamestnanosti osôb s najnižšou kvalifikáciou²¹ v SR sa dlhodobo pohybuje približne v intervale 40 – 50 %, Slovensko je teda v tomto smere absolútnym lídrom v Európe (na ilustráciu, európsky priemer miery nezamestnanosti osôb s nízkou kvalifikáciou nepresiahol v predkrízovom období 12 %, v roku 2013 sa priemerná miera nezamestnanosti nízkokvalifikovaných v EÚ vyšplhala na 19,6 %; detailnejšie túto problematiku pozri Morvay a kol., 2013). Aj v tejto oblasti môžeme v poslednom roku sledovať zlepšenie, spomínaná miera nezamestnanosti klesla v roku 2013 o 2,1 p. b. na 42,6 % (Eurostat). Z celkového počtu nezamestnaných (386 tis.) je však stále až 201 tis. nezamestnaných (teda 52 % všetkých nezamestnaných) s najvyšším dosiahnutým základným alebo učňovským vzdelaním bez maturity. Tu je vhodné poznamenať, že vysoká miera nezamestnanosti nízkokvalifikovaných osôb na Slovensku o i. súvisí s problematikou postavenia rómskej populácie na pracovnom trhu – podľa odhadov zverejnených Svetovou bankou (WB, 2012) približne 165 tis. príslušníkov rómskeho etnika v SR v produktívnom veku je bez zamestnania, väčšina z nich patrí buď k neaktívnej populácii (prestali hľadať zamestnanie), alebo k dlhodobo nezamestnaným a v rámci

---

²¹ Ide o osoby s najvyšším dosiahnutým vzdelaním základným a nižším stredným, teda úrovne vzdelania 0 až 2 podľa kategorizácie Eurostatu (dáta a metodika Eurostatu).

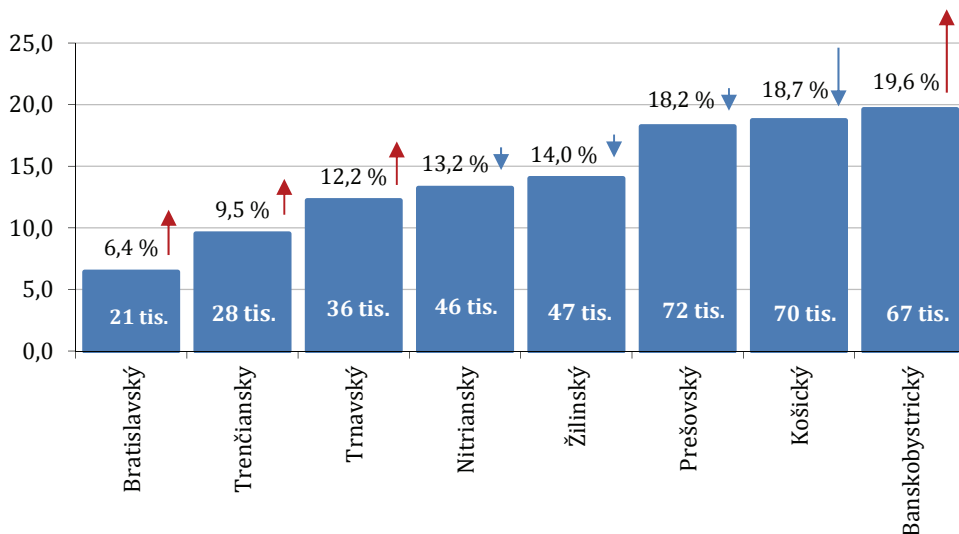
nich práve k skupinám s najväčšou dĺžkou trvania nezamestnanosti (túto problematiku bližšie pozri Morvay a kol., 2013). Nezamestnanosti mladých sme sa venovali v staršej publikácii Morvay a kol. (2012), preto len na doplnenie uvedieme, že miera nezamestnanosti mladých (vo veku 15 – 24 rokov), ktorá sa po kríze zvyšovala v omnoho dynamickejšom rozsahu než celková miera nezamestnanosti a ktorá sa po roku 2009 drží nad hranicou jednej tretiny všetkých ekonomicky aktívnych mladých, po náraste v predošlom roku klesla v roku 2013 o 0,4 p. b. na 33,6 %. Znížila sa i početnosť tejto skupiny, počet nezamestnaných osôb vo veku 15 – 24 rokov klesol o 2,5 tis. na 73 tis. osôb. Ďalších 117 tis. nezamestnaných (teda 30 % všetkých nezamestnaných, čo je najpočetnejšia skupina nezamestnaných z hľadiska vekových kategórií) bolo vo veku 25 – 34 rokov. Dlhodobo pretrvávajúci nepriaznivý stav v prípade uvedených zložiek pracovnej sily prispieva k existencii problému početnej, stabilnej a ťažko zamestnateľnej skupiny nezamestnaných a k dominantnej pozícii dlhodobej nezamestnanosti v podmienkach SR.

Nezamestnanosť sa naprieč Slovenskom vyvíjala rozlične. V roku 2013 v štyroch krajoch SR nezamestnanosť vzrástla a v štyroch krajoch klesla, pričom rástla najmä v krajoch s nízkou mierou nezamestnanosti a menšou početnosťou nezamestnaných osôb a naopak. Ako ilustruje graf 4.3, miera nezamestnanosti rástla v krajoch s jej najnižšou hodnotou a najviac klesla v kraji Košickom, teda v kraji s druhou najvyššou mierou nezamestnanosti (veľkosť šípky v grafe indikuje rozsah medziročnej zmeny; hodnota v % zodpovedá výslednej miere nezamestnanosti v roku 2013, údaj v tis. vyjadruje početnosť skupiny nezamestnaných osôb), čím sa regionálne rozdiely v nezamestnanosti o niečo zmiernili. Výnimku z tohto javu však predstavuje Banskobystrický kraj (BB), kde miera nezamestnanosti stúpla najviac, a to z 18 % na 19,6 % v roku 2013, čím tento región prevzal nelichotivé prvenstvo od Košického kraja (kde sa rok predtým miera nezamestnanosti vyšplhala na obdobných 19,7 %). Košický kraj si tak v roku 2013 relatívne polepšil najviac, stratil nielen prvenstvo v miere nezamestnanosti, ale aj v celkovom počte nezamestnaných osôb, kde ho nahradil kraj Prešovský (PO). Uvedené tri kraje však naďalej s veľkým náskokom patria ku krajom s najvyššou nezamestnanosťou i najväčším počtom nezamestnaných. Za povšimnutie stojí fakt, že počet voľných pracovných miest medziročne narástol najviac práve

v Prešovskom (nárast o 46 %) a Košickom kraji (nárast o 34 %), viac voľných pracovných miest ako v uvedených troch krajoch (PO, KE, BB) bolo len v Bratislavskom kraji (už tradične kraj s najväčšou ponukou práce, viac ako polovica všetkých voľných miest pripadá na tento región).

Graf 4.3

Miera nezamestnanosti (%) a počet nezamestnaných osôb (tis.) v krajoch SR

Poznámka: Regióny sú zoradené podľa hodnôt miery nezamestnanosti v % (os x), ktorej zodpovedá výška stĺpcov.

Prameň: Podľa údajov v tabuľkovej časti Štatistickej správy ŠÚ SR (2014b).

Vývoj priemernej mesačnej mzdy

Priemerná nominálna mesačná mzda rástla v roku 2013 rovnakým tempom ako v predchádzajúcom roku (2,4 % tempo rastu), keď stúpila z 805 eur na 824 eur. Pozitívnou správou je zastavenie poklesu reálnej mzdy, ku ktorému dochádzalo pod vplyvom rastu spotrebiteľských cien už od začiatku roka 2011; naopak, v roku 2013 reálna mzda rástla konzistentne pri 1-percentnom tempe (pozri 6. kapitolu Cenový vývoj).

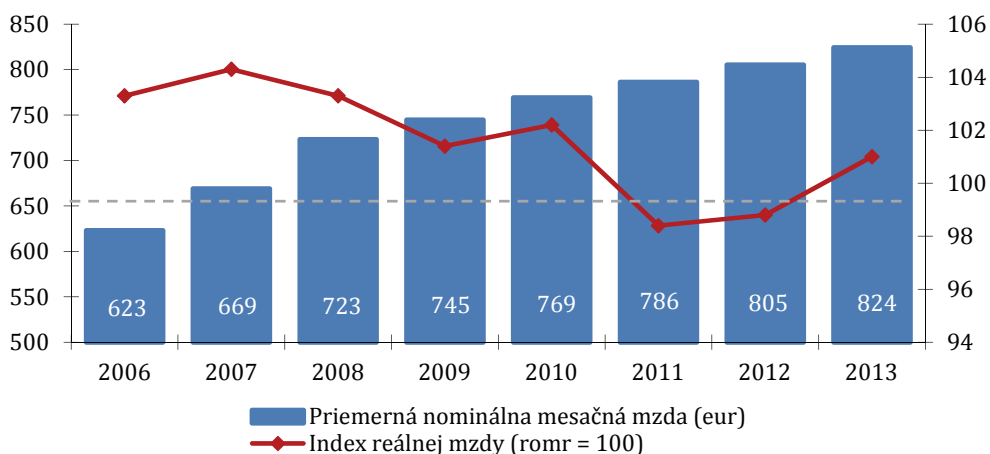
Podľa štvrtročného štatistického výkazníctva si najviac prilepšili zamestnanci v odborných, vedeckých a technických činnostiach, ktorým bolo k platu v priemere pridaných 88 eur, mzda relatívne výraznejšie rástla aj zamestnancom vo vzdelávaní (o 40 eur), zdravotníctve (o 30 eur)

a priemyselnej výrobe (o 34 eur). Naopak, poklesu mzdy sa dočkali zamestnanci vo finančných a poisťovacích službách, a to o 127 eur, čím tento sektor stratil svoje prvenstvo a s výškou priemernej mzdy 1 531 eur sa zaradil na druhé miesto za informácie a komunikáciu (1 634 eur), kde priemerná mzda klesla len o 3 eurá. K rovnako minimálnym zmenám došlo i vo dvoch najhoršie zarábajúcich odvetviach – ubytovacích a stravovacích službách (513 eur) a stavebníctve (607 eur). K trom odvetviam, v ktorých priemerná mesačná mzda už tradične presahovala hranicu 1 000 eur (okrem zmiených finančných a poisťovacích služieb a IKT sektora do tejto skupiny patril aj sektor dodávka elektriny, plynu, pary), sa v roku 2013 zaradili odborné, vedecké a technické činnosti a verejná správa a obrana.

Dlhodobejší pohľad na vývoj priemernej mesačnej mzdy poskytuje graf 4.4. Graf o i. ilustruje spomalenie dynamiky rastu nominálnej mzdy po roku 2008, tempá rastu v rozpätí približne dvoch až troch %, ktoré môžeme sledovať po roku 2008, sú totiž neporovnateľne nižšie než v predkrízovom období, počas celého desaťročia pred rokom 2008 sa tempo rastu nominálnej mzdy pohybovalo na úrovni 6 % až 10 %.²²

Graf 4.4

Vývoj nominálnej a reálnej mesačnej mzdy v rokoch 2006 - 2013

Prameň: Podľa údajov ŠÚ SR.

²² V začiatkoch transformačného obdobia sa v 90. rokoch tempo rastu priemernej mesačnej mzdy (nominálnej) štvieralo až k dvadsiatim percentám, tieto podmienky sa však pre také dynamické zmeny v priemernej mzde už nezopakujú (zmeny v štruktúre zamestnanosti i celej ekonomiky, príchod zahraničných firiem a pod.).

Regionálne porovnanie vývoja priemernej mesačnej mzdy odhaľuje, že aj keď priemerná mesačná mzda stúpala v roku 2013 vo všetkých krajoch, jediným krajom s priemernou mzdou presahujúcou 1 000 eur je i naďalej kraj Bratislavský. Je to zároveň jediný kraj s mesačnou mzdou vyššou, ako je slovenský priemer. Pozitívnu správou je, že mesačná mzda relatívne najrýchlejšie rástla v Banskobystrickom a Prešovskom kraji, teda v krajoch patriacich k tým, kde je mzda najnižšia.

* * *

Stabilizácia vývoja na trhu práce na prelome rokov 2013 a 2014 viedla o i. k pozitívnym očakávaniam ohľadne zmeny váhy domáceho dopytu ako jedného z komponentov HDP pri zabezpečení ďalšieho ekonomického rastu. O nepriaznivom pomere medzi dynamikou vývoja reálneho HDP a domácim dopytom sme hovorili v 1. kapitole (a to hlavne pokiaľ ide o konečnú spotrebu domácností). Aj v roku 2013 bol motorom rastu hlavne čistý export, v nadchádzajúcom období by však mala byť ekonomická aktivita v čoraz väčšej miere povzbudzovaná zotavujúcim sa domácim dopytom, za čím možno hľadať najmä zvyšovanie súkromnej spotreby prameniace z rastu reálnych príjmov a zlepšenia spotrebiteľského sentimentu (OECD, 2013). Aj keď sa proces poklesu zamestnanosti už zastavil, miera nezamestnanosti ostáva na vysokej úrovni – v tomto zmysle bude vývoj v oblasti zamestnanosti predsa len pôsobiť (súbežne aj) proti zrýchleniu ekonomického rastu (tamtiež). O zmene v očakávaníach vývoja dynamiky u jednotlivých komponentov HDP hovorí jasne i posledná prognóza Európskej komisie (EK, 2014), kde sa upozorňuje na fakt, že spotrebiteľská dôvera bola už v druhej polovici 2013 nad dlhodobým priemerom a berúc do úvahy očakávaný rast reálnych disponibilných príjmov a zlepšenia na trhu práce, súkromná spotreba by mala v rokoch 2014 a 2015 postupne stúpať. Domáci dopyt by tak mal v nadchádzajúcich rokoch prevziať kľúčovú úlohu pri generovaní ekonomického rastu (EK, 2014).

5. VONKAJŠIE EKONOMICKÉ VZŤAHY

Platobná bilancia

V rámci hlavných položiek platobnej bilancie Slovenska v roku 2013 viac-menej pokračoval trend z predchádzajúceho roka (tab. 5.1). Obchodná bilancia sa skončila s rekordným prebytkom vyše 4 mld. eur, čo umožnilo udržať na úrovni roka 2012 aj prebytok bežného účtu platobnej bilancie, a to i napriek zhoršeniu sáld jeho ostatných položiek, najmä bežných transferov. V pomere k HDP tak prebytok bežného účtu zotrval nad úrovňou 2 %.²³ Bilancia kapitálového účtu sa v medziročnom porovnaní mierne znížila a na rozdiel od roka 2012 sa finančný účet skončil s aktívnym saldom.

Tabuľka 5.1

Vývoj hlavných položiek platobnej bilancie Slovenskej republiky v rokoch 2009 – 2013

	2009	2010	2011	2012	2013
Obchodná bilancia (mil. eur)	946	779	1 016	3 556	4 284
Bilancia služieb (mil. eur)	-1 026	-744	-371	306	148
Bilancia výnosov (mil. eur)	-870	-2 065	-2 887	-1 653	-1 810
Bežné transfery (mil. eur)	-676	-422	-354	-649	-1 073
Bežný účet (mil. eur)	-1 627	-2 453	-2 595	1 560	1 548
Kapitálový účet (mil. eur)	464	1 018	865	1 376	1 026
Finančný účet (mil. eur)	2 060	2 385	3 461	-344	1 422
Bežný účet/HDP (%)	-2,6	-3,7	-3,8	2,2	2,1

Prameň: NBS (2014b); ŠÚ SR (2014a); vlastné výpočty.

Zahraničný obchod a otvorenosť ekonomiky

Už spomenutý rekordný prebytok obchodnej bilancie sa odzrkadlil v ďalšom zvýšení jeho pomeru k HDP, a to na takmer 6 % (tab. 5.2). Avšak

²³ Podľa aktuálnej strednodobej predikcie NBS (2014a) sa v priebehu nasledujúcich troch rokov predpokladá jeho postupné zvyšovanie až nad úroveň 4 % HDP a podľa ešte optimistickej prognózy MF SR (2014) dokonca nad 6 % HDP. Posledné prognózy Európskej komisie a Medzinárodného menového fondu sú však opatrnejšie.

bližší pohľad na objemy vývozu a dovozu zároveň ukazuje, že ich nárast sa po minulom roku opäť spomalil. Export sa medziročne zvýšil o 3,6 % a import o 2,5 %, pričom v niektorých mesiacoch zaznamenali medziročný pokles. Najdynamickejšie rástli v medziročnom porovnaní v januári a v súvislosti s miernym oživením ekonomiky eurozóny aj koncom roka. December bol zároveň jediným mesiacom, v ktorom sa v dôsledku vyššieho objemu dovozu než vývozu zaznamenalo negatívne saldo zahraničného obchodu. Na strane vývozu sa v poslednom mesiaci roka prejavilo obmedzenie exportu automobilov súvisiace s naplánovaným prerušením výroby.

T a b u ľ k a 5.2

Vývoj zahraničného obchodu Slovenskej republiky s tovarmi v rokoch 2009 - 2013

	2009	2010	2011	2012	2013
Vývoz (mil. eur, b. c.)	39 721,2	48 272,1	56 783,2	62 144,0	64 361,1
Ročná zmena (% , b. c.)	-19,8	21,5	17,6	9,4	3,6
Dovoz (mil. eur, b. c.)	38 775,1	47 493,6	55 767,6	58 588,4	60 077,4
Ročná zmena (% , b. c.)	-22,9	22,5	17,4	5,1	2,5
Saldo (mil. eur)	946,1	778,5	1 015,6	3 555,7	4 283,7
Saldo/HDP (%)	1,5	1,2	1,5	5,0	5,9
Exportná výkonnosť (% HDP)	63,3	73,3	82,3	87,4	89,2
Dovozná náročnosť (% HDP)	61,7	72,1	80,9	82,4	83,3

Prameň: ŠÚ SR (2014a); vlastné výpočty.

Z hľadiska komoditnej štruktúry dosiahli na zahraničnom obchode SR tradične najvyšší podiel stroje a dopravné zariadenia. Táto kategória predstavovala 57 % objemu vývozu a 42 % objemu dovozu a spolu s chemikáliami v najväčšej miere prispela aj k medziročnému rastu zahraničného obchodu (ŠÚ SR, 2014b). Naopak, najvýraznejší pokles v porovnaní s predchádzajúcim rokom zaznamenala kategória oleje a tuky.

Teritoriálna štruktúra zahraničného obchodu zostala v roku 2013 viac-menej rovnaká ako v predchádzajúcich rokoch, s miernym poklesom podielu vývozu do krajín EÚ (na 82,8 % v roku 2013) aj dovozu z EÚ (62,6 %) (ŠÚ SR, 2014a). Zároveň pokračuje trend medziročného nárastu

zahraničného obchodu s Čínou, kde však objem dovozu (dosahujúci 7,2 % celkového dovozu) stále prevyšuje objem vývozu (2,5 % celkového vývozu) ťahaného najmä slovenskými výrobcami automobilov.

V horizonte nasledujúcich troch rokov sa predpokladá postupné oživenie exportných trhov, ako aj zvyšovanie dovozu v dôsledku oživenia všetkých zložiek agregátneho dopytu. NBS (2014a) aj MF SR (2014) tak očakávajú mierne zrýchlenie dynamiky exportu aj importu spojené s rastúcim prebytkom obchodnej bilancie v pomere k HDP.

Vzhľadom na uvedené skutočnosti exportná výkonnosť aj dovozná náročnosť slovenskej ekonomiky v roku 2013 pokračovali v miernom raste, čím jej otvorenosť meraná ako pomer zahraničného obchodu s tovarmi k HDP dosiahla vyše 172 %. Keď do výpočtu zahrnieme aj vývoz a dovoz služieb, otvorenosť ekonomiky SR sa približuje k úrovni 190 % HDP (graf 5.1).

Ako je zrejmé aj z uvedeného grafu, slovenská ekonomika je najotvorenejšou spomedzi krajín Vyšehradskej štvorky (V4). Zároveň je po Luxembursku (príp. aj Írsku) druhá (resp. tretia) najotvorenejšia v Európskej únii.²⁴ Z tohto pohľadu teda predstihuje aj viacero ešte menších ekonomík eurozóny (Maltu, Cyprus, Lotyšsko, Estónsko, Slovinsko).

Otvorenosť slovenskej ekonomiky pritom len od roku 2000 vzrástla o viac než 45 p. b. (graf 5.2), a to i napriek jej poklesu zaznamenanom v roku 2008, a najmä 2009, keď v dôsledku hospodárskej recesie v EÚ došlo k prepadu zahraničného obchodu SR. S následným hospodárskym oživením sa otvorenosť slovenskej ekonomiky zvyšovala a už v roku 2011 prekročila úroveň pred recesie. Počas druhej, miernejšej recesie v Európskej únii v roku 2012 a stagnácie v nasledujúcom roku, otvorenosť ekonomiky ďalej rástla a vzhľadom na očakávaný pokračujúci rýchlejší nominálny rast exportu a importu v porovnaní s nominálnym rastom HDP sa očakáva jej zvyšovanie aj v nasledujúcich rokoch.

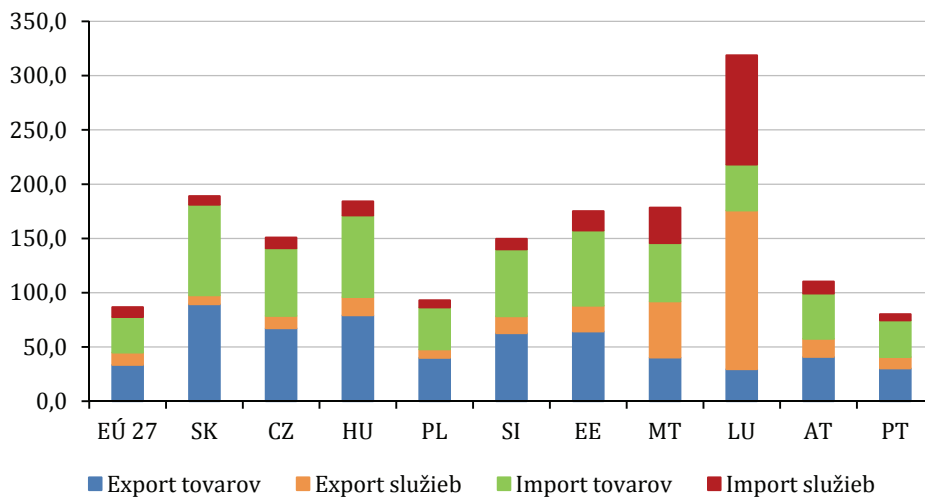
---

²⁴ Vysoká otvorenosť luxemburskej ekonomiky (vyše 300 % HDP) vychádza z jej silného zamerania na obchod so službami, najmä finančnými. V prípade Írska neboli údaje za rok 2013 v čase publikovania tejto práce dostupné. V roku 2012 otvorenosť írskej ekonomiky mierne prekročila otvorenosť ekonomiky SR.

Graf 5.1

Otvorenosť slovenskej ekonomiky v porovnaní s EÚ 27 a jej vybranými členskými štátmi v roku 2013 (pomer exportu a importu tovarov a služieb k HDP, v %, b. c.)

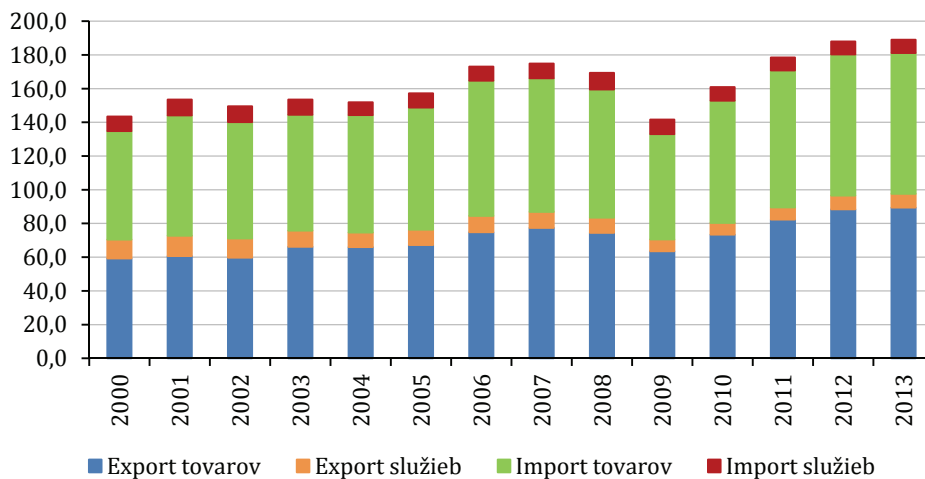
Legenda:

EÚ 27 – Európska únia	SK – Slovensko	CZ – Česká republika
HU – Maďarsko	PL – Poľsko	SI – Slovinsko
EE – Estónsko	MT – Malta	LU – Luxembursko
AT – Rakúsko	PT – Portugalsko	

Prameň: Spracované podľa údajov Eurostatu (2014); vlastné výpočty.

Graf 5.2

Vývoj otvorenosti slovenskej ekonomiky (pomer exportu a importu tovarov a služieb k HDP, v %, b. c.)

Prameň: Spracované podľa údajov Eurostatu (2014); vlastné výpočty.

Ako vidno v grafe 5.1, vysoká otvorenosť proexportne orientovanej slovenskej ekonomiky (ako aj jej medziročné nárasty) je ťahaná obchodom s tovarmi, zatiaľ čo obchod so službami sa dlhodobo drží na relatívnej nízkej úrovni. V roku 2013 dosiahol pomer vývozu služieb, ako aj ich dovozu k HDP zhodne približne 8 %, čo v prípade dovozu znamená od roku 2000 stagnáciu podielu a v prípade vývozu dokonca jeho pokles.

Z komparácie s inými, porovnateľnými krajinami možno usúdiť, že slovenská ekonomika je v tomto smere odlišná. Pri podobnej otvorenosti ekonomiky vykazuje napr. Estónsko, ale aj Maďarsko alebo Česká republika vyšší podiel exportu a importu služieb na HDP. Jedinou spomedzi krajín V4 s vývozom a dovozom služieb vo vzťahu k HDP nižším než v prípade Slovenska je Poľsko, ktorého ekonomika je vzhľadom na rozsiahly domáci trh najmenej otvorenou v rámci skupiny V4. V Európskej únii ako celku dosiahol v roku 2013 export služieb vyše 11 % HDP a ich import viac než 9 % HDP. Zároveň sa však obchod so službami podieľal takmer štvrtinou na celkovom zahraničnom obchode krajín EÚ 27 s tovarmi a službami, zatiaľ čo na Slovensku dosiahol obchod so službami len 8 % podiel. To predstavuje jednoznačne najnižšiu úroveň v rámci krajín V4, v ktorých, podobne ako v Slovinsku, podiel zahraničného obchodu so službami na celkovom zahraničnom obchode dosahuje takmer dvojnásobné hodnoty, v Estónsku dokonca trojnásobné.²⁵

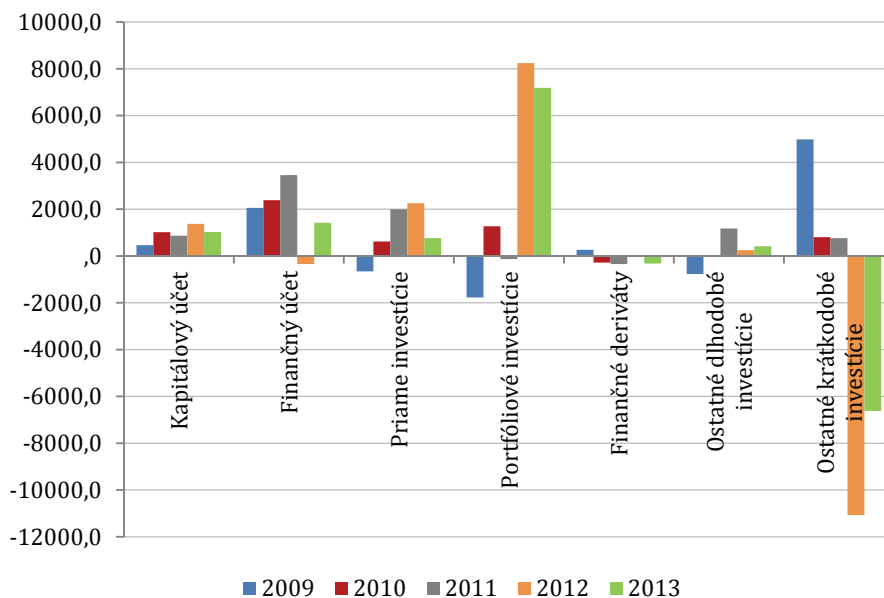
Zahrančný kapitál

Vývoj na kapitálovom a finančnom účte bol v roku 2013 viac-menej podobný predchádzajúcemu roku, s tým rozdielom, že finančný účet sa skončil s aktívnym saldom (graf 5.3). Prispel k tomu nižší čistý odlev ostatných krátkodobých investícií, ktorý neprevážil čistý prílev portfóliových investícií. Tie zaznamenali, podobne ako v predchádzajúcom roku, prílev zdrojov z aktivít NBS na finančných trhoch, ako aj nárast predaja vládnych dlhových cenných papierov.

---

²⁵ V prípade Malty je vysoký podiel exportu služieb na celkovej otvorenosti ekonomiky spojený s jej zameraním na cestovný ruch.

Graf 5.3

Kapitálový a finančný účet platobnej bilancie Slovenskej republiky v rokoch 2009 – 2013 (mil. eur)

Prameň: Spracované podľa údajov NBS (2014b).

Priame investície smerujúce zo Slovenska do zahraničia dosiahli v roku 2013 aktívne saldo na úrovni približne 320 mil. eur. Aj v prípade priamych investícií smerujúcich zo zahraničia do SR sa zaznamenalo aktívne saldo, a to vo výške viac než 440 mil. eur, čo v porovnaní najmä s predchádzajúcimi dvomi rokmi znamená pokles prílevu priamych investícií na Slovensko.

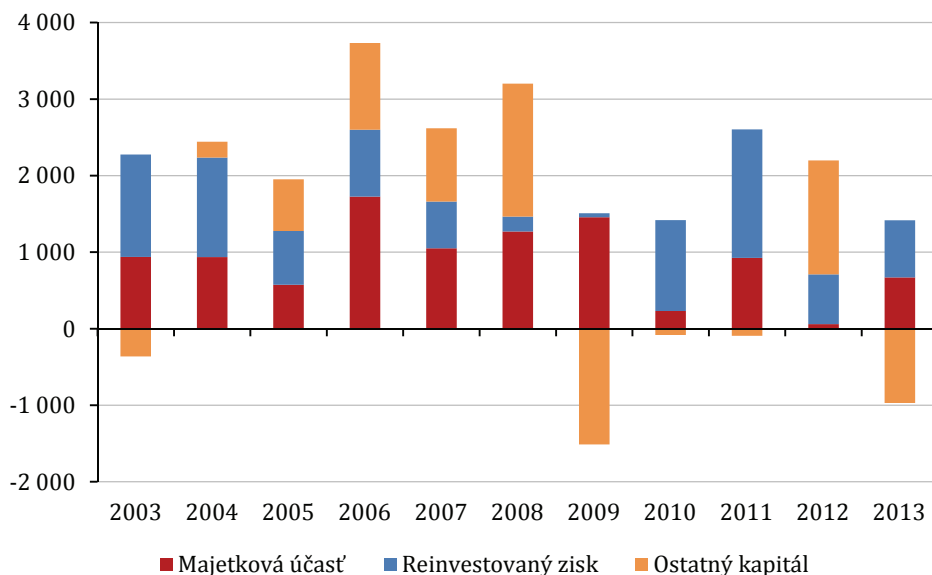
Ako možno vidieť v grafe 5.4, predkrízová úroveň prílevu priamych investícií do SR sa dosiaľ nedosiahla. Po roku 2009 bol vykazovaný nižší prírastok majetkovej účasti investorov, ktorá zahŕňa majetkovú účasť v pobočkách, všetky peňažné a nepeňažné vklady do základného kapitálu dcérskych a pridružených podnikov a iné kapitálové príspevky.²⁶ Zároveň sa vykázal vyšší reinvestovaný zisk, t. j. podiely priamych investorov na zisku nerozdelenom formou dividend, resp. nevyplácanom priamym

²⁶ Pobočka je v 100 % vlastníctve priameho investora, v dcérskom podniku dosahuje podiel priameho investora na základnom kapitáli alebo hlasovacích právach viac ako 50 % a v pridruženom podniku 10 - 50 %.

investorom. Ostatný kapitál, zahŕňajúci všetky finančné operácie medzi priamymi investormi, ich pobočkami, dcérskymi a pridruženými podnikmi, zaznamenal v rokoch 2009 a 2013 odlev zdrojov, keďže zníženie záväzkov voči priamym investorom prekročilo zníženie pohľadávok voči nim.

Graf 5.4

**Prílev priamych zahraničných investícií na Slovensko
v rokoch 2003 – 2013 (mil. eur)**

Prameň: Spracované podľa údajov Eurostatu (2014); NBS (2014b).

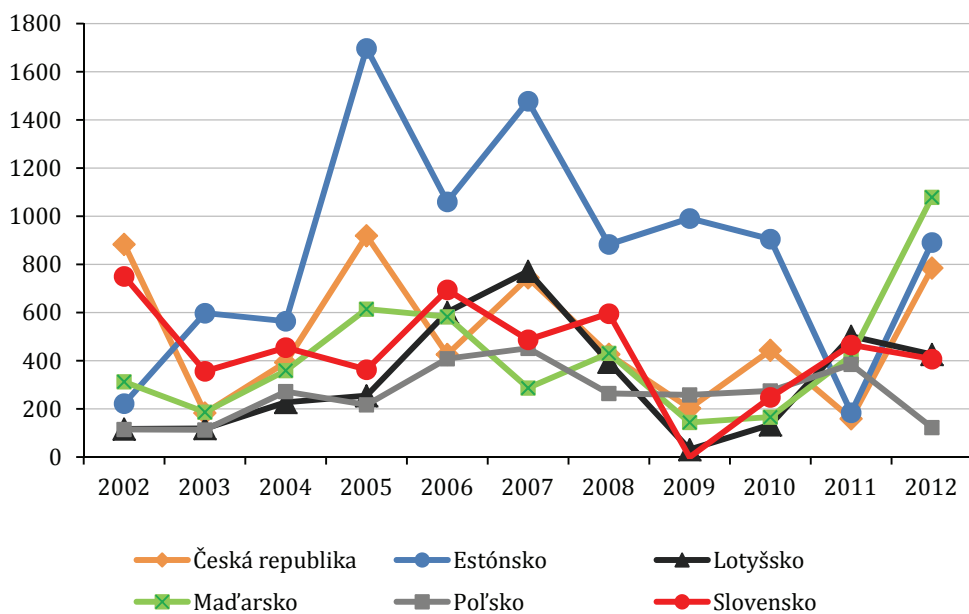
Graf 5.5, ktorý zobrazuje vývoj prílevu priamych zahraničných investícií (PZI) na obyvateľa na Slovensku v porovnaní s vybranými členskými štátmi EÚ, potvrdzuje, že vypuknutie krízy v Európe sa v roku 2009 vo väčšej či menšej miere dotklo prílevu PZI do všetkých porovnávaných krajín. Slovensko bolo zasiahnuté silnejšie než Maďarsko alebo Česká republika, ktorým sa navyše v roku 2012, na rozdiel od SR, podarilo prekonať predkrízovú úroveň.²⁷

²⁷ Údaje za rok 2013 neboli v čase publikovania tejto práce k dispozícii.

V prípade Slovenska sa navyše ponúka otázka, aký vplyv malo na prílev PZI zavedenie eura. Vývoj znázornený v grafe 5.5 naznačuje, že žiadny, avšak nemožno vylúčiť, že v prípade neprijatia jednotnej európskej meny by sa zaznamenal ešte výraznejší pokles. Zároveň je náročné (ak nie nemožné) hodnotiť efekty vstupu do menovej únie na prílev PZI, najmä vzhľadom na skutočnosť, že k nemu došlo práve v čase vypuknutia krízy. A napokon, na prílev PZI pôsobia popri oficiálnej mene krajiny mnohé ďalšie (a významnejšie) faktory.

Graf 5.5

Prílev priamych zahraničných investícií na obyvateľa do vybraných krajín EÚ v rokoch 2002 - 2012 (eur)

Prameň: Spracované podľa údajov Eurostatu (2014); vlastné výpočty.

Na záver sa pozrieme na medzinárodnú investičnú pozíciu Slovenska (tab. 5.3), ktorá dopĺňa finančný a kapitálový účet platobnej bilancie tým, že porovnáva stav investícií rezidentov domácej ekonomiky v zahraničí (aktíva) so stavom investícií zahraničných subjektov na Slovensku (pasíva). Čistá investičná pozícia SR, ktorá je výsledkom tohto porovnania, je vzhľadom na vyššie pasíva než aktíva dlhodobo záporná.

T a b u l' k a 5.3

Vývoj medzinárodnej investičnej pozície Slovenska v rokoch 2009 – 2013
(mil. eur)

	2009	2010	2011	2012	2013 Q3
Čistá pozícia	-41 880	-41 612	-45 197	-45 580	-46 654
Aktíva	32 097	36 748	37 737	39 452	45 446
Priame investície v zahraničí	2 188	2 587	3 108	3 344	3 509
Portfóliové investície	19 476	22 685	23 761	21 090	20 257
Ostatné investície	9 168	9 854	8 999	13 116	20 046
Rezervné aktíva	1 264	1 621	1 869	1 901	1 634
Pasíva	73 977	78 360	82 934	85 031	92 100
Priame investície vo vykazujúcej ekonomike	36 469	37 665	40 173	42 304	42 668
Portfóliové investície	10 681	12 480	13 392	19 066	23 437
Ostatné investície	26 827	28 215	29 369	23 661	25 994

Prameň: NBS (2014b).

V priebehu posledných piatich rokov zaznamenali spomedzi aktívnych položiek najväčšie zmeny ostatné investície SR v zahraničí a spomedzi pasívnych položiek portfóliové investície zo zahraničia v SR, kde v oboch prípadoch došlo k viac než zdvojnásobeniu ich stavu. Zatiaľ čo v prípade portfóliových investícií aj ostatných investícií boli položky na strane aktív a pasív ku koncu tretieho štvrtroka 2013 takmer vyrovnané, zásadná disproporcía je evidentná v prípade PZI. Keďže Slovensko patrí dlhodobo jednoznačne k čistým príjemcom PZI, stav priamych investícií Slovenska v zahraničí je rádovo nižší než stav priamych investícií zo zahraničia v SR.

6. CENOVÝ VÝVOJ

Dôležitosť otázky vývoja cenovej hladiny počas roka 2013 sa postupne zvyšovala spolu s obavami o zastavení rastu cien a možnom dosiahnutí deflačných hodnôt v blízkej budúcnosti. Pozvoľna klesajúca miera inflácie na konci roka dosahovala takmer nulové medziročné zmeny, a tým vzbudila oprávnené obavy o dlhodobom poklese cien vo vybraných segmentoch ekonomiky, ktorý by ešte viac skomplikoval ekonomický rast hospodárstva.

Pokračujúci útlm rastu spotrebiteľských cien

V súlade s vývojom v roku 2012 sa tempo rastu spotrebiteľských cien vyvíjalo na podobne nízkej úrovni, a to ročne na úrovni 1,4 %. Za hlavné faktory vplývajúce na takýto vývoj môžeme označiť najmä:

- **Slabý domáci dopyt a nízky ekonomický rast** – domáci dopyt sa počas celého roka udržiaval na takmer konštantnej úrovni, čo nevytváralo takmer žiadne inflačné tlaky a dovolilo cenovej hladine dezinflovať. Spotreba domácnosti stagnovala na rovnakej úrovni ako v roku 2012 a ekonomický rast bol ťahaný takmer výhradne vývozom.
- **Žiadny rast regulovaných cien**²⁸ – rozhodnutie takmer nezvýšiť výšku regulovaných cien na začiatku roka 2013 neposkytlo inflačný impulz, ktorý v predchádzajúcich rokoch štandardne zvyšoval priemernú ročnú mieru inflácie a jeho absencia rovnako prispela k útlmu rastu cenovej hladiny.
- **Medziročný pokles cien palív**²⁹ – pokiaľ medziročne ceny palív v roku 2012 mierne narastali, v roku 2013 si pripísali pokles oproti predchádzajúcemu roku v prípade nafty aj 95 oktánového benzínu o 3,5 %. Po prvýkrát od roku 2009 si tak oba druhy palív pripísali medziročný pokles ceny.

²⁸ Nárast regulovaných cien o 0,4 % nebolo v hospodárstve takmer možné cítiť.

²⁹ Dlhodobé obchodné kontrakty o dovoze energetických surovín, ako sú ropa a zemný plyn z Ruska, sú denominované v USD. Už spomínaná apreciácia kurzu EUR/USD tak rovnako prispela k poklesu cien pohonných hmôt.

- **Zhodnocujúca sa mena, najmä kurz EUR/USD** – počas celého roka mal menový pár rastúci trend, čím „navyšoval cenu“ slovenského exportu na zahraničných trhoch a znižoval konkurencieschopnosť slovenských produktov v porovnaní s produktmi denominovanými v USD. Vysoké hodnoty dosahoval kurz eura aj voči ostatným okolitým menám (najmä CZK a HUF), čím podporoval tzv. pohraničnú nákupnú turistiku a oslaboval národohospodársky dopyt.
- **Nemožnosť reagovať na vývoj národnou monetárnou politikou**³⁰ – absencia miernych inflačných tlakov vnútri ekonomiky by sa čiastočne dala kompenzovať monetárnou politikou podobne, ako to realizovala ČR. Po prijatí jednotnej meny euro však Národná banka Slovenska túto kompetenciu odovzdala Európskej centrálnej banke (ECB) a adaptovala sa na jej monetárnu politiku.

K zásadnej zmene v raste nominálnej mzdy v roku 2013 nedošlo a rástla na rovnakej úrovni ako v roku 2012 (2,4 %). Rast reálnej mzdy tak môžeme pripísať najmä poklesu tempa rastu spotrebiteľských cien. Reálne mzdy dosiahli 1 % nárast v porovnaní s predchádzajúcim rokom, čo však po dvoch rokoch poklesu znamená, že reálna mzda sa v roku 2013 nedokázala dostať ani na úroveň, ktorú pôvodne dosahovala v roku 2010.

Cenová hladina v oblasti vývoja potravín a nealkoholických nápojov sa v porovnaní s celkovým vývojom spotrebiteľských cien vyvíjala rýchlejšie, v medziročnom porovnávaní však nasledovala klesajúci trend a rástla na úrovni 3,5 % ročne (graf 6.1). Oblasťou s najrýchlejšie rastúcou cenovou hladinou pre spotrebiteľov bola už takmer tradične oblasť vzdelávania. Tá si pripísala nárast o 6,5 %, čo je najväčší nárast cien v tejto oblasti od roku 2006.

V medzinárodnom porovnaní krajín sa po volatilnom období rokov 2010 – 2012, keď v SR bola úroveň rastu spotrebiteľských cien raz najnižšia (2010) a o rok neskôr takmer najvyššia (z vybranej vzorky krajín), si v roku 2013 nesú všetky krajiny rovnakú charakteristiku vývoja – dezinfláciu smerujúcu až k stagnácii. Aj krajiny, ktoré sa dlhodobo vyznačujú

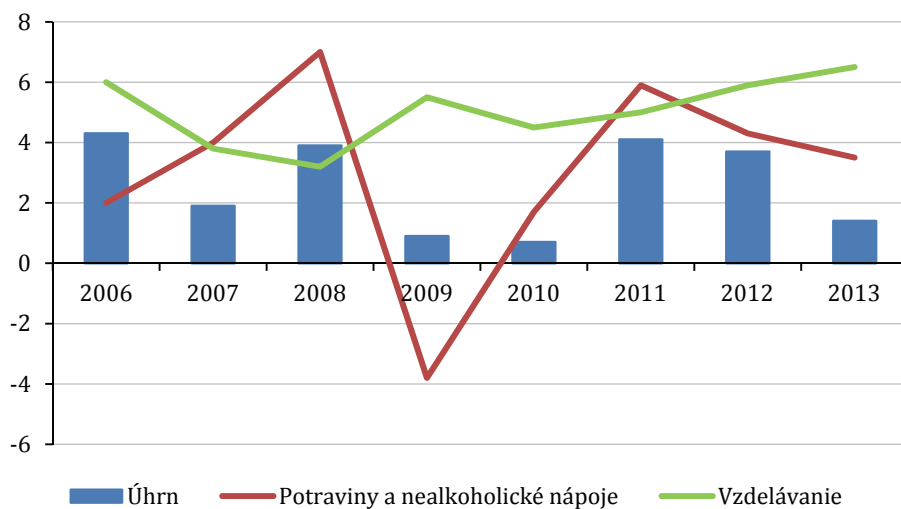
³⁰ Napríklad Česká národná banka na odvrátenie deflácie v novembri 2013 intervenciami na devízovom trhu oslabila kurz EUR/CZK v priebehu jedného dňa o viac ako 4 %.

priemerne vyššou mierou inflácie (hlavne Maďarsko) v roku 2013 skonvergovali k priemeru a dosahujú takmer cenovú stagnáciu (graf 6.2). Slovensko s úrovňou rastu spotrebiteľských cien 1,4 % dosahuje najvyšší rast z vybraných krajín, čo ešte viac umocňuje reálny pokles tempa rastu cien naprieč štátmi EÚ.

Graf 6.1

Medziročné zmeny hladiny spotrebiteľských cien (v %, HICP)

Prameň: Štatistický úrad SR (2014).

Ceny výrobcov počas roku stagnovali

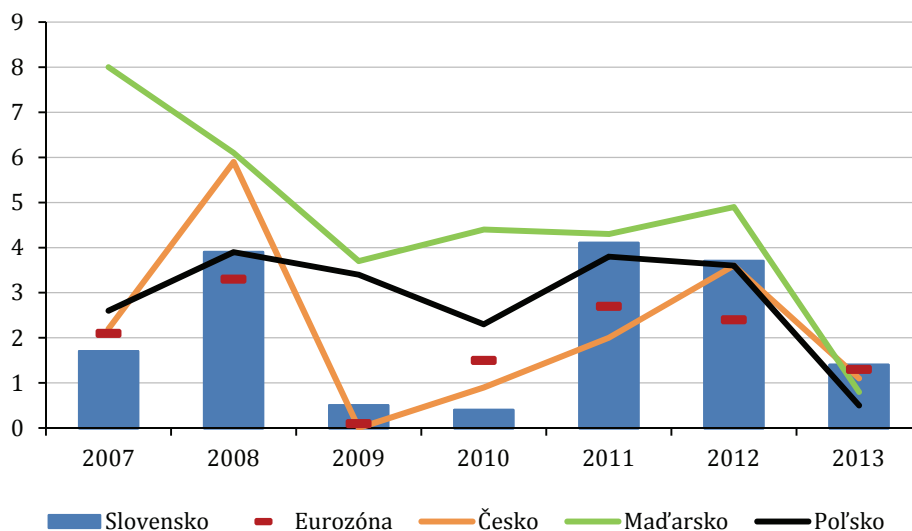
Pri pohľade na ponukovú stranu ekonomiky vidíme, že ceny výrobcov prevažne stagnovali, v poľnohospodárstve dokonca zaznamenali výrazný prepád. Po spomalení rastu cien v oblasti poľnohospodárstva v roku 2012 nastal v roku 2013 výrazný pokles o takmer 5 %. K takémuto vývoju v určitej miere prispela nadpriemerná úroda v roku 2012, ktorá tlačila ceny poľnohospodárskych produktov dole.

Ceny v odvetví stavebníctva sa počas roka udržiavali na takmer rovnakej hladine ako v predchádzajúcom roku a rástli len na úrovni 0,2 %.

Stavebníctvu, ktoré sa nachádza v recesii,³¹ nedokázal pomôcť ani pokles cien stavebných materiálov takmer o 1 %.

Graf 6.2

Medzinárodné porovnanie ročných zmien hladiny spotrebiteľských cien (v %, HICP)

Prameň: Databáza Eurostatu.

Rast cien výrobcov v priemysle v tuzemsku sa úplne zastavil. Významným faktorom pre tento vývoj je absencia inflačných tlakov kvôli nízkej miere domáceho, ale aj zahraničného dopytu po priemyselných produktoch. V úhrne ceny priemyselných výrobcov klesli o 1 %, a to najmä kvôli poklesu cien produktov určených na export. Exportné ceny sa vyvíjajú viac volatilne, keď v predchádzajúcich rokoch dosahoval hodnoty vyššie ako v tuzemsku, v období posledných dvoch rokov naopak nižšie. Vývoj cien pre tuzemsko sa tak zdá byť stabilnejší v čase.

³¹ Stavebníctvo zaznamenalo pokles stavebnej produkcie o 5,3 % v porovnaní s predchádzajúcim rokom.

T a b u l' k a 6.1

Medziročné zmeny cien výrobcov (index rovnaké obdobie predchádzajúceho roka = 100)

	2012	2013
Ceny priemyselných výrobcov – tuzemsko	103,5	100,1
v tom: priemyselná výroba	100,9	100,0
Ceny priemyselných výrobcov – úhrn	102,0	99,0
Ceny priemyselných výrobcov – export	100,7	98,6
Ceny poľnohospodárskych výrobkov	106,9	95,1
Ceny stavebného materiálu – výrobné ceny	101,5	99,2
Ceny stavebných prác	100,2	100,2

Prameň: Štatistický úrad SR (2014).

Ceny v zahraničnej výmene sa znížili

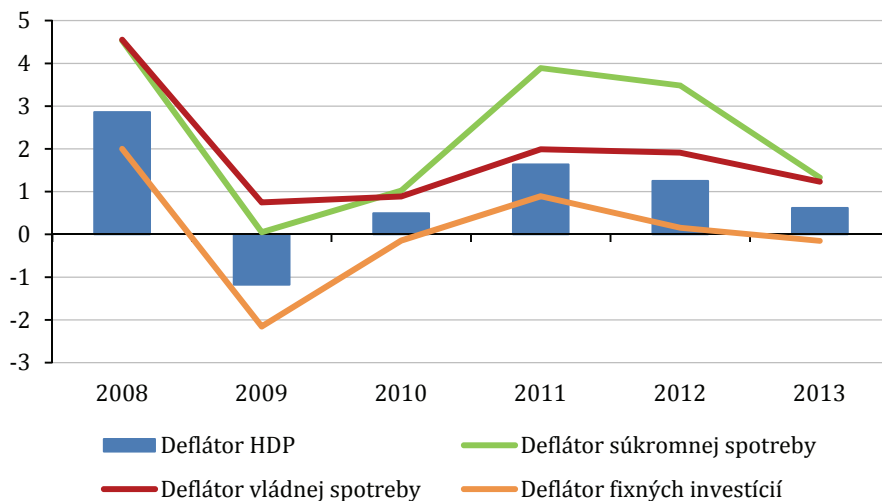
Pri pohľade na vývoj cenových deflátorov HDP a jeho zložiek môžeme konštatovať postupné priblíženie sa vývoja cenových hladín tak v tovaroch domácej spotreby, ako aj spotreby kolektívne realizovanej zložkou verejnej správy. Ceny kapitálových statkov (deflátor fixných investícií) po troch rokoch rastu znova zaznamenali pokles. Príčinu treba hľadať najmä v neurčitých očakávaniach podnikov o budúcom vývoji ekonomiky a neochote investovať do nového kapitálového vybavenia bez presvedčenia, že hospodársky vývoj bude pozitívny a nájdú odbyt pre svoju produkciu.

Vo vývoji deflátorov importu a exportu pôsobili dva fenomény:

1. Ceny dovážaných aj vyvážaných produktov sa znížili o rovnakú úroveň 1,2 %. Deflácia vyvážaných a aj dovážaných tovarov sa (podobne ako v hospodárstve) vyskytuje len sporadicky a je považovaná za negatívny jav.³² Príčinu poklesu cien v medzinárodnom obchode možno hľadať v nízkom hospodárskom raste, a rovnako aj v dopyte v krajinách, s ktorými SR obchoduje.
2. Po viac ako dekáde môžeme konštatovať, že pomer cien medzi dovážanými a vyvážanými komoditami sa v priebehu roka nezmenil a nedošlo už k takmer „pravidelnému“ zhoršeniu výmenných relácií z pohľadu SR.

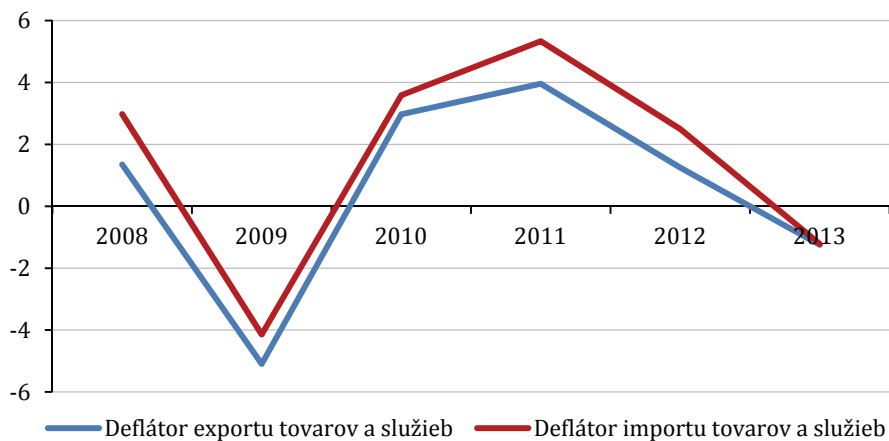
³² Ceny v zahraničnom obchode za posledných desať rokov klesli len raz, a to po prepuknutí svetovej hospodárskej krízy.

Graf 6.3
Deflátor HDP a jeho vybraných zložiek (v %)

Prameň: IFP Ministerstva financií SR.

Graf 6.4
Deflátoary exportu a importu výrobkov a služieb (v %)

Prameň: IFP Ministerstva financií SR.

Stagnácia cien v celom regióne V4

Porovnanie cenových hladín v meradle okolitých krajín poodhaľuje rovnaké vývojové tendencie aj v ostatných členských štátoch zoskupenia V4 reprezentujúceho región strednej Európy. Proces dobiehania priemernej

cenovej hladiny v EÚ 28 sa tak v prípade SR zastavil, v prípade zostávajúcich krajín v roku 2012 divergoval. Takýto vývoj možno čiastočne vysvetliť možnosťou krajín ovládať svoju menovú a devízovú politiku na národnej úrovni, zatiaľ čo SR sa podriadať jednotnej politike eurozóny. Špeciálne v prípade Maďarska a Poľska je tento divergentný vývoj cenovej hladiny dlhotrvajúci, keď za obdobie od prepuknutia hospodárskej krízy sa od priemernej cenovej hladiny vzdávajú. Dá sa predpokladať, že až udržateľné obnovenie hospodárskej aktivity v najbližších rokoch vytvorí v krajinách nové inflačné tlaky, ktoré by zvrátili proces ku konvergencii k priemernej hladine EÚ 28.

T a b u l' k a 6.2

Medziročné zmeny cenových hladín V4 (merané paritou kúpnej sily)
(EÚ 28 = 100)

	2008	2009	2010	2011	2012
Česká republika	73,2	70,0	72,4	72,8	70,4
Maďarsko	65,9	59,6	59,7	58,8	57,5
Poľsko	67,7	57,3	59,8	58,8	57,8
Slovenská republika	65,8	68,0	66,9	67,6	67,8

Prameň: Databáza Eurostatu.

Deflačná špirála alebo hospodárske oživenie?

Dôležitou otázkou do budúcnosti zostáva vývoj cenovej hladiny v najbližšom období. Podobná situácia, v akej sa nachádza eurozóna, viedla v Japonsku pred dvomi desaťročiami k dlhotrvajúcej deflácií, ktorá bránila výraznejšiemu oživeniu hospodárstva. Aj Európska centrálna banka svojou výrazne uvoľnenou menovou politikou potvrdzuje obavy z možného vzniku deflácie v eurozóne a na jej odvrátenie uvažuje o použití aj netradičných nástrojov menovej politiky.³³

Naopak, hospodárske predpovede pre SR na rok 2014 uvažujú s miernym hospodárskym oživením na úrovni 2,4 %, avšak bez predpokladu, že takýto rast by mal zásadný vplyv na vývoj cenovej hladiny.

³³ M. Draghi (prezident ECB) pripustil, že ECB je pripravená použiť aj netradičné nástroje menovej politiky (napr. kvantitatívne uvoľňovanie), aby sa vyhlá dlhotrvajúcemu obdobiu nízkej inflácie, prípadne deflácie.

Oživenie inflácie možno očakávať až v neskoršom období (v najbližších rokoch), keď by okrem rastu zahraničného dopytu malo podporiť infláciu aj oživenie domáceho dopytu, a to najmä investícií a spotreby domácností.

Práve rast spotreby domácností by sa mohol v roku 2014 vôbec po prvý raz od prepuknutia hospodárskej krízy dostať do pozitívnych čísel. Dlho odkladanú spotrebu domácností môže podporiť prevládajúca takmer nerastúca cenová hladina a tak prispieť k vytvoreniu jemných inflačných tlakov v budúcnosti. Svedčí o tom aj pozvoľný pozitívny vývoj Spotrebiteľského barometra v roku 2013,³⁴ keď obyvatelia postupne získavajú kladné očakávania o hospodárskom vývoji krajiny v budúcnosti a pozvoľna realizujú spotrebu odloženú z predchádzajúcich období.

Možno predpokladať, že napriek nízkemu tempu rastu cenovej hladiny v roku 2013 a hrozbe deflácie vývoj cenovej hladiny v najbližšom roku zotrvá v kladných číslach. Medzi hlavné faktory ovplyvňujúce cenový vývoj bude patriť nielen hospodársky vývoj v hlavných exportných krajinách, ale aj úroveň oživenia domáceho dopytu a opätovná absencia úpravy regulovaných cien, pre ktoré sa v ekonomike nevytvárajú inflačné tlaky.

---

³⁴ Ukazovateľ publikuje pravidelne Štatistický úrad SR.

7. MENOVÁ POLITIKA EURÓPSKEJ CENTRÁLNEJ BANKY, FUNGOVANIE EURÓPSKEJ ÚNIE A EUROZÓNY Z POHLADU SLOVENSKA

V priebehu posledných piatich rokov sa Európska únia usiluje reagovať na krízou, ale aj (a najmä) konštrukciou eurozóny vyvolané problémy opatreniami, ktorých výsledky stále nie sú presvedčivé. Európska ekonomika po prekonanej recesii stagnuje, resp. zaznamenáva anemický rast, nezamestnanosť (najmä mladých ľudí) tak zotráva na vysokých úrovniach a zadlženosť vlád pokračuje v raste, aj keď pomalším tempom. Ekonomika nie je ďaleko od deflácie, fiškálne pravidlá sa aj naďalej porušujú, členské štáty cez záchranné mechanizmy zmobilizovali niekoľko stoviek miliárd eur, no väčšina zachraňovaných krajín aj pri určitom zlepšovaní situácie bojuje s pretrvávajúcimi problémami vrátane sociálnych. Práve sociálne aspekty sa tak postupne dostávajú do centra pozornosti EÚ.

Od ďalších protikrízových krokov pripravovaných na európskej úrovni si predstavitelia EÚ, ako aj členských štátov sľubujú postupné riešenie problémov. Avšak plánované európske opatrenia ďalej prehlbujúce integráciu v súlade s koncepciou *skutočnej hospodárskej a menovej únie* (EK, 2012) nesú so sebou, tak ako dosiaľ prijaté opatrenia, mnoho rizík. Dochádza preto k zväčšovaniu rozporov medzi členskými štátmi, k nárastu nedôvery občanov v európsku integráciu a k zosilňovaniu hlasov euroskeptikov.

Táto kapitola sa bude venovať zhodnoteniu menovej politiky ECB v roku 2013, ako aj aktuálnej situácie v eurozóne. Priblíži ďalšie kroky smerom k hlbšej integrácii v Európe, poukáže na dôležitosť roku 2014 pre budúcnosť európskej integrácie a stručne zhodnotí päť rokov členstva Slovenskej republiky v menovej únii.

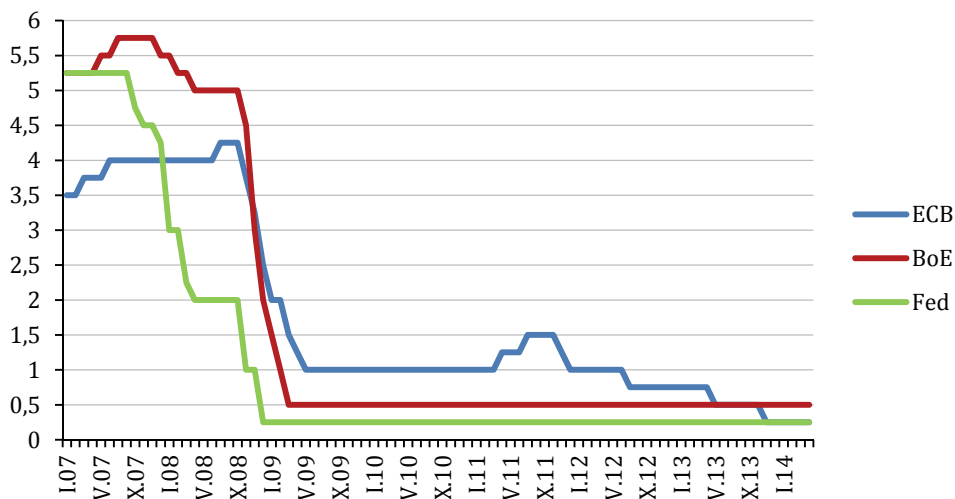
Menová politika Európskej centrálnej banky

Centrálna banka eurozóny opakovane deklaruje svoju pripravenosť v prípade potreby podporiť euro. Po znížení kľúčovej úrokovej sadzby na 0,5 % v máji 2013 pristúpila ECB v novembri k ďalšej redukcii úrokových

sadzieb, a to na rekordné minimum 0,25 % (graf 7.1). K tomuto kroku ju priviedol pokračujúci nepriaznivý vývoj reálnej ekonomiky eurozóny spojený s veľmi nízkou infláciou.³⁵ Ako je možné vidieť v grafe 7.1, kým do polovice roka 2012 ECB odolávala a hlavnú úrokovú sadzbu držala na úrovni minimálne 1 %, nakoniec sa nevyhla jej výraznejšej redukcii. Tým sa kľúčová úroková miera v európskej menovej únii vyrovnala so sadzbou amerického Federal Reserve System (Fed) platnou už päť rokov a klesla pod úroveň rovnako dlho platnej hlavnej úrokovej sadzby Bank of England (BoE), pričom nemožno vylúčiť, že ECB ju pod hrozbou deflácie ešte viac zníži.

Graf 7.1

Vývoj kľúčových úrokových sadzieb v eurozóne (ECB), vo Veľkej Británii (Bank of England) a v USA (Federal Reserve System) od januára 2007 do apríla 2014

Prameň: ECB; BoE; Fed.

Redukcie hlavnej úrokovej sadzby ECB uskutočnené v priebehu roka 2013 sa premietli do nižších úrokových sadzieb na medzibankovom trhu. Lacnejšie si požičiavali tak banky medzi sebou, ako aj vlády európskych

³⁵ Koncom roka 2013 a začiatkom roka 2014 sa inflácia HICP v eurozóne pohybovala pod úrovňou 1 %, t. j. ešte hlbšie pod cieľovou úrovňou ECB než počas prvých troch štvrtrokov 2013. V niektorých členských štátoch boli dokonca zaznamenané záporné hodnoty (v marci 2014 už aj vrátane Slovenska).

krajín vrátane Slovenska. S určitým časovým odstupom dosiahli rekordne nízke úrovne úrokové sadzby z hypotekárnych úverov poskytovaných slovenskými komerčnými bankami. Došlo k tomu, pravdaže, nielen vplyvom zníženia základnej sadzby ECB, ktorá je krátkodobá. Dlhodobé úverové produkty vrátane hypoték totiž reagujú hlavne na zmeny dlhodobých sadzieb, ako napr. výnosov zo štátnych dlhopisov. Zníženie úrokovvej sadzby ECB sa odzrkadlilo aj na úročení vkladových bankových produktov, najmä vkladov s viazanosťou do jedného roka.

Vzhľadom na nezlepšujúcu sa hospodársku situáciu v eurozóne a pokračujúce obavy z deflácie možno očakávať aj ďalšie kroky ECB zamerané na naštartovanie ekonomiky, ktorých efekt je však rovnako neistý ako efekt znižovania kľúčovej úrokovvej sadzby. Úroková miera v prípade tzv. *deposit facility*, teda úrok, za ktorý si komerčné banky ukladajú nadbytočnú likviditu v ECB, je už od polovice roka 2012 na úrovni 0 %, zatiaľ čo ešte v druhej polovici predchádzajúceho roka dosahoval 0,75 % a pred vypuknutím krízy vyše 3 %. Nemožno vylúčiť, že dôjde k poklesu tejto úrokovvej miery do záporného pásma, čo by znamenalo, že európske banky by za uloženie svojich nadmerných zdrojov v ECB nielenže nedostávali žiadny úrok, ale museli by za svoje bezpečné vklady v centrálnej banke eurozóny dokonca platiť.³⁶ Európska centrálna banka by sa týmto spôsobom mohla snažiť motivovať komerčné banky, aby si voľné prostriedky neukladali v nej, ale aby ich požičiavali súkromnej sfére, čo by potenciálne mohlo naštartovať ekonomiku.

Okrem zmeny úrokovových sadzieb by bolo možné zvýšiť infláciu aj prostredníctvom ďalšieho kola dlhodobých refinančných operácií (LTRO), teda poskytnutím lacnej likvidity komerčným bankám s cieľom podporiť úverovanie podnikov a domácností. Do úvahy pripadá aj tzv. kvantitatívne uvoľňovanie, t. j. zvyšovanie množstva peňazí v systéme pomocou nákupu dlhopisov a ďalších aktív. Tento diskutabilný neštandardný nástroj menovej politiky využívajú už centrálny banky USA, Japonska či Veľkej Británie, ECB sa mu dosiaľ, najmä pod tlakom nemeckej centrálnej banky, vyhýbala.

---

³⁶ Reálna úroková miera pre *deposit facility* je po zohľadnení miery inflácie negatívna už teraz.

Intenzívne diskutovaná a mnohými kritizovaná nezákonnosť programu OMT (priame menové transakcie), ktorý ECB od septembra 2012 umožňuje nakupovať v neobmedzenom množstve dlhopisy ohrozených členských štátov na sekundárnych trhoch, bola predmetom skúmania nemeckého ústavného súdu. Ten síce označil OMT za „nekompatibilný“ s právom EÚ, avšak definitívne vyjadrenie nechal na Európsky súdny dvor, ktorý s najvyššou pravdepodobnosťou rozhodne v prospech ECB.³⁷ V opačnom prípade by sa opäť zvýšil tlak na najslabšie ekonomiky, čo by ohrozilo celú menovú úniu. Hoci je teda program OMT opatrením, ktoré pomohlo krajinám periférie zredukovať náklady na obsluhu dlhu a znížilo riziko rozpadu eurozóny bez toho, že by ho ECB dosiaľ reálne použila, nemá oporu v európskej legislatíve.

Vývoj v eurozóne: smerom k hlbšej integrácii v Európe

Zatiaľ čo kríza v menovej únii pretrváva, počet jej členov sa rozširuje. V januári 2014 sa osemnástym členským štátom stalo Lotyšsko, ktoré sa zároveň muselo zapojiť aj do Európskeho stabilizačného mechanizmu (ESM). O rok neskôr plánuje prijať euro Litva ako posledná z pobaltských krajín. Na druhej strane sa rozprúdila diskusia o možnom vystúpení Holandska z eurozóny a na rok 2017 je naplánované referendum o vystúpení Veľkej Británie z EÚ. Takáto atmosféra vnáša čoraz viac neistoty do budúceho smerovania integrácie v Európe.

Pozitívnu správou je, že Írsko sa stalo prvou zo zachraňovaných ekonomík menovej únie, ktorá opustila záchranný program krajín eurozóny a Medzinárodného menového fondu (MMF), a to na konci roka 2013. Nasledovalo ho Portugalsko, ktorému sa záchranný program skončil v máji 2014, avšak musí pokračovať v reformnom úsilí. Na druhej strane vysoko zadlžené Grécko sa možno nevyhne žiadosti o tretí balík pomoci. Treba tiež pripomenúť, že bezprecedentný spôsob riešenia krízy na Cypre, ktorému bola schválená finančná pomoc v apríli 2013, vytvára priestor na ďalšie „individuálne“ riešenie problémov iných krajín eurozóny

---

³⁷ Okrem toho nemecký ústavný súd vyhlásil, že ESM a fiškálny pakt nie sú v rozpore s nemeckou ústavou, čím zamietol desiatky tisícok podaných sťažností.

a potvrdzuje, že s menšími krajinami sa zaobchádza iným spôsobom než s krajinami „systémovo dôležitými“.

Ako bolo spomenuté v úvode kapitoly, európska integrácia smeruje k vytvoreniu tzv. *skutočnej hospodárskej a menovej únie*. Prioritou pri jej vytváraní je – po opatreniach na dotvorenie rámca na posilnenie hospodárskeho riadenia v podobe balíka šiestich legislatívnych opatrení (*six-pack*), balíka dvoch legislatívnych opatrení (*two-pack*) a fiškálnej zmluvy – dobudovanie bankovej únie. Tá by mala obmedziť prepojenie medzi bankami a rozpočtami štátov a pomôcť predchádzať budúcim finančným krízam. Avšak pokrok v jej budovaní je výrazne pomalší, než sa očakávalo. Po dohode ohľadne jej prvého piliera, spoločného bankového dohľadu vykonávaného ECB, sa v marci 2014 po dlhých rokovaniach dospelo k dohode aj o druhom pilieri v podobe jednotného rezolučného mechanizmu. Banky by mali prostredníctvom svojich príspevkov vytvoriť v horizonte ôsmich (pôvodne desiatich) rokov spoločný záchranný fond vo výške 55 mld. eur. Európska centrálna banka a Európsky parlament (EP) požadovali ešte rýchlejšie naplnenie fondu. Banková únia má byť zavŕšená tretím pilierom – jednotným systémom ochrany vkladov, ktorý má štandardizovať a posilniť systémy ochrany vkladov existujúce na národnej úrovni.

Európske banky musia pred spustením prvého piliera bankovej únie, ku ktorému by malo dôjsť v novembri 2014, absolvovať komplexné testy pozostávajúce z hodnotenia kvality aktív a záťažových testov. Zharmonizovanie definície zlých úverov a hodnotenia kvality a rizika niektorých aktív by malo posilniť dôveru v bankový sektor EÚ. Úlohou záťažových testov je zistiť, či a ako by banky odolali prípadnej ďalšej kríze. Pôjde o dosiaľ najprísnejšie testovanie bánk v Európe.³⁸ Podrobí sa mu takmer 130 bánk, ktoré budú v budúcnosti podliehať dohľadu ECB. Zo slovenských bánk sa budú testovať tri najväčšie, a to Slovenská sporiteľňa, Všeobecná úverová banka a Tatra banka. Slovenský bankový sektor je

---

³⁸ Od začiatku krízy absolvovali európske banky už dve testovania. Ich výsledky však boli spochybnené, pretože nedokázali odhaliť riziká, ktoré spôsobili bankovú krízu v Írsku a v Španielsku. Tretie testovanie bude prísnejšie než tie predchádzajúce. Zároveň však príliš prísne testy môžu ohroziť dôveryhodnosť eurozóny a viesť k opätovnému nárastu výnosov z dlhopisov periférnych krajín.

stabilný a tak možno očakávať, že banky prejdú testami bez problémov. Výsledky testovania by mali byť známe v októbri 2014.

Ohľadne fungovania druhého piliera však existuje viacero nejasností. Stále je otázne, z akých prostriedkov sa budú problémové banky zachraňovať, pokým ešte nebude rezolučný fond vytvorený,³⁹ a dokedy budú nazbierané prostriedky na záchranu ohrozených bánk postačovať. Až budúcnosť tak zrejme ukáže, koľko problémov tento pilier bankovej únie vyrieši a koľko ďalších prinesie. Kritizovanou je však najmä skutočnosť, že dôjde k prerozdeľovaniu prostriedkov zo zdravých do problémových bánk a tak, podobne ako v prípade záchranných mechanizmov ENFS (Európsky nástroj finančnej stability) a ESM, aj vytvorenie bankovej únie je spojené s ďalším posilnením morálneho hazardu v eurozóne.

Zavedenie diskutabilnej dane z finančných transakcií na základe posilnenej spolupráce jedenástich krajín EÚ, ku ktorému malo pôvodne dôjsť v januári 2014, viazne na výnimkách požadovaných niektorými vládami. Slovensko spolu s ďalšími krajinami žiada vyňatie transakcií so štátnymi dlhopismi, ale aj vyňatie penzijných fondov a niektorých nefinančných spoločností, ako sú napr. Slovenské elektrárne alebo Slovenský plynárenský priemysel, ktorých by sa potenciálne táto daň mohla v súvislosti s ich transakciami na trhoch s komoditami dotýkať.

Hoci od začiatku roka 2013 platí nová fiškálna zmluva označovaná aj ako fiškálny pakt, ktorej cieľom bolo odstránenie viacerých nedostatkov Paktu stability a rastu a zlepšenie fiškálnej disciplíny, viaceré krajiny pravidlá nedodržiavajú. Niektorým, vrátane veľkých ekonomík, ako sú Francúzsko a Španielsko, sa dokonca podarilo získať až dvojročný odklad na splnenie rozpočtového cieľa v podobe deficitu pod referenčnou hodnotou 3 % HDP. Podobný odklad plnenia uvedeného cieľa nemožno vylúčiť ani v prípade Slovenska, ktoré smeruje k ukončeniu procedúry nadmerného deficitu a ktorého verejné financie v súčasnosti čelia silnému tlaku dlhovej brzdy.⁴⁰ Pokračujúce nedodržiavanie stanovených fiškálnych

---

³⁹ Počas prechodného obdobia by sa potrebné prostriedky mohli čerpať z národných zdrojov tvorených bankovými odvodmi, prípadne aj z ESM, ktorý je však primárne určený na pomoc štátom, nie bankám.

⁴⁰ Ak verejný dlh Slovenska prekročí 57 % HDP, vláda je zo zákona povinná zostaviť vyrovnaný alebo prebytkový rozpočet.

pravidiel na európskej úrovni, spojené s nerovnakým prístupom k jednotlivým krajinám, v každom prípade naďalej znižuje dôveryhodnosť nielen samotných pravidiel, ale aj európskych inštitúcií a vytvára priestor na budúce precedensy.

Ako súčasť európskeho semestra zverejnila EK v novembri 2013 svoju tretiu hodnotiacu správu (3. Allert Mechanism Report) zameranú na odhalenie prípadných vonkajších a vnútorných nerovnováh ekonomík členských štátov. Okrem tzv. hodnotiacej tabuľky a pôvodných doplnkových indikátorov aktuálna správa monitorujúca makroekonomické nerovnováhy po prvýkrát zahŕňa aj súbor sociálnych indikátorov (indikátory týkajúce sa situácie na trhu práce a sociálnej situácie) ako ďalšiu pomôcku na interpretáciu hodnotiacej tabuľky. Takéto rozšírenie sledovaných indikátorov vychádza zo snáh o posilnenie sociálneho rozmeru Hospodárskej a menovej únie.

V šestnástich krajinách odporučila EK hĺbkové preskúmanie hospodárskeho vývoja, z toho v troch označila po hĺbkovom skúmaní makroekonomické nerovnováhy ako nadmerné (v Taliansku, Slovinsku a Chorvátsku). V prípade Nemecka poukázala na pretrvávajúci vysoký prebytok bežného účtu platobnej bilancie, ktorý podľa nej predstavuje riziko pre európsku ekonomiku, čím vzrástol tlak na Nemecko, aby podporilo domáce investície a domáci dopyt.

Ani tretia hodnotiacia správa nezaradila Slovensko medzi krajiny, ktoré mali byť podrobené hĺbkovému skúmaniu. Miera nezamestnanosti však naďalej prekračuje stanovenú hranicu (tab. 7.1) a zostáva jednou z najvyšších v EÚ. Vysoký podiel dlhodobej nezamestnanosti pritom poukazuje na skutočnosť, že nezamestnanosť má skôr štrukturálny než cyklický charakter. Slovensko prekračuje stanovenú hranicu aj v prípade čistej zahraničnej investičnej pozície. Avšak prílev prostriedkov predstavujú najmä investície, ktoré sa následne zhodnocujú prostredníctvom exportu, takže z pohľadu EK nie je situácia až taká kritická.

Ostatné indikátory sa pohybujú v rámci stanovených hraníc. Ukazovateľ deficitu bežného účtu platobnej bilancie pokračoval v zlepšovaní vďaka prebytku zaznamenanom v roku 2012. Na druhej strane rast trhového podielu na svetovom exporte sa v porovnaní s predchádzajúcimi rokmi spomalil. Spomalenie zaznamenali v dôsledku rastu produktivity

práce aj nominálne jednotkové náklady práce. Zatiaľ čo dlh súkromného sektora sa v roku 2012 stabilizoval ďaleko pod stanovenou hranicou (aj po jej znížení zo 160 % na 133 % HDP), dlh vládneho sektora narástol o takmer 10 p. b. a priblížil sa tak k hranici stanovenej na úrovni 60 % HDP. Bankový sektor ohodnotila EK ako stabilný, pričom celkové záväzky medziročne mierne vzrástli.

T a b u ľ k a 7.1

Ukazovatele hodnotiacej tabuľky EK a ich (ne)plnenie na Slovensku v rokoch 2008 – 2012

Ukazovateľ	Dolná a/alebo horná hranica	
	Členovia eurozóny	Nečlenovia eurozóny
Bilancia bežného účtu (% HDP) ¹	-4 % až 6 %	
Čistá zahraničná investičná pozícia na konci roka (% HDP)	-35 %	
Reálny efektívny výmenný kurz ²	-/+5 %	-/+11 %
Trhový podiel na svetovom exporte ³	-6 %	
Nominálne jednotkové náklady práce ⁴	9 %	12 %
Medziročná zmena cien domov a bytov ⁵	6 %	
Úverové toky súkromného sektora (% HDP)	15 %	
Dlh súkromného sektora (% HDP)	133 %	
Všeobecný dlh vládneho sektora (% HDP)	60 %	
Miera nezamestnanosti (%) ¹	10 %	
Záväzky finančného sektora (%) ⁶	16,5 %	

Ukazovateľ	2008	2009	2010	2011	2012
Bilancia bežného účtu (% HDP) ¹	-6,4	-4,7	-4,2	-3,4	-1,7
Čistá zahraničná investičná pozícia na konci roka (% HDP)	-57,4	-66,7	-63,1	-65,5	-64,1
Reálny efektívny výmenný kurz ²	25,0	27,0	10,9	3,4	-3,2
Trhový podiel na svetovom exporte ³	52,1	39,8	31,3	21,5	4,2
Nominálne jednotkové náklady práce ⁴	6,7	10,9	9,4	5,6	0,9
Medziročná zmena cien domov a bytov ⁵	12,8	-12,8	-4,9	-5,2	-5,9
Úverové toky súkromného sektora (% HDP)	11,3	3,2	2,9	2,6	3,2
Dlh súkromného sektora (% HDP)	67,3	71,6	70,1	73,2	73,1
Všeobecný dlh vládneho sektora (% HDP)	27,9	35,6	41,0	43,4	52,4
Miera nezamestnanosti (%) ¹	11,4	11,0	12,1	13,4	14,0
Záväzky finančného sektora (%) ⁶	8,7	-5,0	2,3	1,2	2,6

Legenda:

¹ Trojročný kľzavý priemer.

² Na základe HICP/CPI deflátor a k 35 priemyselným krajinám – trojročná percentuálna zmena.

³ Päťročná percentuálna zmena, b. c.

⁴ Trojročná percentuálna zmena.

⁵ Upravená deflátorom konečnej spotreby domácností.

⁶ Medziročná zmena.

Prameň: EC (2013); Eurostat (2014).

V rámci budovania *skutočnej hospodárskej a menovej únie* ráta EK (2012) v strednodobom horizonte s ďalším prehĺbením rozpočtovej a hospodárskej integrácie na úrovni EÚ vrátane daňovej politiky a politiky zamestnanosti, ako aj s vytvorením fiškálnej kapacity pre eurozónu zameranej na poskytovanie prostriedkov na štrukturálne reformy členských štátov. Podľa plánu by sa malo zväziť aj zavedenie spoločných európskych dlhopisov. Následne v dlhodobom horizonte zahŕňa koncepcia EK samostatný rozpočet pre eurozónu, a teda popri úplnej bankovej únii aj vytvorenie úplnej fiškálnej a hospodárskej únie. V prípade spoločných európskych dlhopisov, ako aj fiškálnej únie však členské štáty vzhľadom na diametrálne odlišné názory naprieč eurozónou pravdepodobne ku konsenzu tak skoro nedospejú. Časť z uvedených plánovaných krokov je možné uskutočniť na základe platných zmlúv, ale ďalšie si už vyžadujú ich zmenu, čo bude bezpochyby proces náročný a zdĺhavý.

V priebehu posledných rokov dochádza k prehĺbovaniu európskej integrácie vo viacerých smeroch, pričom sa čoraz väčšmi prejavuje viacrýchlostný charakter európskej integrácie. Zároveň ale zostáva dôležité zachovať štyri základné slobody EÚ – slobodu pohybu tovarov, služieb, osôb a kapitálu. Tie však ešte stále fungujú nedostatočne, resp. problematicky. Najväčšie rezervy sú v prípade voľného pohybu služieb. Cyprus počas intenzívnych rokovaní o podmienkach finančnej pomoci zatvoril banky a následne zaviedol kapitálové kontroly, aby predišiel masívnemu výberu vkladov, čím obmedzil voľný pohyb kapitálu. Čoraz viac kritizovaný je voľný pohyb osôb, ktorý býva využívaný na účely tzv. sociálnej turistiky. Imigranti totiž majú nárok aj na čerpanie sociálnych dávok v krajinách EÚ a tak viacerí zneužívajú štedrejšie sociálne systémy niektorých členských štátov (napr. Veľkej Británie), čo vyvoláva protireakcie. Bolo by teda namieste, keby európske inštitúcie venovali popri prehĺbovaní európskej integrácie zvýšenú pozornosť aj základom fungovania EÚ.

Kľúčový rok 2014

Rok 2014 je (a bude) pre európsku integráciu dôležitý vo viacerých ohľadoch. V máji 2014 sa uskutočnia voľby do EP, ktorého poslanci budú občanov zastupovať počas nasledujúcich piatich rokov. Vzhľadom na to, že Lisabonská zmluva priniesla EP nové právomoci, zvolené európske politické strany (a nie hlavy štátov a vlád ako dosiaľ) budú po prvýkrát navrhovať svojich kandidátov na funkciu predsedu EK. Keďže pri menovaní predsedu EK sa bude brať do úvahy výsledok volieb do EP, aj význam týchto volieb treba vnímať inak než dosiaľ. Prostredníctvom EP ako jedinej volenej inštitúcie na úrovni EÚ môžu občania členských štátov nepriamo ovplyvniť aj obsadenie pozície predsedu EK. Jeho meno by malo byť známe v polovici roka a v novembri by mala byť vymenovaná nová EK. Netreba pritom zdôrazňovať, že EK ako najvyšší výkonný orgán EÚ, ktorý má v mnohých otázkach rozhodovaciu právomoc, vo významnej miere spoluurčuje smerovanie európskej integrácie. Na konci novembra vyprší aj mandát predsedu Európskej rady zloženej z hláv štátov a predsedov vlád členských štátov EÚ, ktorý na najvyššej úrovni zastupuje EÚ na medzinárodnej scéne a je volený kvalifikovanou väčšinou v Európskej rade.

Vzhľadom na pretrvávajúcu nespokojnosť s riešením krízy a so smerovaním EÚ, a eurozóny vôbec, sa očakáva zvýšenie zastúpenia eurorealistických, ale aj euroskeptických strán v EP. Euroskepticizmus sa pôvodne spájal len s Veľkou Britániou. Avšak pokračujúca kríza a rastúci tlak na prehlbovanie európskej integrácie vyvolávajú čoraz silnejšie negatívne reakcie naprieč celou EÚ a s nimi riziká pre jej budúci vývoj, ako aj jej pozíciu v globálnom meradle.

Piate výročie prijatia eura na Slovensku

Dňa 1. januára 2014 uplynulo päť rokov od prijatia eura na Slovensku. V rámci prípravy na tento krok museli byť uskutočnené reformy, z ktorých viaceré sú pre SR dodnes prínosom. Obavy z nárastu inflácie sa „vdďaka“ vypuknutiu krízy v čase vstupu do menovej únie nepotvrdili. Po

technickej stránke sa prechod na jednotnú európsku menu uskutočnil hladko. Podľa výsledkov prieskumu Eurobarometer (Európsky parlament, 2013), uskutočneného v júni 2013, až 62 % opýtaných na Slovensku vníma spoločnú menu euro ako dôležitý prvok vytvárajúci európsku identitu, pričom priemerná hodnota v EÚ dosiahla 42 % a v eurozóne 51 % opýtaných. Vyše 50 % opýtaných na Slovensku (v EÚ ako celku menej než 40 %) súhlasí s tvrdením, že euro celkovo zmiernilo negatívny vplyv krízy.

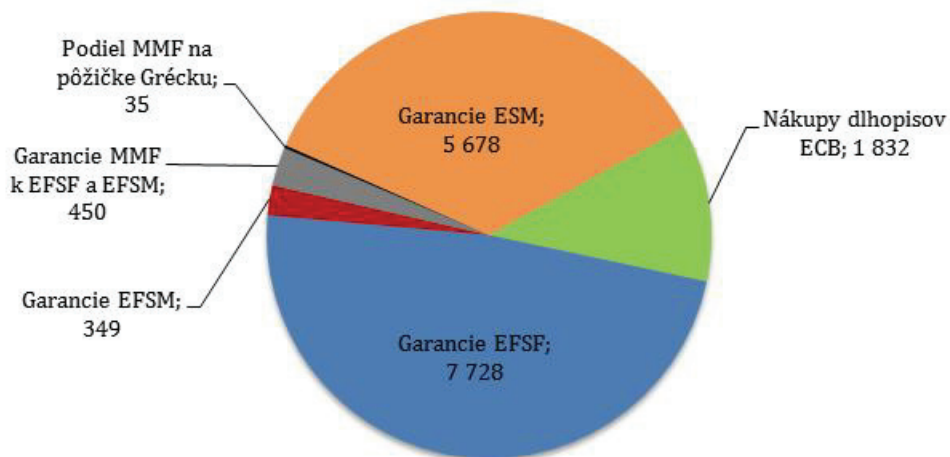
Päťročné obdobie je stále krátke na jednoznačné zhodnotenie efektov členstva Slovenskej republiky v menovej únii. Doterajšie efekty však možno stručne zhrnúť nasledovne: Z vysokej otvorenosti ekonomiky SR vyplývajú na jednej strane prínosy jednotnej meny euro pre krajinu, vrátane zníženia transakčných nákladov a eliminácie kurzového rizika voči euru. Zároveň sa však viaceré optimistické očakávania z obdobia pred prijatím eura vzhľadom na prebiehajúcu krízu zatiaľ nenapĺňajú, najmä pokiaľ ide o priaznivé efekty na zahraničný obchod, priame zahraničné investície a následne aj na ekonomický rast.

Navyše k nevýhodám prijatia eura, spočívajúcim v strate suverenity v menovej politike či v strate výnosov bankového sektora z konverzie mien, pribúdajú ďalšie nevýhody, ktoré sa budú vzhľadom na dosiaľ neúspešné snahy o odvrátenie krízy v menovej únii pravdepodobne zväzňovať. Počas doterajšieho členstva SR v eurozóne sa čoraz diskutovanejšou témou stala spoluzodpovednosť za dlhy iných členských štátov, ktorá je spojená s neočakávanými nákladmi.

Podľa inštitútu INESS (2013) dosiahli ku koncu roka 2013 nákupy dlhopisov, garancie a úvery pripadajúce na Slovenskú republiku ako člena eurozóny vyše 16 mld. eur (graf 7.2). Sú tu zahrnuté nákupy dlhopisov ECB k 20. 12. 2013, garancie ENFS (Európsky nástroj finančnej stability, inak dočasný euroval), garancie EFSM (Európsky finančný stabilizačný mechanizmus ako núdzový úverový program EK), garancie MMF k ENFS a EFSM, podiel MMF na pôžičke Grécku a garancie ESM (trvalý euroval). Z uvedených zdrojov sa dosiaľ reálne čerpal vyše 4 mld. eur (graf 7.3).

Graf 7.2

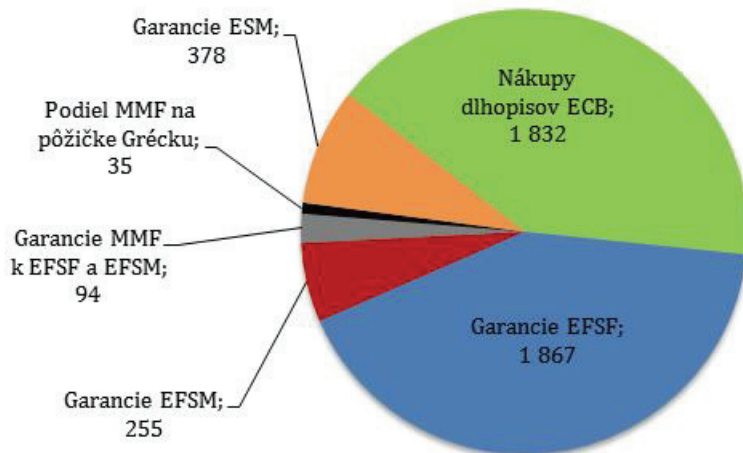
Účasť Slovenska na nákupoch dlhopisov, garanciách a úveroch ku koncu roka 2013 (mil. eur)

Prameň: Spracované podľa údajov INESS (2013).

Graf 7.3

Aktuálne čerpané prostriedky poskytnuté Slovenskom ku koncu roka 2013 (mil. eur)

Prameň: Spracované podľa údajov INESS (2013).

Mnohé z opatrení prijímaných v súčasnosti na európskej úrovni v podstate znamenajú čoraz väčšiu centralizáciu eurozóny spojenú s presunom kompetencií z národných vlád na úroveň EÚ. Hoci prehĺbovanie európskej integrácie v rôznych oblastiach ekonomiky môže pre Slovensko znamenať aj určité výhody a príležitosti, riziká vyplývajúce z týchto procesov nie sú vonkoncom zanedbateľné a je potrebné venovať im zvýšenú pozornosť. Preto by bolo namieste vo väčšej miere na národnej úrovni diskutovať možné efekty v súčasnosti realizovaných a v blízkej budúcnosti plánovaných integračných krokov v eurozóne na Slovenskú republiku ako jej členský štát. Na základe takejto hlbšej diskusie by následne mohli predstavitelia SR na európskej pôde zaujať kompetentné a pre krajinu z dlhodobého hľadiska prospešné postoje.

8. VEREJNÉ FINANCIÉ

Rok 2013 bol v oblasti verejných financií rokom pokračujúcej konsolidácie verejných financií. Vláda si v Programe stability na roky 2013 – 2016 stanovila konkrétne tempo konsolidácie, ktoré by „malo vyústiť do zrušenia procedúry nadmerného deficitu v roku 2013 a viesť k dosiahnutiu fiškálnej pozície, ktorá vytvorí podmienky pre dlhodobú udržateľnosť verejných financií“ (MF SR, 2013b). Primárnym cieľom je zníženie hodnoty deficitu verejných financií pod 3 % (konkrétne 2,9 %) a jeho postupné znižovanie v nasledujúcich rokoch na hodnotu 1,3 % HDP v roku 2016. V roku 2018 by mala hodnota štrukturálneho salda dosiahnuť v zmysle schváleného programu výšku 0,5 % HDP.

Od decembra 2009 je Slovensko zaradené do procedúry nadmerného deficitu, na čo reagovala Rada EÚ formulovaním nasledovných odporúčaní:

- Odstrániť nadmerný deficit do roku 2013.
- Priemerné ročné konsolidačné úsilie by malo dosiahnuť 1 % HDP v rokoch 2010 – 2013.
- Vláda by mala definovať opatrenia na redukcii nadmerného deficitu a v prípade priaznivého vývoja zrýchliť tempo konsolidácie.
- Posilniť záväznosť strednodobého rozpočtového rámca a zlepšiť monitorovanie plnenia rozpočtu v priebehu rozpočtového roka.

Konkrétne opatrenia v oblasti konsolidácie verejných financií boli definované v Národnom programe reforiem na rok 2013 a zameriavali sa na nasledovné oblasti:

- Fiškálne pravidlá – zavedenie výdavkových limitov v nadväznosti na záväzky plynúce z fiškálneho kompaktu a Zákona o rozpočtovej zodpovednosti a sprísnenia pravidiel pre samosprávy.
- Úpravu daňového mixu – zavedenie dane z nehnuteľnosti, resp. zvýšenie jej sadzby. Úprava sa dosiaľ nerealizovala vzhľadom na neexistenciu cenových máp, určenia trhovej hodnoty nehnuteľností a vyriešenia potenciálnych sociálnych dôsledkov pre niektoré skupiny obyvateľstva.
- Zvýšenie efektívností výberu daní, predovšetkým dane z pridanej hodnoty, ale aj priamych daní.

- Zvýšenie efektívnosti verejných výdavkov – reforma štátnej správy ESO (dosiaľ nie sú kredibilne kvantifikované efekty doteraz realizovaných opatrení).
- Zjednotenie výberu daní, ciel a odvodov – systém UNITAS II. Prvé kroky boli realizované vytvorením Finančnej správy zjednotením Colného riaditeľstva a Finančného riaditeľstva.
- Zvyšovanie rentability štátnych aktív.

Hospodárenie verejných financií v roku 2013

Podľa predbežných údajov deficit verejných financií v roku 2013 dosiahol hodnotu 2,77 % HDP. Výška primárneho salda dosiahla 1,11 % HDP a výška štrukturálneho salda 2,9 % HDP. Na dosiahnutie plánovanej hodnoty deficitu sa realizovali viaceré rozpočtové opatrenia. Na strane príjmov išlo predovšetkým o (Európska komisia, 2013):

- zvýšenie zdanenia SZČO (obmedzenie paušálnych odpočtov);
- zvýšenie bankovej dane;
- zavedenie špeciálnej dane pre podniky fungujúce v regulovanom prostredí;
- zmeny v druhom pilieri dôchodkového zabezpečenia; zníženie sadzby príspevkov z 9 % na 4 % a vytvorenie podmienok na vystúpenie z druhého piliera;
- zmeny sadzieb daní z príjmov fyzických a právnických osôb;
- predaj voľných telekomunikačných frekvencií;
- predaj núdzových zásob ropy.

Na strane výdavkov išlo predovšetkým o:

- úspory na bežných a kapitálových transferoch v štátnom rozpočte;
- úspory miestnej samosprávy;
- zvýšenie výdavkov v systéme verejného zdravotného poistenia;
- zníženie nákladov na mzdy pracovníkov verejnej správy (dlhodobo zmrazené mzdy) a iné.

Na základe uvedených faktov môžeme konštatovať, že dosiahnutie plánovanej výšky deficitu verejných financií bolo kombináciou dlhodobých opatrení vlády v oblasti daňových sadzieb, ako aj jednorazových opatrení, ktoré priniesli dodatočné rozpočtové zdroje len v konkrétnom roku. Dosiahnutie stanoveného limitu deficitu verejných financií tak bolo sčasti dosiahnuté jednorazovými opatreniami na strane príjmov, pričom viaceré dlhodobo neefektívne hospodáriace súčasti verejných financií (najmä sektor zdravotníctva) neprešli zásadnou reformou. Takisto nepriaznivé hospodárenie niektorých štátnych podnikov⁴¹ znižuje efektívnosť vynakladaných verejných zdrojov na úkor oblastí, ktoré sú dlhodobo podfinancované. Vzniká tu však rozpor medzi zvyšovaním efektívnosti hospodárenia štátnych podnikov a udržiavaním zamestnanosti v týchto podnikoch. Vzhľadom na politický rozmer riešenia stratových podnikov nie je možné v dohľadnom čase očakávať zo strany vlády racionálne a rozhodné riešenia.

Konsolidácia verejných financií je dôležitým prvkom makroekonomickej stability, avšak nemá ísť na úkor dlhodobých investícií v sektoroch, kde stále pretrváva modernizačný alebo infraštruktúrny dlh. Taktiež podpora kvalitatívnych faktorov ekonomického rastu, teda vzdelávania, vedy, inovácií, kreatívnych odvetví, je v porovnaní s vyspelými krajinami dlhodobo na nízkej úrovni.

Expanzívnejšia politika však naráža na rastúci verejných dlh, nevhodnú štruktúru výdavkov, ako aj na limity stanovené v zákone o rozpočtovej zodpovednosti a v ňom definovaných dlhových stropov a z nich vyplývajúcich sankcií. Situácia vo svetovej ekonomike poznačená volatilitou vnáša do procesu fiškálnej konsolidácie prvky neistoty, najmä vo vzťahu k ekonomickému rastu a jeho vplyvu na vývoj príjmov a výdavkov verejných financií v strednodobom horizonte.

---

⁴¹ Napríklad Železničná spoločnosť Cargo Slovakia vytvorila od 2009 – 2012 kumulatívnu stratu vo výške 273,5 mil. eur.

T a b u l k a 8.1

Vývoj salda rozpočtu verejnej správy v rokoch 2008 – 2013

Indikátor	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Čisté pôžičky (+) / výpožičky (-) (v mil. eur)	-1 397,2	-5 039,9	-5 046,4	-3 499,4	-3 230,1	-2 175,0
Čisté pôžičky (+) / výpožičky (-) (v % HDP) ¹	-2,09	-8,03	-7,66	-5,07	-4,54	-2,98
Primárne saldo (v% HDP) ²	-0,84	-6,58	-6,32	-3,50	-2,68	-1,11
Cyklicky očistené primárne saldo (v % HDP) ³	-2,60	-5,57	-5,93	-3,28	-2,35	-0,33
Štrukturálne saldo (v % HDP) ⁴	-3,69	-6,69	-7,13	-4,48	-4,38	-2,90
Hrubý dlh verejnej správy (v mil. eur)	18 624	22 331	26 998	29 911	37 244	39 600
Hrubý dlh verejnej správy (v % HDP)	27,9	35,6	41,0	43,4	52,4	54,3
Čistý dlh verejnej správy (v% HDP) ⁵	..	..	37,5	41,3	46,7	48,9

Údaje za rok 2013 sú predbežné.

1 Čisté pôžičky/výpožičky vrátane nákladov na 2. pilier (definícia Eurostatu).

2 Primárne saldo je saldo verejnej správy očistené o platené úroky.

3 Cyklicky očistené primárne saldo je primárne saldo očistené o cyklickú zložku.

4 Štrukturálne saldo je saldo verejnej správy očistené o cyklickú zložku a o jednorazové efekty.

5 Čistý dlh verejnej správy je hrubý dlh verejnej správy znížený o likvidné finančné aktíva verejnej správy.

Prameň: MF SR (2014a).

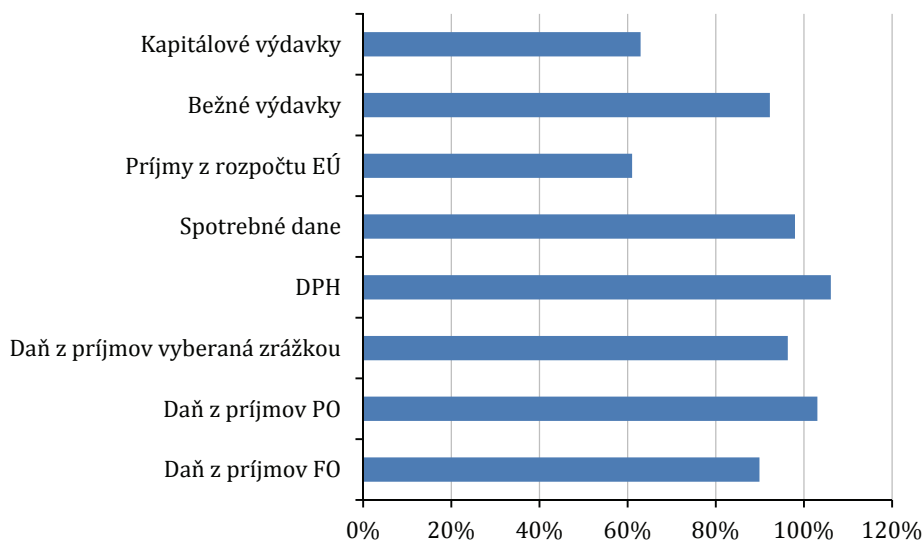
Vývoj štátneho rozpočtu v roku 2013

Efekt konsolidácie sa prejavil vo výdavkoch štátneho rozpočtu, ktoré v roku 2013 dosiahli výšku 14,8 mld. eur (medziročne klesli o 5,2 %) a oproti plánovaným výdavkom boli nižšie o 2,1 mld. eur. Bežné výdavky boli v medziročnom porovnaní nižšie o 5 % a kapitálové výdavky o 6,5 %.

Pri podrobnejšom pohľade na štruktúru bežných výdavkov sa oproti plánovanej úrovni zaznamenal najvyšší pokles v kategórii tovary a služby o 1 mld. eur. V dôsledku priaznivej situácie na finančných trhoch, ako aj „predzásobeniu“ v roku 2012 dosiahli náklady na úroky a poplatky súvisiace s úvermi oproti plánovanej výške 1,16 mld. eur a boli nižšie o 160,6 mil. eur.

V kategórii kapitálových výdavkov došlo oproti plánu k poklesu o 1,1 mld. eur v položke kapitálové transfery, a to predovšetkým v transferoch nefinančným organizáciám a právnickým osobám nezaradeným vo verejnej správe.

Graf 8.1
Plnenie vybraných príjmových a výdavkových položiek
štátneho rozpočtu v roku 2013 (v %)

Prameň: Ministerstvo financií SR (2014c); vlastné výpočty.

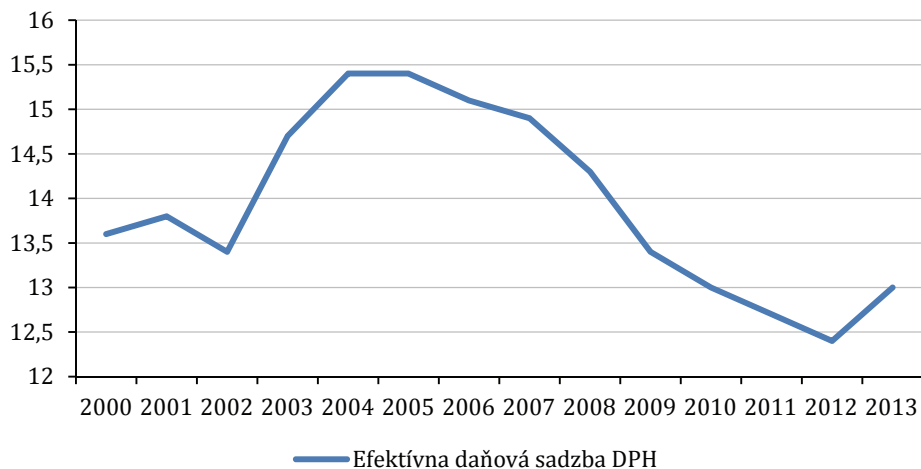
Jedným z dôležitých zámerov vlády je zvýšenie efektívnosti výberu daní, a predovšetkým dane z pridanej hodnoty (DPH). Inštitút finančnej politiky MF SR (IFP MF SR, 2013) odhadol, že výpadok príjmov v dôsledku nižšej efektívnosti výberu DPH (v porovnaní s efektívnosťou výberu na priemernej európskej úrovni) dosiahol v roku 2010 výšku 1,6 mld. eur. Na porovnanie, v roku 2010 objem vybranej dane z príjmov právnických osôb dosiahol 1,25 mld. eur. Vláda na tento nepriaznivý jav zareagovala a prijala súbor opatrení na zlepšenie výberu DPH:

- Skladanie zábezpeky pri registrácii DPH v prípade rizikových osôb.
- Založenie spoločnosti a prevod väčšinového obchodného podielu v spoločnosti na základe potvrdenia správcu dane.
- Definovanie nových trestných činov daňového podvodu a marenia výkonu správy daní.
- Zavedenie povinného mesačného zdaňovacieho obdobia pre nových platiteľ'ov po dobu 12 mesiacov.
- Zníženie počtu kvartálnych platiteľ'ov.
- Zavedenie kontrolného výkazu DPH s účinnosťou od januára 2014.

Všetky uvedené opatrenia prijaté v roku 2013, ako aj opatrenia realizované v predchádzajúcom roku prispeli k obratu v negatívnom trende výberu DPH (graf 8.2). Či je tento obrat predzvesťou trvalejšieho trendu, to bude možné hodnotiť až v dlhšom časovom období.

Graf 8.2
Vývoj efektívnej daňovej sadzby DPH v rokoch 2000 – 2013

Prameň: Vlastné výpočty; Eurostat; ŠÚ SR.

Na druhej strane však štát opätovne zvyšuje administratívne zaťaženie a náklady najmä domácich podnikateľských subjektov, čo sa postupne odráža aj na znižovaní kvality podnikateľského prostredia na Slovensku⁴² (viac v kapitole 10). Zvýšenie efektívnosti vynakladania prostriedkov, transparentnosť pri výberových konaniach, odpredaj, resp. reštrukturalizácia stratových štátnych podnikov, obmedzenie medializovaných káuz plytvania s verejnými zdrojmi a poskytovanie verejných služieb adekvátnych výške daňového a odvodového zaťaženia by v dlhodobom horizonte formovalo verejnú mienku v prospech platenia daní bez zavádzania nových represívnych opatrení zo strany štátu.

⁴² Daňové a odvodové zaťaženie nie je, pravda, jedinou príčinou poklesu jeho kvality. Zásadným a dlhodobo neriešeným problémom je vymožitelnosť práva a rýchlosť riešenia súdnych sporov v obchodných vzťahoch.

Tabuľka 8.2
Vývoj štátneho rozpočtu v rokoch 2010 – 2013 (v mil. eur)

Ukazovateľ	2010	2011	2012	Plánovaný 2013	Skutočnosť 2013	% plnenia 2013	Medziročná zmena v %
Příjmy spolu	10 901	12 002	11 830	13 916,20	12 797	92,0	8,2
v tom:							
1. daňové	7 962	8 700	8 463	8 912	9 135	102,5	7,9
z toho:							
daň z príjmov FO ¹	139	112	234	237,60	214	89,9	-8,7
daň z príjmov PO	1 258	1 620	1 733	1 943,3	2 002,6	103,1	15,6
daň z príjmov vyberaná zrážkou	152	143	167	184,60	177,80	96,3	6,5
DPH	4 432	4 753	4 307	4 462,90	4 734,80	106,1	9,9
spotrebné dane	1 945	2 001,7	1 979	2 018,50	1 977,00	97,9	-0,1
2. necdaňové	681	859	695	984,7	1 283,3	130,3	84,6
3. granty a transfery	2 257	2 443,2	2 670	4 019,50	2 378,70	59,2	-10,9
z toho:							
příjmy z rozpočtu EÚ	1 427	2 031,1	2 127	3 563,70	2 175,00	61,0	2,3
Výdavky spolu	15 337	15 278	15 640	17 001,5	14 820	87,2	-5,2
v tom:							
bežné výdavky	12 969	12 783	13 657	14 055	12 968,1	92,3	-5,0
kapitálové výdavky	2 368	2 495	1 983	2 946,3	1 854	62,9	-6,5
Schodok/Prebytok	-4 436	-3 276	-3 810	3 085	2 023	65,6	-53,1

Poznámka: Celkový výnos dane z príjmov fyzických osôb je vyšší, ale vzhľadom na to, že je príjmom územnej samosprávy, v rámci štátneho rozpočtu dosahuje nižšie hodnoty. Na účty samospráv bolo v roku 2013 alokovaných z dane z príjmov FO 1,63 mld. eur.

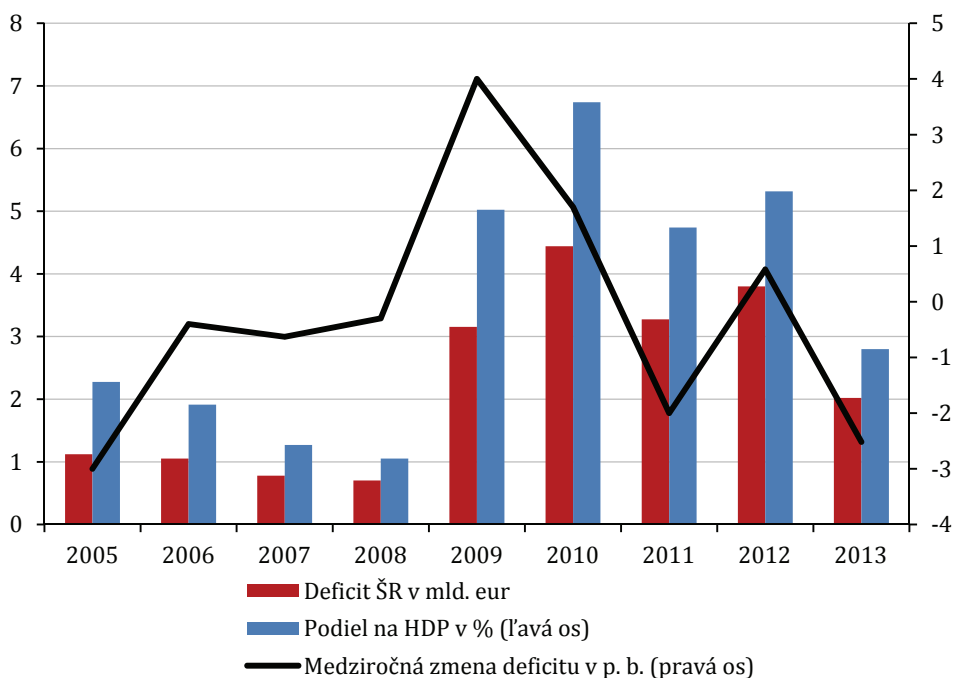
¹ FO – fyzické osoby, PO – právnické osoby.

Prameň: MF SR (2014c); vlastné výpočty.

Deficit štátneho rozpočtu a dlh centrálnej vlády

Deficit štátneho rozpočtu dosiahol v roku 2013 hodnotu 2,02 mld. eur a oproti plánovanej hodnote bol nižší o 1 mld. eur. V pomere k hrubému domácejmu produktu dosiahol 2,8 % a medziročne klesol o 2,5 percentného bodu (graf 8.3).

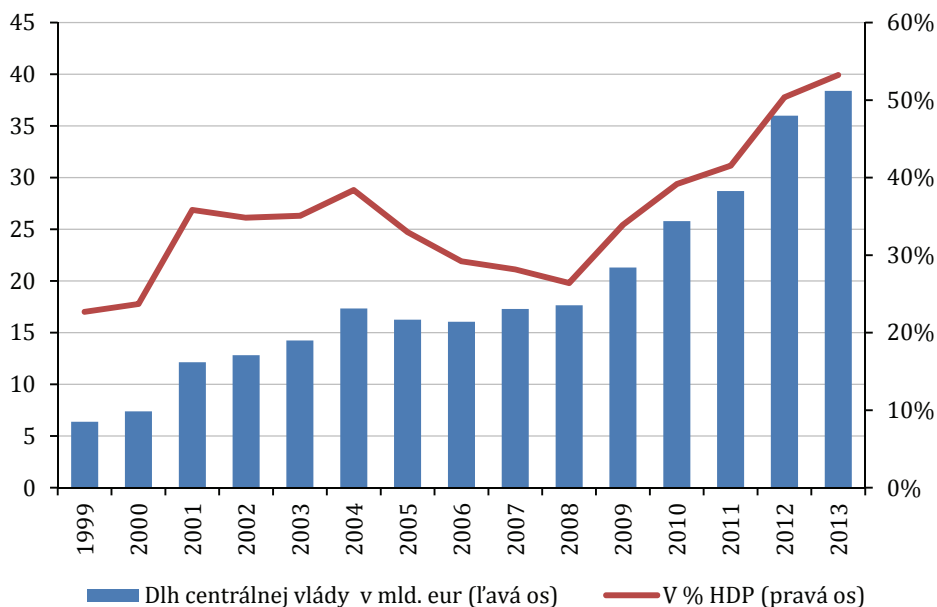
Graf 8.3
Deficit štátneho rozpočtu v rokoch 2005 – 2013

Prameň: Ministerstvo financií SR(2014c); vlastné výpočty.

V pomere k hrubému domácejmu produktu sa dlh centrálnej vlády medziročne zvýšil o 2,9 p. b. a dosiahol hodnotu 53,2 % HDP. V porovnaní s predchádzajúcimi rokmi to predstavuje od roku 2008 druhý najmenší nárast dlhu centrálnej vlády.

Graf 8.4
Dlh centrálnej vlády v rokoch 1999 – 2013

Prameň: Ministerstvo financií SR (2014b); vlastné výpočty.

Finančná pozícia Slovenskej republiky voči rozpočtu Európskej únie

Tabuľka 8.3 ilustruje vývoj finančnej pozície SR voči rozpočtu EÚ. Od začiatku programového obdobia v roku 2007 do konca roku 2012 môžeme pozorovať postupný rast príjmov z rozpočtu EÚ, predovšetkým v kapitole Súdržnosť pre rast a zamestnanosť. V roku 2012 dosiahli celkové príjmy v tejto kategórii hodnotu 1,57 mld. eur a oproti predchádzajúcemu roku boli vyššie o približne 50 % v dôsledku zvýšenej intenzity čerpania prostriedkov zo štrukturálnych fondov a Kohézneho fondu.

Napriek zvýšenému čerpaniu v roku 2012 a na základe údajov za rok 2013 môžeme konštatovať, že čerpanie nepostupuje optimálnym tempom a hrozí reálne prepadnutie a nevyčerpanie zdrojov vo viacerých operačných programoch (viac v nasledujúcej podkapitole).

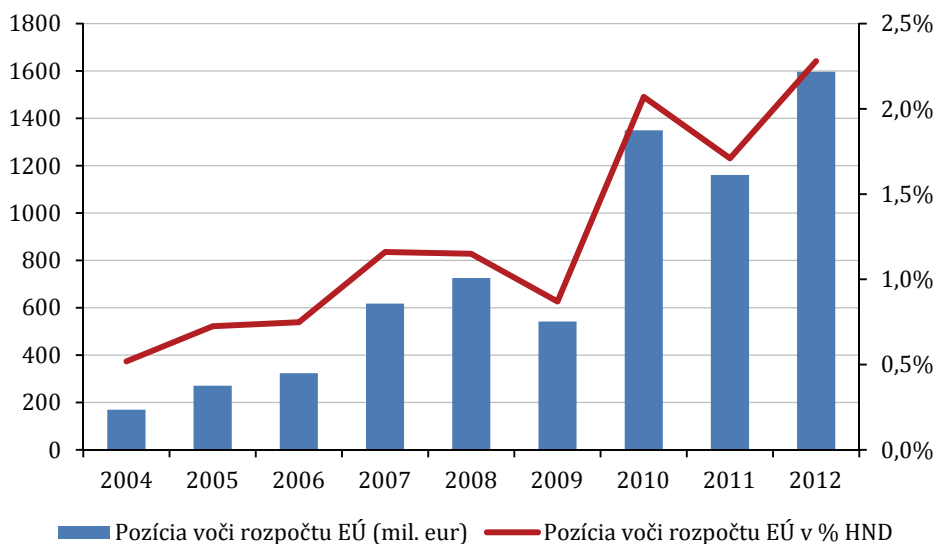
Tabuľka 8.3
Výdavky rozpočtu EÚ v SR v rokoch 2007 – 2013 (v mil. eur)

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
1. Udržateľný rast	669	852,8	633,5	1 208	1096,8	1646
1.1. Konkurencieschopnosť pre rast a zamestnanosť	33,7	43,3	48,7	11,8	40,9	70,4
1.2. Súdržnosť pre rast a zamest.	635,2	809,5	548,8	1 096,1	1056	1575,7
1.2.1. Štrukturálne fondy	451,9	510,1	385,9	633,7	917,6	1212,9
1.2.2. Kohézny fond	183,3	299,4	198,8	462,4	138,2	362,7
2. Ochrana a riadenie prírodných zdrojov	380,5	357	513	676,5	647,9	618
3. Občianstvo, sloboda, bezpečnosť a spravodlivosť	13,7	11,1	8,5	8,7	29,2	12,6
4. EÚ ako globálny partner	9,9	11,5	26,6	0,3	0,5	0,5
5. Administratíva	9,6	9,4	10,8	11,5	10,7	9,7
6. Kompenzácie	0	0	0	0	0	0
Spolu	1082,7	1241,8	1192,4	1905	1785,1	2286,8

Poznámka: Údaje za rok 2013 sú zverejňované s časovým posunom a v čase vypracúvania kapitoly neboli k dispozícii.

Prameň: European Commission (2014).

Graf 8.5
Vývoj čistej pozície SR voči rozpočtu EÚ v rokoch 2004 – 2012

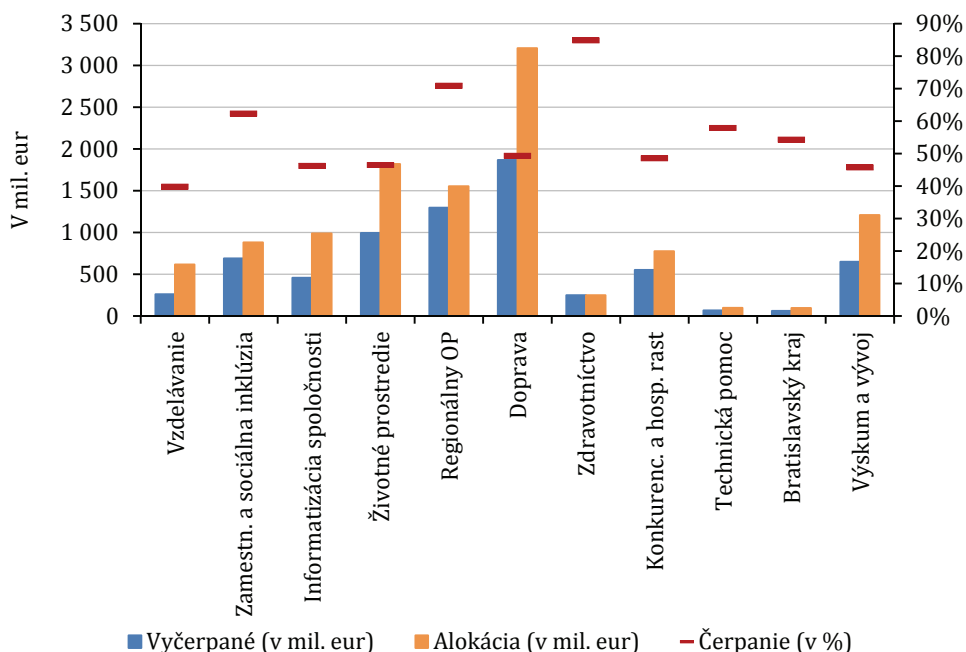
Prameň: Európska Komisia DG ECFIN (2014); vlastné výpočty.

Implementácia štrukturálnej pomoci Európskej únie v programovom období 2007 – 2013

Aj v roku 2013 mala miera finančnej implementácie operačných programov rastúcu tendenciu. Napriek „oficiálnemu“ koncu programového obdobia však medziročná dynamika bola len mierne vyššia ako v predchádzajúcom roku. Medziročný nárast finančnej implementácie dosiahol 14 percentných bodov a celkovo ku koncu roka bolo vyčerpaných 52,5 % záväzku na roky 2007 – 2013.

Graf 8.6

Stav čerpania záväzku rokov 2007 – 2013 k 31. decembru 2013 podľa operačných programov

Prameň: Centrálny koordinačný orgán (2013); vlastné výpočty.

Najvyšší nárast čerpania zdrojov na medziročnej báze bol zaznamenaný v týchto operačných programoch (OP): Informatizácia spoločnosti (o 18,8 p. b.), Zdravotníctvo (o 17,63 p. b.), Doprava (o 16,9 p. b.), Vzdelávanie (o 13,7 p. b.), Výskum a vývoj (o 13,4 p. p.), Regionálny operačný program (o 12,4 p. b.) a Zamestnanosť a sociálna inklúzia (o 11,7 p. b.).

Medzi najúspešnejšie operačné programy z hľadiska čerpania patria: OP Zdravotníctvo, Regionálny OP, Zamestnanosť a sociálna inklúzia, Bratislavský kraj a Doprava.

Očakávané zrýchlenie kontrahovania a čerpania finančných prostriedkov z rozpočtu EÚ v ostatných dvoch rokoch bude predstavovať nápor na absorpčné kapacity, ako aj verejné rozpočty. Prílev značného objemu finančných zdrojov v ďalšom procese finančnej implementácie projektov bude mať pozitívny vplyv na kvalitu dopravnej, vzdelávacej a výskumnej infraštruktúry, podnikateľského prostredia a trhu práce v strednodobom horizonte. Dôležitým predpokladom však bude neustále odstraňovanie nedostatkov v procesoch programovania, schvaľovania, výberu, implementácie, monitorovania a hodnotenia politiky súdržnosti Európskej únie.

Implementácia programov politiky súdržnosti predstavuje unikátnu príležitosť cieľovými intervenciami čiastočne odstrániť existujúce infraštruktúrne a modernizačné dlhy v slovenskej ekonomike, zvýšiť inovačný potenciál domácich podnikov, zlepšiť podmienky na vedeckovýskumný potenciál a výraznejšie prepájať akademický a podnikový sektor. Aktuálne programové obdobie naplno odhalilo nedostatky v štruktúre OP a ich riadenia nastaveného pri príprave súčasného programového obdobia. Úzky rezortný prístup k politike súdržnosti sa preto v budúcom programovom období obmedzil, čo je možné vnímať ako pozitívny krok. Budúce programové obdobie 2014 – 2020 môže byť posledným obdobím čerpania významnej finančnej pomoci z rozpočtu EÚ. Preto je nevyhnutné sústrediť tieto obmedzené zdroje do oblastí, ktoré zabezpečia v ekonomike najvyššie multiplikačné efekty.

9. PREHLAD VYBRANÝCH LEGISLATÍVNYCH A HOSPODÁRSKOPOLITICKÝCH OPATRENÍ

V dokumente *Národný program reforiem Slovenskej republiky 2013*, ktorý je deklarovaný ako hlavné strategické východisko vlády SR v oblasti ekonomického rozvoja a štrukturálnych politík, sa formulujú bezprostredné hospodárskopolitické ciele, ktorými sú udržateľný rast hospodárstva, rast zamestnanosti a kvality života. V rámci dosiahnutia uvedených cieľov boli na rok 2013 ako prioritné oblasti vytyčené: „Diferencovaná fiškálna konsolidácia podporujúca rast; obnovenie normálneho poskytovania úverov v ekonomike; rast a konkurencieschopnosť teraz a v budúcnosti; boj s nezamestnanosťou a sociálnymi dopadmi krízy; modernizácia verejnej správy“ (MF SR, 2013).

V roku 2012, a rovnako aj v 2013 bolo v rámci fiškálnej konsolidácie prijatých niekoľko noviel daňových zákonov, pričom viaceré prijatých zmien bolo zameraných na zvýšenie výberu daní a boj proti daňovým únikom. Viaceré prijatých opatrení vychádza z *Akčného plánu boja proti daňovým podvodom na roky 2012 – 2016*. V tomto duchu bola prijatá novela zákona o dani z príjmov (zákon č. 453/2013 Z. z.). Novela zavádza tzv. daňové licencie – podniky, ktoré sú v strate, budú musieť v roku 2014 zaplatiť minimálnu daň (neplatielia DPH s tržbami do 500-tisíc eur zaplatia 480 eur, platielia s tržbami do 500-tisíc eur 960 eur a subjekty s tržbami viac ako pol milióna eur odvedú daň vo výške 2 880 eur). Sadzba dane z príjmu sa znížila z 23 % na 22 %. Zjednodušila sa taktiež daňová evidencia (možnosť viesť jednoduchšiu daňovú evidenciu namiesto povinnosti viesť účtovníctvo sa rozšírila na všetkých daňovníkov) a zmeny nastali aj v spôsobe odpisovania strát. Zmenili sa zásady zdaňovania dlhu voči obchodnému partnerovi (zámerom je zvýšenie tlaku proti vzniku druhotnej platobnej neschopnosti). Novinkou je zrážková 35 % daň na platby smerujúce do *off-shore* krajín. Cieľom je zamedziť daňovým únikom do tzv. daňových rajov. Znižuje sa aj vymeriavací základ dividend na 60-násobok priemernej mzdy (pôvodne to bol 120-násobok).

Rovnako aj prijatie novely zákona o správe daní (zákon č. 435/2013 Z. z.) bolo motivované bojom proti daňovým únikom. Novela prijíma opatrenia proti zneužívaniu pri správe daní; zavádza opatrenia na prevenciu

porušovania povinností ohľadom registračných pokladníc; sprístupňuje daňové tajomstvo (rozširuje sa okruh subjektov, ktoré sa môžu zoznámiť s daňovým tajomstvom); zavádza zoznam platiteľov daní, ktorí si neplnia svoje daňové povinnosti. Novela zavádza aj nový inštitút, tzv. záväzné stanovisko k uplatňovaniu daňových predpisov, to znamená, že „ak si daňovník nie je istý daňových konzekvencií jeho zamýšľaných ekonomických aktivít, môže požiadať daňový orgán, aby mu záväzným spôsobom potvrdil, ako sa na danú transakciu bude pozerať on“ (Právne noviny, 2014). Medzi novinky v správe daní patrí ešte zavedenie možnosti preúčtovania platby omylom uhradenej na účet iného daňovníka a zúženie registračných povinností.

Súčasťou legislatívnych zmien v oblasti daní bola novela zákona o dani z pridanej hodnoty (zákon č. 360/2013 Z. z.), ktorá prináša niekoľko významným zmien. Zavádza nové tlačivo – kontrolný výkaz, prostredníctvom ktorého podnikatelia poskytujú finančnej správe podrobné informácie o daňových povinnostiach a o výške odpočtov DPH, ktoré si uplatnili (tlačivo sa bude podávať len elektronicky). Medzi ďalšie novinky patrí získanie postavenia platiteľa DPH zo zákona podliehajúce overeniu daňovým úradom; zrýchlenie registrácie skupiny z dôvodu prístúpenia ďalšieho člena; zmena typu registrácie platiteľa dane; rozšírenie okruhu zdaniteľných osôb povinných skladať zábezpeku na daň. V súvislosti s bojom proti daňovým únikom pri DPH sa spustila lotéria pokladničných blokov (lotéria by mala motivovať spotrebiteľov požadovať pri každom nákupe pokladničný blok a prispieť k identifikácii „čiernych“ pokladníc).

Oblasti verejných financií sa dotkol aj nový zákon č. 36/2013 Z. z o pôsobnosti orgánov Slovenskej republiky pri zabezpečovaní rozpočtovej zodpovednosti v Európskej únii. Táto norma upravuje pôsobnosť slovenských orgánov pri vykonávaní niektorých práv a povinností, ktoré jej vyplývajú zo Zmluvy o stabilite, koordinácii a správe v hospodárskej a menovej únii. Zákon napríklad ukladá MF SR povinnosť predkladať Rade EÚ a Európskej komisii programy rozpočtového a ekonomického partnerstva na účely ich schválenia a monitorovania.

V rámci modernizácie verejnej správy sa aj v roku 2013 pokračovalo v reformnom programe ESO (efektívna, spoľahlivá a otvorená štátna správa). Novelizovaním zákona o miestnej štátnej správe (zákon č. 180/2013 Z. z.) došlo k rušeniu a integrácii úradov špecializovanej miestnej štátnej správy. K pôvodným 49 okresným úradom pribudlo 23 nových okresných úradov pre integrovanú štátnu správu. Zmeny sa dotkli aj niektorých rozpočtových a príspevkových organizácií, ktoré sa zlúčili do väčších celkov. Fungovanie verejnej správy by malo ovplyvniť prijatie nového tzv. zákona o *e-Governmente* (zákon č. 305/2013 o elektronickej podobe výkonu pôsobnosti orgánov verejnej moci). Norma kodifikuje elektronickú komunikáciu v rámci verejnej správy a medzi jej orgánmi a podnikateľmi a občanmi. Zavádza nové právne inštitúty, ako sú zaručená konverzia dokumentov, elektronické schránky na doručovanie písomností alebo elektronické podanie.

Zmeny do oblasti verejného obstarávania priniesla veľká novela zákona o verejnom obstarávaní (zákon č. 28/2013). Hlavným cieľom prijatých zmien je dosiahnuť efektívnosť vynakladania verejných zdrojov, spojenú s posilnením súťažného princípu a s dôrazom na záujem štátu. Novela by mala zabezpečiť flexibilitu, aktívnu otvorenosť procesov verejného obstarávania a chrániť kvalitných a poctivých dodávateľov. Motívom prijatia bola snaha o zrýchlenie procesu čerpania finančných prostriedkov z EÚ. Novela napríklad zavádza nový okruh sankcií; zjednodušuje preukazovanie splnenia podmienok účasti; zavádza dvojstupňové otváranie a vyhodnocovanie ponúk uchádzačov; zavádza zákaz dodatkov o cene plnenia a princíp znižovania ceny pri opakovaných dodaniach, posilňuje sa princíp ekonomicky najvýhodnejšej ponuky a pod.

Novela zákona o niektorých opatreniach týkajúcich sa významných investícií (zákon č. 219/2013 Z. z.) rozširuje kategóriu významných investícií (po novom stavba s investičnými nákladmi vo výške od 100 mil. eur, ktorá zároveň vytvorí najmenej 300 pracovných miest). Pri označení investície za významnú bude môcť byť pôda vyvlastnená štátom v prospech investora. Novela zužuje aj právomoci dotknutých obcí v územnom a stavebnom konaní. Zmena sa prijala so zámerom zefektívniť prípravu a realizáciu významných investícií a zatriktívniť podnikateľské prostredie.

Oblasť bankovníctva upravila v roku 2013 rozsiahla novela zákona o bankách (zákon č. 132/2013 Z. z.). Prijatá novela zakazuje požadovať od spotrebiteľov poplatky za vedenie, evidenciu alebo správu úverového účtu; umožňuje bezplatné predčasné splatenie hypotekárneho úveru a rozširuje povinnosti bánk a pobočiek zahraničných bánk.

Novela zákona o službách zamestnanosti (zákon č. 96/2013 Z. z.) čiastočne zmenila aktívnu politiku trhu práce. Zrušilo sa jedenásť nástrojov aktívnej politiky trhu práce (dôvodom bola nízka miera ich využívania alebo nedostatok finančných prostriedkov zo štátneho rozpočtu). Novela zaviedla nový príspevok na podporu udržania pracovných miest. Zmenila sa nárokovateľnosť niektorých príspevkov, po novom bude príslušný úrad práce rozhodovať o ich poskytnutí. Z obligatórnych na fakultatívne sa zmenili nasledujúce príspevky:⁴³ príspevok na samostatnú zárobkovú činnosť; príspevok na podporu zamestnávania znevýhodneného uchádzača o zamestnanie; príspevok na podporu rozvoja miestnej a regionálnej zamestnanosti; príspevok na vykonávanie absolventskej praxe; príspevok na zriadenie chránenej dielne alebo chráneného pracoviska; príspevok na udržanie občana so zdravotným postihnutím v zamestnaní; príspevok občanovi so zdravotným postihnutím na samostatnú zárobkovú činnosť.

Novela zákona o kolektívnom vyjednávaní (zákon č. 416/2013 Z. z.) rozšírila záväznosť kolektívnych zmlúv vyššieho stupňa. Prijatím novely stratili zamestnávateľia možnosť nesúhlasiť s rozšírením záväznosti kolektívnej zmluvy vyššieho stupňa a návrh na rozšírenie záväznosti kolektívnej zmluvy vyššieho stupňa bude môcť podať aj jedna zo zmluvných strán (napríklad zástupcovia zamestnancov).

Novela zákona o doplnkovom dôchodkovom sporení (zákon č. 318/2013 Z. z.) mení podmienky v III. dôchodkovom pilieri. Mení sa vznik nároku na doplnkový starobný dôchodok (až po splnení niektorej podmienok sporenia – ak mu vznikol nárok na predčasný starobný dôchodok; ak mu vznikol nárok na riadny starobný dôchodok, ale po dovŕšení veku 62 rokov). Taktiež sa obnovuje daňová úľava pri sporení v doplnkovej dôchodkovej spoločnosti. Najdôležitejšími novinkami sú zmeny vo vyplácaní

---

⁴³ <<http://www.krivak.sk/sk/legal-news.php?article=181>>.

výsluhového dôchodku, zrušenie vyplácania odstupného; zavedenie novej dávky „predčasný výber“; znižuje sa ročná odplata za správu príspevkových fondov, poplatok za správu príspevkového doplnkového dôchodkového fondu v roku 2014 klesne zo súčasných 2,34 % na 1,80 %.

Oblasti sociálnej politiky sa týka ja novela zákona o sociálnom poistení (zákon č. 338/2013 Z. z), ktorá priniesla napr. tieto zmeny: zavádza novú odvodovú úľavu, ktorá sa týka zamestnávania predtým dlhodobo nezamestnaných občanov; zavádza sa automatický zánik dobrovoľného poistenia, zmäčkujú sa podmienky, pri ktorých má zamestnanec nárok na nemocenskú dávku; novela mení definíciu SZČO a taktiež upravuje výpočet jej vymeriavacieho základu, čo v praxi znamená nárast tak minimálnej, ako aj maximálnej sumy poistného, ktoré sú SZČO povinné platiť. Novela zákona o sociálnom zabezpečení policajtov a vojakov (zákon č. 80/2013 Z. z.) zmenila podmienky nároku výsluhového dôchodku, výsluhového príspevku a odchodného, ako aj základ na ich výpočet, aj výšku odvodov. Zámerom prijatia novely bola snaha znížiť výdavky pre osobitný systém sociálneho zabezpečenia vojakov a policajtov.

* * * *

Charakter prijímaných zákonov a hospodárskopolitických opatrení sa v roku 2013 niesol predovšetkým v duchu fiškálnej konsolidácie na výdavkovej i príjmovej časti verejných rozpočtov. Do prijatých opatrení na výdavkovej časti môžeme zahrnúť sprísnenie politík v sociálnej sfére (zmeny v aktívnej politike trhu práce s cieľom zvýšenia efektívnosti, adresnosti a zamedzenia zneužívaniu príspevkov nezamestnanými) alebo zmeny v sociálnom zabezpečení policajtov a vojakov. Do oblasti znižovania výdavkov verejnej správy môžeme zaradiť aj pokračujúcu reformu verejnej správy ESO, avšak jej očakávané pozitívne efekty prekračujú horizont jedného roka. Na zlepšenie príjmovej strany rozpočtov bolo zameraných v roku 2013 niekoľko legislatívnych opatrení – novela zákona o verejnom obstarávaní alebo plánované zmeny v daňovej legislatíve (novela zákona o dani z príjmu, novela zákona o DPH alebo novela zákona o správe daní).

V súvislosti s realizovanou hospodárskou politikou a prijímaním uvedených opatrení sa často diskutovala otázka ich vplyvu na podnikateľské prostredie a konkurencieschopnosť ekonomiky. Podľa viacerých medzinárodných porovnaní sa postavenie Slovenska v tomto smere skôr zhoršuje. Svetová banka, ktorá meria podmienky podnikania, v rámci najnovšieho ratingu Doing Business 2014 radí Slovensko na 49. miesto z hodnotených 189 národných ekonomík. V porovnaní s Doing Business 2013 si Slovensko pohoršilo o 6 priečok; pričom najväčší prepád zaznamenalo v oblasti podmienok zakladania podniku. Rovnako v širšie koncipovanom Globálnom indexe konkurencieschopnosti (GIK) publikovanom Svetovým ekonomickým fórom (WEF, 2014) sa postavenie Slovenska zhoršilo. Podľa GIK 2013 – 2014 sa slovenská ekonomika nachádza na 78. mieste, čo je v porovnaní s GIK 2013 – 2012 zhoršenie o 7 priečok. Z hľadiska jednotlivých dimenzií konkurencieschopnosti Slovenska sú najhoršie hodnotené také oblasti, ako právne prostredie podnikania, kvalita inštitúcií, kvalita vzdelávacieho systému alebo efektívnosť vládnej administratívy.

10. VÝHLAD NA ROKY 2014 a 2015

Obdobie od roku 2009 do 2013 bolo ohraničené dvomi dnami tej istej krízy. A perióda medzi týmito dvomi celoeurópskymi recesiami bola obdobím akéhosi tápania medzi oživením a novou recesiou. Pri tomto „balansovaní na hrane“ sa pri tvorbe našich výhládov vývoja slovenskej ekonomiky dva roky po sebe (2011 a 2012) opakoval podobný scenár: po relatívne optimistickom začiatku roka sa situácia výrazne skomplikovala v jeho druhej polovici. A tak sa prognózy európskej ekonomiky, ktoré periodicky publikujú renomované inštitúcie, v druhej polovici roka výrazne korigovali smerom k menej priaznivým hodnotám.⁴⁴ V roku 2013 bol vývoj odlišný: V druhej polovici roka sa nekonal „obvyklý“ negatívny zvrät. Mierne optimistický predpoklad, podľa ktorého pokles ekonomiky v roku 2013 už nebude taký výrazný ako v predchádzajúcom roku a druhé dno už bude prekonané, sa nemusel nijako vážnejšie korigovať. Jesenné prognózy relevantných inštitúcií sa iba mierne odlišovali od tých zo začiatku roka.⁴⁵ V priebehu roka sa prognózované hodnoty opäť posunuli nepriaznivým smerom, ale iba nepodstatne (nemožno hovoriť o negatívnom zvrate).

Náš minuloročný výhľad (Morvay a kol., 2013) vo svojom závere konštatoval, že významné oslabenie rastu má zasiahnuť slovenskú ekonomiku v čase, keď sa už zároveň pripúšťa možnosť postupného zlepšenia konjunktúry v eurozóne. „To by mohlo znamenať, že spolu s nástupom výrazného oslabenia ekonomického rastu prichádza aj náznak možného zmiernenia týchto ťažkostí“ (tamtiež, s. 120). S odstupom času môžeme konštatovať, že kritickým momentom vo vývoji ekonomiky SR aj eurozóny bol prelom rokov 2012 a 2013 a v ďalšom priebehu roka 2013 sa dostavil spomínaný náznak opatrného obratu (ako sme už ukázali v časti Pohľad na celkový hospodársky vývoj).

Porovnanie predchádzajúcej prognózy so skutočným vývojom

Náš minuloročný výhľad na rok 2013 rátať s výrazným spomalením rastu ekonomiky v roku 2013 a následným miernym oživením. Predpokladal aj stagnáciu zamestnanosti a spomalenie rastu cenovej hladiny.

⁴⁴ Táto skutočnosť sa odrazila aj v jesenných aktualizáciách našich výhládov; pozri Morvay a kol. (2011) a Morvay, Okáli a Šikulová (2012).

⁴⁵ IMF (2013); EC (2013).

Výhľad bol relatívne úspešný pri predpovedaní zmeny reálneho HDP, zmeny zamestnanosti alebo miery nezamestnanosti (tab. 10.1). Trochu horšie dopadol odhad pohybu cenovej hladiny. Smerovanie vývoja sme odhadli správne (skutočne sa rast cenovej hladiny spomalil). Ale mieru, v akej k spomaleniu inflácie prišlo, sme vo výhľade nepredvídali. Prejavilo sa to v odhadovanej miere rastu spotrebiteľských cien, ale aj v tempe rastu nominálneho HDP. Kým zmenu reálneho HDP (kde pohyb cien nehrá rolu) sme vo výhľade predvídali správne, zmena nominálneho HDP bola nadhodnotená práve z dôvodu nepresnosti v odhade dynamiky cien. Hoci sme očakávali spomalenie rastu cenovej hladiny, výrazná dezinflácia na konci roka 2013 (prechádzajúca následne až do poklesu cenovej hladiny) presiahla rámec očakávaní.

T a b u ľ k a 10.1
Porovnanie prognózy so skutočným vývojom

Parameter	2011 (s)	2012 (s)	2013 (p)	2013(s)
Medziročná zmena reálneho HDP (%)	3,0	1,8	0,8 až 1,5	0,9
Medziročná zmena HDP v bežných cenách (%)	4,7	3,1	2,4 až 3,1	1,5
Medziročná zmena počtu pracujúcich podľa VZPS (%)	1,5	0,6	-0,5 až 0,3	0,0
Miera nezamestnanosti podľa VZPS (%)	13,7	14,0	13,9 až 14,4	14,2
Priemerná ročná miera inflácie meraná indexom spotrebiteľských cien (%)	3,9	3,6	2,3 až 2,8	1,4

Prameň: Skutočnosť (s) za roky 2011 až 2013 podľa Štatistického úradu SR, prognóza (p) podľa Morvay a kol. (2013).

Vplyvy z vonkajšieho a domáceho ekonomického prostredia

Vzhľadom na mimoriadnu a stále rastúcu citlivosť slovenskej ekonomiky na vonkajšie vplyvy sa pri úvahe o výhľade odrážame od posúdenia vonkajších podmienok. Pri hodnotení vonkajších vplyvov sa zaoberáme predovšetkým Európskou úniou (alebo eurozónou) a Nemeckom. Približne päť rokov po sebe sme mohli konštatovať, že externé prostredie pôsobilo nepriaznivo (napriek tomu slovenská ekonomika zvyšovala svoju exportnú výkonnosť). Vplyvy z externého prostredia sa v čase tvorby tohto výhľadu menili priaznivým smerom. Je obzvlášť dôležité, že v prognózach relevantných inštitúcií vládne konsenzus ohľadne zlepšovania makroekonomického vývoja v EÚ. V prognózach troch vybraných inštitúcií (IMF, EK, IfW)⁴⁶ nachádzame vzácnu zhodu: tempo rastu reálneho HDP eurozóny sa má zvýšiť nad 1 % (zhodou okolností všetky inštitúcie uviedli 1,2 %; to však nie je podstatné), čo by bol výrazne lepší výsledok ako pokles o 0,4 % v roku 2013. V roku 2015 by sa mohol ekonomický rast v eurozóne ďalej mierne zrýchliť (tab. 10.2). Európska komisia (EK, 2014) konštatovala, že silnejúci ekonomický rast v EÚ je v narastajúcej miere ťahaný domácim dopytom. V roku 2014 by mala domáca spotreba aj tvorba kapitálu vzrastať a tým by sa mala zmenšiť závislosť ekonomického oživenia od externého sektora. Dôležité je (taktiež EK, 2014), že ekonomický rast sa vracia do viacerých „zraniteľných“ členských štátov EÚ a dá sa očakávať zblíženie temp ekonomického rastu naprieč Európou. Európska komisia hovorí o nástupe na cestu „postupnej normalizácie“. Spomínané prognózy však zároveň upozorňujú, že oživenie zostáva krehké; dôsledky krízy stále brzdia dynamiku ekonomiky, a hlavne tvorbu pracovných miest (a tento obmedzujúci vplyv ešte pretrvá).

Prejavy mierneho oživenia v európskej ekonomike sa už odzrkadľujú v tých ukazovateľoch, ktorých hodnotu už boli známe v čase príprav výhľadu. Úroveň priemyselnej produkcie bola na začiatku roka 2014 na vyšších hodnotách ako v rovnakom období roka 2013 (graf 10.1).

---

⁴⁶ Vyberáme tri inštitúcie rôznej povahy: globálnu finančnú organizáciu (IMF), európsku autoritu (EK – Európska komisia) a nemeckú výskumnú organizáciu (IfW – Institut für Weltwirtschaft.)

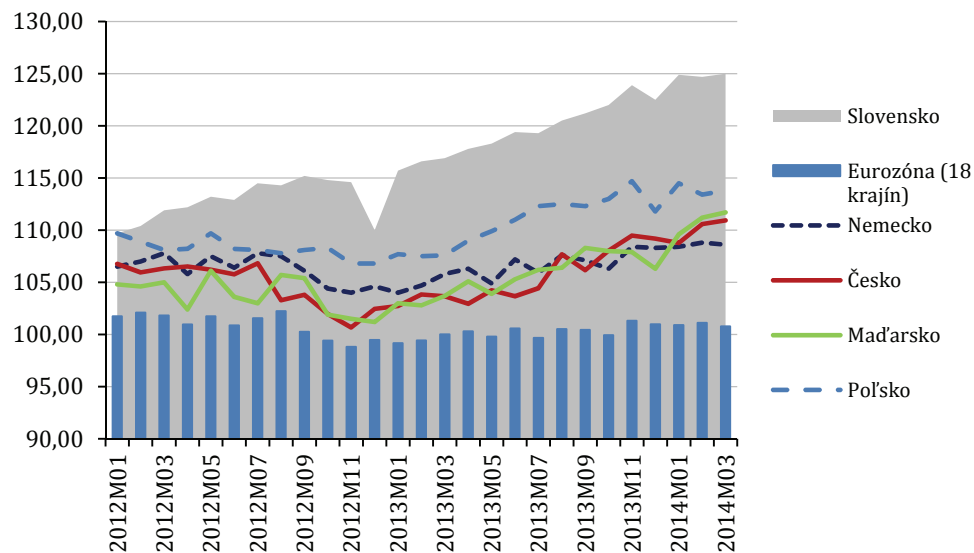
T a b u ľ k a 10.2

Očakávané zmeny reálneho HDP v eurozóne a v Nemecku

	2013		2014 prognóza	2015 prognóza
Eurozóna				
Medziročná zmena reálneho HDP (v %)	-0,4	IfW	1,2	1,7
		EK	1,2	1,8
		MMF	1,2	1,5
Nemecko				
Medziročná zmena reálneho HDP (v %)	0,4	IfW	1,9	2,5
		EK	1,8	2,0
		MMF	1,7	1,6

Prameň: IfW (2014), marec 2014;
Európska komisia (2014), február 2014;
IMF (2014), apríl 2014.

G r a f 10.1

Index priemyselnej produkcie (úroveň roka 2005 = 100)

Prameň: Eurostat.

Súčasne s mierne priaznivejším vývojom vonkajších determinantov ekonomického vývoja možno hovoriť aj o mierne priaznivejšom vplyve tých domácich. Značný pokrok vo fiškálnej konsolidácii (hoci s ešte neistými presnými hodnotami deficitu verejných financií – pozri ďalej) spolu s príchodom druhej polovice politického cyklu dávajú šancu zmierneniu

reštrikcií. Tlmiaco na dynamiku ekonomiky však môže pôsobiť nárast administratívneho aj daňovo-odvodového zaťaženia podnikateľských aktivít v uplynulých dvoch rokoch (komplikovanejšia daňová administratíva, zaťaženie niektorých príjmov odvodmi poistného, zložitejšia administrácia poistného, vyššie zdanenie príjmov právnických osôb...). Tieto a podobné opatrenia pôsobia demotivujúco práve v čase, keď je potrebné podporiť dôveru v ekonomiku. Niektoré opatrenia (ešte z roku 2012) zvýšili administratívne alebo finančné náklady zamestnávania.

Ak bol pre roky 2012 a 2013 charakteristický nepriaznivý vplyv faktorov externého aj domáceho prostredia (vzájomne sa dopĺňali v ich tlmiacom vplyve), v období tohto výhl'adu s veľkou pravdepodobnosťou dôjde k súčasnému miernemu zlepšeniu v oboch skupinách faktorov.

Očakávaný vývoj základných makroekonomických parametrov

Tie údaje o ekonomike SR, ktoré už sú k dispozícii za prvé mesiace roka 2014, podporujú úvahy o opatrnom priaznivom obrate. Z údajov uvedených v grafe 10.2 vyplýva, že v prípade všetkých sledovaných ukazovateľov aktivity odvetví boli výsledky na začiatku roka 2014 priaznivejšie ako v rovnakom období roka 2013. Objavil sa dokonca náznak možného oživenia v stavebníctve, ktoré je už dlhší čas v recesii. Podstatne priaznivejší je aj výsledok maloobchodných tržieb.

Od roku 2009 výrazne vzrástlo kumulované saldo zahraničného obchodu v prvých troch mesiacoch roka (graf 10.3). Stalo sa tak aj v prvých troch mesiacoch roka 2014, keď kumulované kladné saldo zahraničného obchodu (predbežne 1 246,8 mil. eur) opäť prevýšilo saldo z rovnakého obdobia predchádzajúceho roka. To pravdepodobne znamená, že čistý export má znovu priaznivý príspevok k ekonomickému rastu.⁴⁷ Ak k tomu pridáme informáciu o znížení miery nezamestnanosti (graf 10.4), o rastúcich tržbách v maloobchode a o zlepšenej spotrebiteľskej dôvere, môžeme očakávať priaznivý prínos čistého exportu, ako aj priaznivý

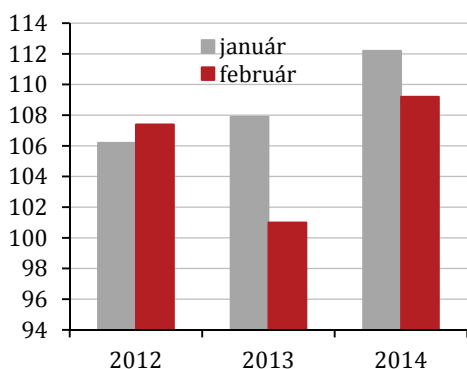
⁴⁷ Pravda, saldo zahraničného obchodu nie je identické s tzv. čistým exportom (saldo zahraničného obchodu je rozdielom exportu a importu výrobkov, čistý export je daný rozdielom exportu a importu výrobkov a služieb). Navyše saldo zahraničného obchodu je k dispozícii len v bežných cenách, a preto nemôže vypovedať o prínose k zmene reálneho HDP (ktorý je v stálych cenách).

prínos domáceho dopytu k ekonomickému rastu. A v tom sa môže kvalita ekonomického rastu podstatne zmeniť v porovnaní s predchádzajúcimi dvomi rokmi. Ekonomický rast bol ťahaný výlučne čistým exportom, v blízkej budúcnosti by mohol stáť na viacerých pilieroch: na raste čistého exportu aj (minimálne niektorých zložiek) domáceho dopytu.

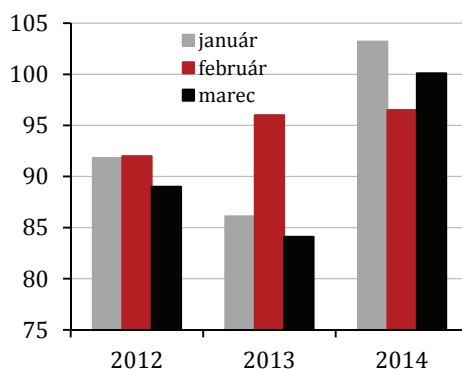
Graf 10.2

Indikátory dynamiky aktivity vybraných odvetví (medziročné indexy, romr = 100)

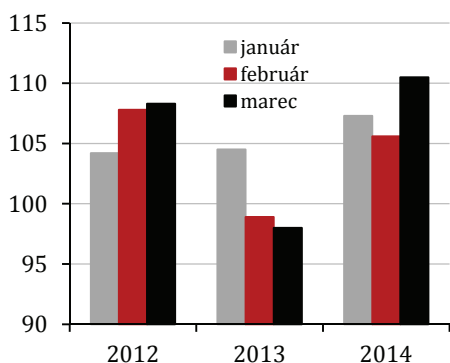
A. Priemyselná produkcia

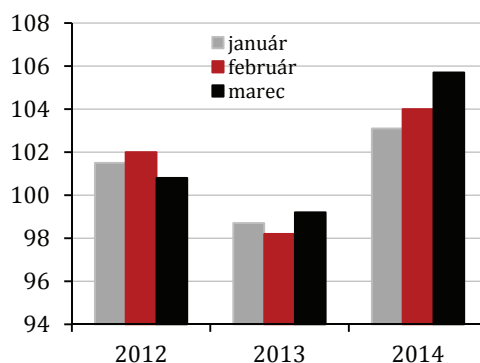
B. Stavebná produkcia

C. Tržby vo veľkoobchode

D. Maloobchodné tržby

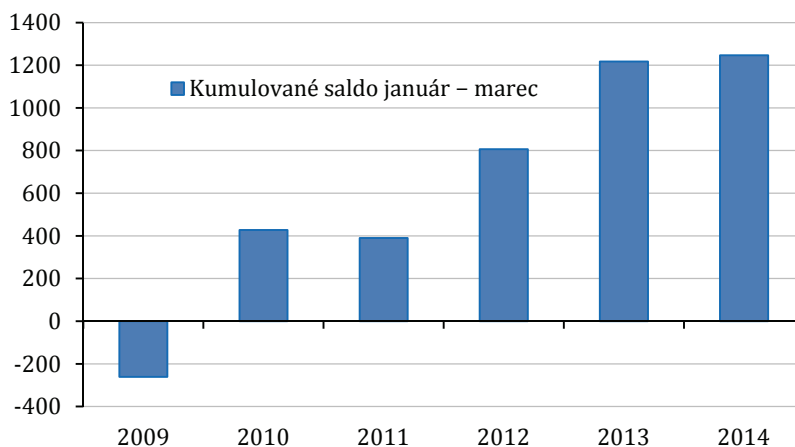

Vysvetlivky: – V grafe A ide o index priemyselnej produkcie (rovnaké obdobie predchádzajúceho roka = 100, bez sezónneho očistenia).
 – V grafe B ide o index stavebnej produkcie (rovnaké obdobie predchádzajúceho roka = 100).
 – V grafe C a D ide o medziročný index tržieb (rovnaké obdobie predchádzajúceho roka = 100), zo stálych cien.

Prameň: Štatistický úrad SR.

Graf 10.3

Kumulované saldo zahraničného obchodu za prvé tri mesiace príslušných rokov (mil. eur).

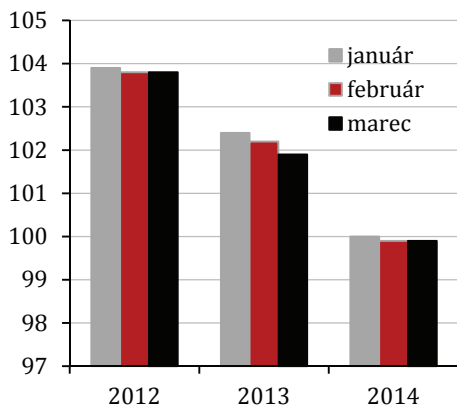

Prameň: Štatistický úrad SR.

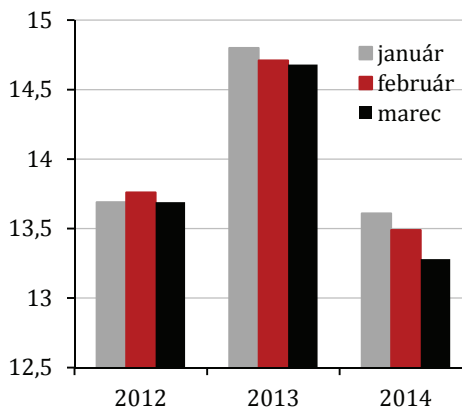
Graf 10.4

Vybrané indikátory trhovej rovnováhy

A. Miera inflácie

B. Miera nezamestnanosti

Vysvetlivky: Miera inflácie podľa CPI (medziročný index, rovnaké obdobie predchádzajúceho roka = 100). Miera nezamestnanosti podľa evidovaných disponibilných uchádzačov o zamestnanie (metodika úradov práce).

Prameň: Štatistický úrad SR; Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny SR.

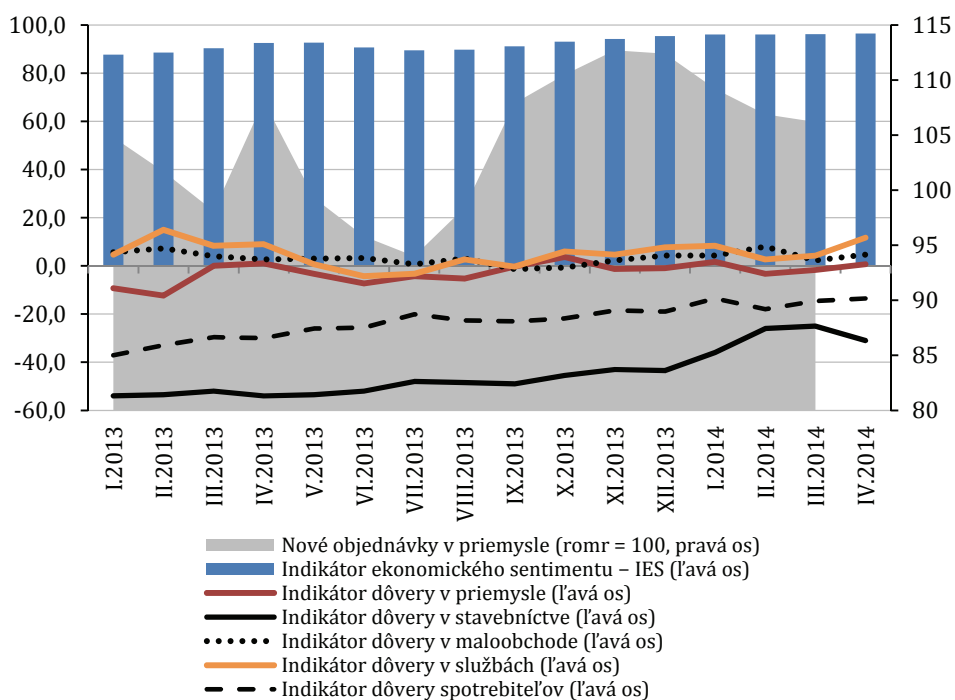
Vývoj indikátora ekonomického sentimentu aj objemu nových objednávok v priemysle bol na začiatku roka 2014 priaznivejší ako v rovnakom období predchádzajúceho roka (graf 10.5). Obidva tieto ukazovatele by mali byť schopné naznačiť, akým smerom sa budú vyvíjať niektoré ukazovatele reálnej ekonomiky v krátkodobom horizonte.⁴⁸

Možno zhrnúť, že tak ukazovatele sentimentu, ako aj ukazovatele reálnej ekonomiky za prvé mesiace 2014 podporujú tézu, že v roku 2014 sa črtá obrat smerom k priaznivejšiemu vývoju (v porovnaní s predchádzajúcim rokom).

Graf 10.5

Vybrané leading indikátory za SR: nové objednávky v priemysle a indikátor ekonomického sentimentu (IES)

(ľavá os: index, úroveň 2010 = 100; pravá os: index, rovnaké obd. min. roka = 100)

Prameň: Štatistický úrad SR.

⁴⁸ Indikátor ekonomického sentimentu je meradlo postavené na subjektívnych výpovediach a je nevyhnutne ovplyvnené náladami či subjektívnym prežívaním (práve tieto nálady meria). Dynamika objednávok je (na rozdiel od indikátorov klímy) meradlom pravdepodobnej budúcej produkcie, bez ovplyvnenia subjektívnym prežívaním zúčastnených aktérov.

Vo vývoji vybraných makroekonomických parametrov očakávame nasledovné tendencie (tab. 10. 3):

- Považujeme za veľmi pravdepodobné, že tempo rastu ekonomiky sa v roku 2014 významne zrýchli v porovnaní s rokom 2013. Potvrdil to aj v máji publikovaný tzv. rýchly odhad HDP za prvý štvrťrok (ŠÚ SR). Rast ekonomiky bude ťahaný vnútorným aj vonkajším dopytom. Predpokladáme určitú stabilizáciu tempa ekonomického rastu s postupnou akceleráciou v strednodobom horizonte. Náš odhad tempa rastu reálneho HDP je porovnateľný s odhadmi iných inštitúcií (tabuľka 10.4), možno ho označiť za mierne optimistickejší (vzhľadom na to, že uvedené prognózy vznikli skôr ako náš výhľad, mohli sme zohľadniť niektoré novšie informácie o priaznivých tendenciách v domácej ekonomike).
- Miera inflácie zostane v roku 2014 na mimoriadne nízkej úrovni, jediným aktuálne rozpoznateľným inflačným rizikom je vývoj cien palív (v súvislosti s napätím medzi Ruskom a Ukrajinou). Absentujú významnejšie úpravy regulovaných cien, proti inflácii pôsobí aj stále relatívne slabý vnútorný dopyt. Ak by vďaka ústupu deficitu verejných financií pod 3% HDP klesla sadzba DPH späť na 19 %, bol by to ďalší antiinflačný impulz.
- Ukazovatele trhu práce sa môžu vyvíjať priaznivejšie ako v roku 2013. Po stagnácii počtu pracujúcich očakávame ich slabý nárast (v roku 2015 by mohol trochu zosilnieť). Takisto miera nezamestnanosti môže klesnúť o približne pol percentného bodu v každom roku. Predpokladáme, že miera nezamestnanosti dosiahla svoje „lokálne maximum“ už v roku 2013. Zatiaľ však neočakávame podstatnejšie zrýchlenie rastu priemernej nominálnej mzdy (bráni tomu slabý rast výkonu kombinovaný s vysokou mierou nezamestnanosti). Pri mimoriadne nízkej dynamike cenovej hladiny je však aj tak pravdepodobné, že porastie reálna mzda.

Tabuľka 10.3
Predikcia vývoja vybraných makroekonomických parametrov

Parameter	2012 (s)	2013 (s)	2014 (p)	2015(p)
Medziročná zmena reálneho HDP (%)	1,8	0,9	2,2 až 2,7	2,9 až 3,5
Medziročná zmena HDP v bežných cenách (%)	3,1	1,5	2,7 až 3,8	3,2 až 5,4
Medziročná zmena počtu pracujúcich podľa VZPS (%)	0,6	0,0	0,3 až 0,8	0,5 až 1,0
Miera nezamestnanosti podľa VZPS (%)	14,0	14,2	13,3 až 13,9	12,7 až 13,3
Priemerná ročná miera inflácie meraná indexom spotreb. cien (%)	3,6	1,4	0,2 až 0,8	1,6 až 2,4

Prameň: Skutočnosť (s) za roky 2011 a 2012 podľa Štatistického úradu SR; prognóza (p) autori.

Tabuľka 10.4
Očakávané zmeny reálneho HDP v SR v prognózach rôznych inštitúcií

	2013		2014 prognóza	2015 prognóza
Medziročná zmena reálneho HDP (v %)	0,9	Externé inštitúcie		
		EK	2,3	3,2
		IMF	2,3	3,0
		IfW	1,7	3,2
		Domáce inštitúcie		
		IFP	2,3	3,0
		NBS	2,4	3,3
		Vybrané banky	2,2	3,0

Prameň: Európska komisia (2014), február 2014;
 MMF (2014), apríl 2014;
 IfW (2014), marec 2013;
 IFP (2014), prognóza Výboru pre makroekonomické prognózy, február 2013;
 NBS (2013), P1Q 2013;
 Makroekonomické predikcie vybraných bánk (2014), priemer za banky, apríl 2014.

Faktory priaznivej a nepriaznivej odchýlky

Pozitívne a negatívne odchýlky sa tu viažu k možným udalostiam, ktorých výskyt je práve v tomto období možný a ich uskutočnenie by nebolo prekvapením. Nevenujeme sa tu všetkým predstaviteľným pozitívnym či

negatívnym vplyvom, iba výberu tých, ktoré sú pre najbližšie obdobie špecifické.

Už v časti venovanej celkovému pohľadu na hospodársky vývoj sme spomínali možný efekt kompenzácie odkladanej spotreby. Ak v období 2010 – 2013 dochádzalo k odkladaniu spotreby (z motívu opatrnosti), je možné, že pri zlepšení dôvery spotrebiteľov sa dostaví obdobie relatívne silnejšieho rastu spotreby (silnejšieho vzhľadom na okolnosti a vývoj ekonomiky), v ktorom sa bude uspokojovať odkladaná spotreba. Takáto „kompenzačná vlna“ zvýšenej spotreby by prispela k posilneniu ekonomického rastu.

Podobný efekt „odkladania“ sa však mohol týkať aj investičných výdavkov (prepad tvorby hrubého fixného kapitálu v období 2012 – 2013 by tomu mohol nasvedčovať). Pokles tvorby hrubého fixného kapitálu v predchádzajúcom období by mohol vyvolať zvýšený investičný dopyt v momente, keď sa ekonomické očakávania významnejšie zlepšia.

V čase príprav tohto výhľadu nebol istý výsledok hospodárenia s verejnými financiami za rok 2013. Otvorený bol scenár, v ktorom sa deficit verejných financií podarilo znížiť až na hodnotu výrazne pod 3 % HDP (MF uviedlo 2,77 % HDP). Existovali však ešte pochybnosti o korektnosti tejto hodnoty.⁴⁹ Ak by sa však potvrdilo podstatné zlepšenie výsledku verejných financií v roku 2013, mohlo by to znamenať zmiernenie reštriktívneho pôsobenia fiškálnej politiky v rokoch 2014 – 2015. Naopak, nepotvrdenie tohto priaznivého výsledku by mohlo byť spojené s potrebou ďalších reštrikcií.

Medziročný pokles hladiny spotrebiteľských cien zo začiatku roka 2014 (graf 10.4) možno v podmienkach ekonomiky SR vnímať aj ako ohrozenie budúceho vývoja, ale aj ako možný podporný faktor zrýchlenia rastu. Ako ohrozenie by sme pokles cenovej hladiny chápali hlavne v prípade, keby spotrebiteľia uverili, že pokles cien je dlhodobejší a významnejší proces, ktorý by viedol k výhodnosti neskoršieho nakupovania. Keďže nepredpokladáme, že by spotrebiteľia v SR považovali pokles cenovej

---

⁴⁹ V čase príprav tohto textu sa čakalo na vyjadrenie orgánov EÚ (tzv. notifikáciu). Tá by mala potvrdiť výšku salda verejných financií. V čase uzávierky tohto textu bola publikovaná správa, podľa ktorej sa v jarnej prognóze EK ráta s hodnotami deficitu verejných financií pod hranicou 3 % HDP v rokoch 2014 a 2015. Otvára sa možnosť vystúpenia SR z procedúry nadmerného deficitu (k tomu pozri MF SR, 2014).

hladiny za dlhodobejší, podstatnejší jav, a zároveň máme na zreteli doterajšie odkladanie spotreby (vysvetlené inde), nepovažujeme tento zatiaľ krátkodobý pokles cenovej hladiny za vážne ohrozenie oživenia ekonomického rastu. Krátkodobý pokles cenovej hladiny nemusí indikovať nástup spomalenia ekonomiky (hoci takto mediálne prezentovaný tento jav bol). Dokonca pokles cenovej hladiny tu môže zapôsobiť ako faktor krátkodobo podporujúci spotrebu: ak je považovaná za krátkodobý jav, môže byť vnímaná práve ako „správny moment“ na kompenzáciu doteraz ochabnutej spotreby. Analytický komentár NBS (2014) považuje dlhšie trvajúci pokles cenovej hladiny za málo pravdepodobný, a preto nepovažuje za pravdepodobné ani vážne dôsledky tohto javu na reálnu ekonomiku.

Za riziko možno označiť prípadné ďalšie zvyšovanie daňovo-odvodovej, ale aj administratívnej zaťažnosti podnikania. Viaceré opatrenia hospodárskej politiky z obdobia 2012 – 2013 pôsobili demotivujúco na podnikateľskú aktivitu alebo zamestnávanie. Predpokladáme, že vláda sa v aktuálne začínajúcej druhej polovici volebného cyklu zdrží podobných demotivujúcich krokov, ktoré sťažujú oživenie ekonomickej aktivity.

Iným rizikom (z pohľadu ekonomiky SR neovplyviteľným) je bezpečnostná situácia na Ukrajine a aj prípadná energetická kríza vyvolaná obmedzením dodávok strategických energetických surovín z Ruska. Napätie medzi Ruskom, Ukrajinou a EÚ s veľkou pravdepodobnosťou povedie aj k zatiaľ ťažko odhadnuteľným hospodárskym stratám.

* * * *

Po pravdepodobnom prekonaní „druhého dna“ prichádza obdobie, v ktorom sa ekonomický rast môže stabilizovať. Znamená to oživenie ekonomiky, ale tempá ekonomického rastu sa pravdepodobne dostanú na také hodnoty, ktoré by sme pred rokom 2009 vnímali ako neatraktívne. Je výzvou pre ekonómov aj tvorcov hospodárskej politiky zabezpečiť stabilitu ekonomiky a pomôcť zlepšovaniu sociálno-ekonomických parametrov aj pri takomto relatívne slabšom ekonomickom raste.

LITERATÚRA

Literatúra k 1.kapitole:

EUROSTAT (1995): Európsky systém účtov ESA 1995. Dostupné na:
<www.rozpocet.sk/app/docFile?docFileName=/docs/ESA_1.doc>.

EUROSTAT DATABASE: Annual National Accounts. Dostupné na:
<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/national_accounts/data/database>.

EUROSTAT DATABASE: European Sector Accounts. Dostupné na:
<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/sector_accounts/data/annual_data>.

HABRMAN, M. (2013): Vplyv exportu na pridanú hodnotu a zamestnanosť v slovenskej ekonomike. [Working Papers 53.] Bratislava: Ekonomický ústav SAV. ISSN-1337-5598.

MORVAY, K. – FRANK, K. – GABRIELOVÁ, H. – HVOZDÍKOVÁ, V. – JECK, T. – OKÁLI, I. – ŠIKULOVÁ, I. (2012): Hospodársky vývoj Slovenska v roku 2011 a výhľad do roku 2013. Bratislava: Ekonomický ústav SAV. ISBN 978-80-7144-196-0.

ŠÚ SR: Databáza Slovstat. Dostupná na:
<<http://www.statistics.sk/pls/elisw/vbd>>.

WIIW (2014): Investment to the Rescue. Economic Prospects for Central, East and Southeast Europe. Vienna: WIIW, March.

Literatúra k 2. kapitole:

CEEC RESEARCH (2014): Kvartálna analýza slovenského stavebníctva Q1/2014. <www.ceec.eu>.

EUROSTAT (2013): Štatistická databáza.

NBS (2010 – 2014): Správa o výsledky hospodárenia NBS za roky 2009 – 2013.

<http://www.nbs.sk/_img/Documents/ZAKLNBS/PUBLIK/BROZURY/VYS_HOSP13.pdf>.

ŠÚ SR (2013): Databáza Slovstat. Dostupné na:
<<http://www.statistics.sk/pls/elisw/vbd>>.

ŠÚ SR (2009 – 2013): Štatistická správa o základných vývojových tendenciách v hospodárstve SR v 4. štvrtroku 2008 – 2013. Bratislava: ŠÚ SR 2010 – 2014.

Literatúra k 3. kapitole:

ÚPV (2014): Výročná technická správa Úradu priemyselného vlastníctva Slovenskej republiky. Patenty a úžitkové vzory 2012. Bratislava: Úrad priemyselného vlastníctva Slovenskej republiky.

<https://www.indprop.gov.sk/swift_data/source/pdf/vyrocn_e_spravy/patenty_2012.pdf>.

ŠÚ SR (2013): Ročenka vedy a techniky 2013. Bratislava: Štatistický úrad SR. 86 s. ISBN 978-80-8121-260-4.

EUROSTAT (2014): Štatistická databáza.

<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database>.

MH SR (2013): Poznatkami k prosperite – Stratégia výskumu a inovácií pre inteligentnú špecializáciu Slovenskej republiky. Bratislava: Ministerstvo hospodárstva SR.

<www.economy.gov.sk/ext_dok-sk_ris3/142230c?ext=orig>.

WEF (2013): The Global Competitiveness Report 2012 – 2013. Geneva: World Economic Forum. ISBN-10: 92-95044-35-5.

WEF (2014): The Global Competitiveness Report 2013–2014. Geneva: World Economic Forum. ISBN-10: 92-95044-73-8.

EC (2014): Innovation Union Scoreboard 2014. Brussels: European Commission. ISBN 978-92-79-34662-0. 94 s.

EPO (2014): European Patent Filings per Country of Origin.

<<http://www.epo.org/about-us/annual-reports-statistics/statistics/filings.html>>.

Literatúra k 4. kapitole:

EUROPEAN COMMISSION (2014): Slovakia – Growth to pick up in 2014. Winter Forecast 2014 – EU Economy: Recovery Gaining Ground. Dostupné na:

<http://ec.europa.eu/economy_finance/eu/forecasts/2014_winter_forecast_en.htm>.

EUROSTAT (2014): Databáza Labour Force Survey.

<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/labour_market/introduction>.

MORVAY, K. – FRANK, K. – GABRIELOVÁ, H. – HVOZDÍKOVÁ, V. – JECK, T. – OKÁLI, I. – ŠIKULOVÁ, I. (2012): Hospodársky vývoj Slovenska v roku 2011 a výhľad do roku 2013. Bratislava: Ekonomický ústav SAV, 145 s. ISBN 978-80-7144-196-0.

MORVAY, K. – FRANK, K. – GABRIELOVÁ, H. – HVOZDÍKOVÁ, V. – JECK, T. – OKÁLI, I. – ŠIKULOVÁ, I. (2013): Hospodársky vývoj Slovenska v roku 2012 a výhľad do roku 2014. Bratislava: Ekonomický ústav SAV, 2013. 127 s. ISBN 978-80-7144-207-3.

ECD (2013): Slovak Republic. In OECD Economic Outlook. Volume 2013/2. Paris: OECD (Preliminary Version).

OECD (2014): Taxing Wages 2014.

<<http://www.oecd.org/tax/taxing-wages.htm>>.

SOCIÁLNA POISŤOVŇA (2014): <www.socpoist.sk>.

ŠÚ SR (2014a): Databáza Slovstat; <www.statistics.sk>.

ŠÚ SR (2014b): Štatistická správa o základných vývojových tendenciách v hospodárstve SR v 4. štvrtroku 2013. Č. 4/2013. Bratislava: ŠÚ SR, marec 2014.

ŠÚ SR (2014c): Správa o hospodárskom vývoji v krajoch SR za rok 2013. Bratislava: Štatistický úrad Slovenskej republiky. Súborné publikácie 2014.

WB (2012): Policy Advice on the Integration of Roma in the Slovak Republic. Washington, DC: The World Bank – Europe and Central Asia (ECA), 49 s.

Literatúra k 5. kapitole:

EUROSTAT (2014): Statistics Database.

<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database>.

MF SR (2014): Makroekonomické prognózy, február 2014. Bratislava: MF SR <<http://www.finance.gov.sk/Default.aspx?CatID=9537>>.

NBS (2014a): Strednodobá predikcia 1Q 2014. Bratislava: NBS.

<http://www.nbs.sk/_img/Documents/_Publikacie/PREDIK/2014/P1Q-2014.pdf>.

NBS (2014b): Štatistika platobnej bilancie. Bratislava: Národná banka Slovenska. <<http://www.nbs.sk/sk>>.

ŠÚ SR (2014a): Ukazovatele ekonomického vývoja SR. Bratislava: Štatistický úrad SR. <<http://portal.statistics.sk>>.

ŠÚ SR (2014b): Vývoj zahraničného obchodu v decembri a v roku 2013. Bratislava: Štatistický úrad SR.

Literatúra k 6. kapitole:

MF SR (2014): Makroekonomické prognózy, február 2014. Bratislava: MF SR. <<http://www.finance.gov.sk/Default.aspx?CatID=9537>>.

NBS (2014a): Mesačný bulletin NBS – 03/2014. Bratislava: NBS. <http://www.nbs.sk/_img/Documents/_MesacnyBulletin/2014/protected/mb0314.pdf>.

NBS (2014a): Strednodobá predikcia 1Q 2014. Bratislava: NBS. <http://www.nbs.sk/_img/Documents/_Publikacie/PREDIK/2014/P1Q-2014.pdf>.

ŠÚ SR (2014): Spotrebiteľský barometer rok 2013. Bratislava: ŠÚ SR. <<http://portal.statistics.sk/showdoc.do?docid=62028>>.

ŠÚ SR (2013): Databáza Slovstat. Dostupné na: <<http://www.statistics.sk/pls/elisw/vbd>>.

Literatúra k 7. kapitole:

EURÓPSKY PARLAMENT (2013): Eurobarometer. Termín zberu dát: 7. – 23. 6. 2013. <http://www.europskyparlament.sk/sk/informacie_o_eu/prieskumy_eurobarometra.html;jsessionid=57636482CEC90E95A02A164C59CFF98C>.

EUROPEAN COMMISSION (2013): Report From The Commission to the European Parliament, the Council, the European Central Bank and the European Economic and Social Committee. Alert Mechanism Report 2014. Brussels, COM(2013) 790 final. <http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/2014/amr2014_en.pdf>.

EK (2012): Konceptia rozsiahlej a skutočnej hospodárskej a menovej únie: spustenie celoeurópskej diskusie. Brusel: Európska komisia. <http://europa.eu/rapid/press-release_IP-12-1272_sk.htm>.

EUROSTAT (2014): Statistics Database. <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database>.

INESS (2013): Euro kríza. Projekt INESS. Účet za euro. <<http://eurokriza.sk/ucet-za-euro/>>.

<www.bankofengland.co.uk>.

<www.ecb.int>.

<www.euractiv.sk>.

<www.federalreserve.gov>.

Literatúra k 8. kapitole:

MF SR (2013a): Národný program reforiem Slovenskej republiky 2013 Bratislava: Ministerstvo financií SR. URL: <<http://www.finance.gov.sk/Default.aspx?CatID=5197>>.

MF SR (2013b): Program stability SR na roky 2013 – 2016. Bratislava: Ministerstvo financií SR. URL: <http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/nd/sp2013_slovakia_sk.pdf>.

MF SR (2014a): Fiškálne indikátory. Bratislava: Ministerstvo financií SR. URL: <<http://www.finance.gov.sk/Default.aspx?CatID=6004>>.

MF SR (2014b): Dlh ústrednej správy Slovenskej republiky. Bratislava: Ministerstvo financií SR. URL: <<http://www.finance.gov.sk/Default.aspx?CatId=7319&id=2013>>.

MF SR (2014c): Plnenie štátneho rozpočtu. Bratislava: Ministerstvo financií SR. URL: <<http://www.finance.gov.sk/Default.aspx?CatID=4103>>.

CENTRÁLNY KOORDINAČNÝ ORGÁN (2014): Stav implementácie ŠF a KF k 31. 12. 2013 URL: <<http://www.nsrr.sk/cerpanie/>>.

EUROPEAN COMMISSION (2014): Financial Programming and Budget - Financial Report for Financial Year 2012. URL: <http://ec.europa.eu/budget/biblio/documents/2012/2012_en.cfm>.

EUROPEAN COMMISSION (2013): Posúdenie národného programu reforiem a programu stability na rok 2013 pre Slovensko. URL:

<http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/nd/swd2013_slovakia_sk.pdf>.

IFP MF SR (2013): The Estimate of the Value Added Tax Revenue Loss. Bratislava: Inštitút finančnej politiky MF SR URL:

<http://www.finance.gov.sk/en/Components/CategoryDocuments/s_LoadDocument.aspx?categoryId=614&documentId=426>.

Literatúra k 9. kapitole:

MF SR (2013): Národný program reforiem Slovenskej republiky 2013. Bratislava: Ministerstvo financií Slovenskej republiky.

<<http://www.finance.gov.sk/Default.aspx?CatID=5197>>.

ŠTULRAJTEROVÁ, J. (2013): Novela zákona o službách zamestnanosti. Krivak & Co Legal News.

<<http://www.krivak.sk/sk/legal-news.php?article=181>>.

WEF (2014): The Global Competitiveness Report 2013 – 2014. Geneva: World Economic Forum. ISBN-10:92-95044-73-8.

PRÁVNE NOVINY (2014): Záväzné daňové stanoviská Finančného riaditeľstva Slovenskej republiky.

<http://www.penonline.sk/20130530411/pravne-oblasti/financne-pravo/spravy/zavazne-danove-standoviska-financneho-riaditelstva-slovenskej-republiky#.Uz_dkFcxhql>.

Literatúra k 10. kapitole:

EUROPEAN COMMISSION (2013): Autumn Forecast 2013 – EU Economy: Gradual Recovery, External Risks. Dostupné na:

<http://ec.europa.eu/economy_finance/eu/forecasts/2013_autumn_forecast_en.htm>.

EUROPEAN COMMISSION (2014): Winter Forecast 2014 – EU Economy: Recovery Gaining Ground. Dostupné na:

<http://ec.europa.eu/economy_finance/eu/forecasts/2014_winter_forecast_en.htm>.

IFP (2014): Makroekonomické prognózy. 32. zasadnutie výboru pre makroekonomické prognózy (február 2014). Dostupné na:

<<http://www.finance.gov.sk/Default.aspx?CatID=9537>>.

IfW(2014): Konjunktur im Euroraum im Frühjahr 2014. Dostupné na:

<<http://www.ifw->

kiel.de/wirtschaftspolitik/konjunkturprognosen/konjunkt/2014/Konjunkturprognosen_Euroraum_3-14.pdf>.

IMF (2013): World Economic Outlook. Transitions and Tensions. October 2013. Dostupné na:

<<http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2013/02/>>.

IMF (2014): World Economic Outlook. Recovery Strengthens, Remains Uneven. April 2014. Dostupné na:

<<http://www.imf.org/external/Pubs/ft/weo/2014/01/>>.

Makroekonomické predikcie vybraných bánk (2014). Dostupné na:

<<http://www.nbs.sk/sk/statisticke-udaje/vybrane-makroekonomicke-ukazovatele>>.

MF SR (2014): Slovensko by malo patriť medzi premiantov Európskej únie. Správa Tlačového odboru MF SR z 5. 5. 2014. Dostupné na:

<<http://www.finance.gov.sk/Default.aspx?CatID=38&id=686>>.

MORVAY, K. – OKÁLI, I. – GABRIELOVÁ, H. – ŠIKULOVÁ, I. – FRANK, K. (2011): Aktualizácia výhľadu vývoja slovenskej ekonomiky do roku 2012. Ekonomický časopis/Journal of Economics, 59, č. 8, s. 856 – 865.

MORVAY, K. – FRANK, K. – GABRIELOVÁ, H. – HVOZDÍKOVÁ, V. – JECK, T. – OKÁLI, I. – ŠIKULOVÁ, I. (2013): Hospodársky vývoj Slovenska v roku 2012 a výhľad do roku 2014. Bratislava: Ekonomický ústav SAV. ISBN 978-80-7144-207-3.

MORVAY, K. – OKÁLI, I. – ŠIKULOVÁ, I. (2012): Zrýchlenie rastu ekonomiky sa znovu odkladá na neurčito. Aktualizácia výhľadu vývoja slovenskej ekonomiky do roku 2013. Bratislava: Ekonomický ústav SAV. Dostupné na:

<http://ekonom.sav.sk/uploads/journals/191_aktualizacia_vyhladu.pd>.

NBS (2014): Strednodobá predikcia 1. Q. 2014. Dostupné na:

<http://www.nbs.sk/_img/Documents/_Publikacie/PREDIK/2014/P1Q-2014.pdf>.

O AUTOROCH

Ing. Karol Morvay, PhD., je absolventom Národohospodárskej fakulty Ekonomickej univerzity v Bratislave. Tam ukončil aj doktorandské štúdium v špecializácii hospodárska politika. Zaoberá sa predovšetkým makroekonomickou analýzou, prognózovaním, trhom práce a otázkami sociálno-ekonomického rozvoja. V Ekonomickom ústave SAV pôsobí od roku 1996, od roku 1997 je pravidelným spoluautorom a od roku 2009 vedúcim kolektívu autorov publikácie *Hospodársky vývoj Slovenska*.

Ing. Karol Frank, PhD., od roku 2003 je pracovníkom Ekonomického ústavu SAV, doktorandské štúdium absolvoval na Národohospodárskej fakulte Ekonomickej univerzity v Bratislave v roku 2010. Vo svojej výskumnej činnosti sa venuje problematike verejných financií a politike súdržnosti Európskej únie. Spoluautorom publikácie *Hospodársky vývoj Slovenska* je od roku 2003.

Ing. Herta Gabrielová, CSc., absolvovala Vysokú školu ekonomickú v Bratislave v roku 1966. Od roku 1960 pracuje v Ekonomickom ústave SAV; v rokoch 2002 – 2009 zastávala funkciu zástupkyne riaditeľa ústavu. Zaoberá sa analýzou štruktúrnych zmien v slovenskej ekonomike a v medzinárodnom kontexte, ako aj súvisiacimi hospodárskymi politikami. Na spracúvaní publikácie *Hospodársky vývoj Slovenska* sa zúčastňuje od roku 1993.

Ing. Martin Hudcovský, pracuje v Ekonomickom ústave SAV od roku 2013. V súčasnosti absolvuje doktorandské štúdium v dennej forme na Národohospodárskej fakulte Ekonomickej univerzity v Bratislave. Vo svojom vedeckom zameraní sa primárne venuje problematike nízkej pracovnej náročnosti ekonomického rastu. V autorskom kolektíve publikácie *Hospodársky vývoj Slovenska* je novým členom.

Ing. Veronika Hvozdíková, PhD., pracuje v Ekonomickom ústave SAV od roku 2002, absolvovala doktorandské štúdium v externej forme na Fakulte medzinárodných vzťahov Ekonomickej univerzity v Bratislave, ktorej je absolventkou. Jednou z oblastí jej výskumného zamerania je problematika ľudského faktora v národnom a medzinárodnom kontexte s implikáciami pre konkurencieschopnosť ekonomiky a trh práce. Na príprave publikácie *Hospodársky vývoj Slovenska* spolupracuje od roku 2010.

Ing. Tomáš Jeck, PhD., je pracovníkom Ekonomického ústavu SAV, absolvoval doktorandské štúdium na Národohospodárskej fakulte Ekonomickej univerzity v Bratislave v roku 2010. Vo svojej výskumnej činnosti sa venuje oblasti inovačného rozvoja. Spoluautorom publikácie *Hospodársky vývoj Slovenska* je od roku 2007.

Ing. Ivana Šikulová, PhD. pôsobí v Ekonomickom ústave SAV, kde ukončila i doktorandské štúdium v odbore svetová ekonomika. Jej výskumné aktivity sú zamerané na problematiku európskej integrácie s dôrazom na fungovanie eurozóny a Slovenskej republiky ako jej člena. V rámci národohospodárskeho výskumu sa zaoberá najmä vzťahmi slovenskej ekonomiky so zahraničím. Členkou autorského kolektívu publikácie *Hospodársky vývoj Slovenska* je od roku 2007.

Výber publikácií Ekonomického ústavu SAV

List of Publications of the Institute of Economic Research of SAS

RADVANSKÝ, M.: Možnosti analyzovania vplyvu kohéznej politiky na regióny a trh práce SR: ekonometrický prístup. [Possibilities of Analysing the Influence of Cohesion Policy to Slovak Regions and Labour Market: Econometric approach.] 2014. 147 s. ISBN 978-80-7144-218-9.

MORVAY, K. (ed.): Pohľady na štruktúrne problémy slovenskej ekonomiky. [Views on Structural Aspects of the Slovak Economy.] 2013, 209 s. ISBN 978-80-7144-217-2. ISBN 978-80-7144-216-5.

MORVAY, K. a kol.: Hospodársky vývoj Slovenska v roku 2012 a výhľad do roku 2014. [Economic Development of Slovakia in 2012 and Outlook up to 2014.] 2013. 127 s. ISBN 978-80-7144-207-3.

OBADI, S. M. a kol.: Vývoj a perspektívy svetovej ekonomiky: hľadanie možných ciest oživenia v čase pretrvávajúcej krízy dôvery. [The Development and Perspectives of the World Economy: Finding Possible Ways of Economic Recovery at the Time of the Persisted Crisis of Trust.] 2013. 396 s. ISBN 978-80-224-1311-4.

PÁLENÍK, V. a kol.: Strieborná ekonomika v slovenskom, európskom a svetovom kontexte. [Silver Economy in Slovak, European and Global Context.] 2012. 300 s. ISBN 978-80 7144-205-9.

PAUHOFVÁ, I. a kol.: Paradigmy zmien v 21. storočí: Európa, Slovensko – súvislosti globálneho ekonomického a mierového potenciálu. [The Paradigms of the Changes in the 21st Century: Europe, Slovakia – Connections between the Global Economic and Peace Potential.] 2013. 272 s. ISBN 978-80-7144-209-7.

PAUHOFVÁ, I. (ed.): Paradigmy budúcich zmien v 21. storočí. Európa, Slovensko – súvislosti globálneho ekonomického a mierového potenciálu. [Paradigms of the Future Changes in the 21st Century III. Europe, Slovakia – Connections between the Global Economic and Peace Potential. Scientific Conference Proceedings.] 2013. 283 s. ISBN 978-80-7144-212-7.

RADVANSKÝ, M. – LICHNER, I. (eds): Impacts of Ageing on Public Finances and Labour Markets in EU Regions. Theoretical Models and Empirical Analyses:

Peer – Reviewed International Conference Proceedings Smolenice, 28. – 30. 10. 2013. 2013, 280 p. ISBN 978-80-7144-214-1.

ŠIKULA, M. a kol.: 60 rokov výskumu v Ekonomickom ústave Slovenskej akadémie vied. 2013. 254 s. ISBN 978-80-224-1317-6.

ŠIKULA, M. (ed.): Krízová a pokrízová adaptácia: nové výzvy pre ekonomickú vedu. Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie. Smolenice 4. – 5. septembra 2013. 2013. 258 s. ISBN 978-80-7144-215-8.

PAUHOFVÁ I. a kol.: Paradigmy zmien v 21. storočí. Hľadanie kontúr v mozaike. [Paradigms of Changes in the 21st Century – Quest for Configurations in Mosaic.] 2012. 314 s. ISBN 978-80-7144-195-3.

PAUHOFVÁ, I. – ŽELINSKÝ, Tomáš (eds): Paradigmy budúcich zmien v 21. storočí: infraštruktúra spoločnosti, infraštruktúra človeka, kontrolovaná spoločnosť: zborník statí. [Paradigms of the Future Changes in the 21st Century. Infrastructure of Society – Infrastructure of Man – Controlled Society. Scientific Conference Proceedings.] 2012. 268 s. ISBN 978-80-7144-198-4.

PAUHOFVÁ, I. (ed.): Determinanty polarizácie bohatstva v globalizovanom svete (súčasnosť a budúcnosť): zborník statí. [Determinants of Wealth Polarization in the Globalized World (Present and Future). Scientific Conference Proceedings.] 2012. 156 s. ISBN 978-80-7144-200-4.

WORKIE TIRUNEH, M. a kol.: Predvídanie potrieb trhu práce v SR. Teoretické východiská a empirické výsledky. [Forecasting Labour Market Needs in the Slovak Republic: Theoretical Foundations and Empirical Results.] 2012. 181 s. ISBN 978-80-7144-204-2.

OBADI, S. M. a kol.: Vývoj a perspektívy svetovej ekonomiky. Medzi stagnáciou a oživením. [The Development and Perspectives of the World Economy. Between Stagnation and Recovery.] 2012. 354 s. ISBN 978-80-7144-197-7.

OBADI, S. M. (ed.): Svetová ekonomika medzi rastúcimi rizikami a náznakmi oživenia: zborník z konferencie k prezentácii monografie Vývoj a perspektívy svetovej ekonomiky: medzi stagnáciou a oživením. [The Global Economy in Between the Growing Risks and Recovery Assessments]. 2012. 2012. 162 s. ISBN 978-80-7144-202-8.

MORVAY, K. a kol.: Hospodársky vývoj Slovenska v roku 2011 a výhľad do roku 2013. [Economic Development of Slovakia in 2011 and Outlook up to 2013.] 2012. 145 s. ISBN 987-80-7144-196-0.

PÁLENÍK, V. a kol.: Možnosti modelovania zmien ekonomiky Slovenskej republiky so zreteľom na fungovanie v Európskej menovej únii. [Modeling Possibilities of Economic Changes in Slovak Republic with Respect to European Monetary Union Membership.] Bratislava: Ekonomický ústav SAV. 2011. 277 s. ISBN 978-80-7144-192-2.

KOŠTA, J. a kol.: Aktuálne problémy trhu práce v Slovenskej republike po vstupe do Európskej menovej únie. [Current Problems of the Labor Market in the Slovak Republic after Joining the European Monetary Union.] Bratislava: Ekonomický ústav SAV. 2011. 282 s. ISBN 978-80-7144-190-8.

BRZICA, D. a kol.: Spolupráca aktérov v technologickom a inovačnom rozvoji. [Cooperation of Actors in Technological and Innovation Development.] Bratislava: Ekonomický ústav SAV; VEDA, 2011. 227 s. ISBN 978-80-7144-189-2. ISBN 978-80-224-1221-6.

WORKIE TIRUNEH, M. a kol.: Determinanty ekonomického rastu a konkurencieschopnosti: výzvy a príležitosti. [Determinants of Economic Growth and Competitiveness: Challenges and Opportunities.] 2011. 258 s. ISBN 978-80-7144-187-8.

ŠIKULA, M. (ed.): Navodila globálna kríza zmeny v chápaní úlohy štátu v ekonomike a spoločnosti? [Did Global Crisis Induced Changes in Perception of the Role of State in Economy and Society?] 2011. 128 s. ISBN 978-80-7144-186-1.

OBADI, S. M. a kol.: Vývoj a perspektívy svetovej ekonomiky. Spomalenie rastu a vysoká nezamestnanosť. [The Development and Perspectives of the World Economy. Slowing Growth and High Unemployment.] 2011. 261 s. ISBN 978-80-7144-185-4.

MORVAY, K. a kol.: Hospodársky vývoj Slovenska v roku 2010 a výhľad do roku 2012. [Economic Development of Slovakia in 2010 and Outlook up to 2012.] 2011. 136 s. ISBN 987-80-7144-184-7.

WORKIE TIRUNEH, M. a kol.: Vývoj a perspektívy svetovej ekonomiky. Ozdravenie svetovej ekonomiky: realita alebo mýtus? [The Development and Perspectives of the World Economy. The Recovery of the World Economy: Reality or Myth?] 2010. 312 s. ISBN 978-80-7144-178-6.

ŠIKULA, M. a kol.: Stratégia rozvoja slovenskej spoločnosti [Development Strategy of the Slovak Society.] 2010. 695 s. ISBN 978-80-7144-179-3.

RADVANSKÝ, M. – WORKIE TIRUNEH, M. – FRANK, K. – JECK, T. – KORÓNY, S. KOŽIAK, R. – SUDZINA, F. – VOJTKOVÁ, M. Analýza determinantov regionálnych rozdielov v Slovenskej republike: vybrané aplikácie [Analysis of the Determinants of Regional Disparity in the Slovak Republic: Selected Issues.] 2010. 304 s. ISBN 978-80-7144-183-0.

ŠIKULA, M. (ed.): Krízové a pokrízové adaptačné procesy a nové nároky na konkurencieschopnosť [Crisis and Anticrisis Adjustment Processes and New Demands for Competitiveness.] Zborník príspevkov z medzinárodného workshopu. 2010. 208 s. ISBN 978-80-7144-181-6.

WORKIE TIRUNEH, M. – RADVANSKÝ, M. (eds): Regional Disparities in Central and Eastern Europe: Theoretical Models and Empirical Analyses: Peer-reviewed International Conference Proceedings. 2010. 400 s. ISBN 978-80-7144-180-9.

MORVAY, K. a kol.: Hospodársky vývoj Slovenska v roku 2009 [Economic Development of Slovakia in 2009.] 2010. 97 s. ISBN 978-80-7144-177-9.

RADVANSKÝ, M. – WORKIE, TIRUNEH, M. (eds): Trendy regionálnych disparít Slovenska. Teoretické modely a empirické analýzy [Trends in Regional Disparity in Slovakia. Theoretical Models and Empirical Analyses.] 2009. 179 s. ISBN 978-80-7144-176-2.

WORKIE, TIRUNEH, M. a kol.: Vývoj a perspektívy svetovej ekonomiky. Globálna finančná a hospodárska kríza. Príčiny – náklady – východiská [The Development and Perspectives of the World Economy. The Global Financial and Economic Crisis. Causes – Costs – Remedies.] 2009. 284 s. ISBN 978-80-7144-175-5.

OKÁLI, I. et al.: Economic Development of Slovakia in 2008. 2009. 94 s. ISBN 978-80-7144-174-8.

OKÁLI, I. a kol.: Hospodársky vývoj Slovenska v roku 2008 [Economic Development of Slovakia in 2008.] 2009. 74 s. ISBN 978-80-7144-173-1.

BUNČÁK, J. – DŽAMBAZOVIČ, R. – HRABOVSKÝ, M. – SOPÓCI, J.: Názory občanov na budúcnosť Slovenska [Citizens Opinions of the Future of Slovakia.] 2009. 93 s. ISBN 978-80-7144-172-4.

DLHODOBÁ VÍZIA rozvoja slovenskej spoločnosti [A Long-term Vision of the Slovak Society Development]. Druhé, nezmenené vydanie. 2009. 274 s. ISBN 978-80-7144-168-7.

HVOZDÍKOVÁ, V. a kol.: Riziká aktuálnych vývojových trendov vo svetovej ekonomike. Finančná, demografická, potravinová a environmentálna kríza [Risks Connected with Actual Development Trends of the World Economy. Financial, Demographic, Foodstuffs and Environmental Crisis.] 2008. 147 s. ISBN 978-80-70144-170-0.

OBADI SALEH MOTHANA a kol.: Globálna ekonomika. Nové trendy a analýzy vybraných problémov [Global Economy. New Trends and Analysis of Selected Problems.] 2008. 187 s. ISBN 978-80-7144-169-4.

DLHODOBÁ VÍZIA rozvoja slovenskej spoločnosti. Zhrnutie [A Long-term Vision of the Slovak Society Development. Summary.] 2008. 36 s. ISBN 978-80-7144-165-6.

A LONG-TERM VISION of the Slovak Society Development. Summary. 2008. 40 s. ISBN 978-80-7144-167-0.

DLHODOBÁ VÍZIA rozvoja slovenskej spoločnosti [A Long-term Vision of the Slovak Society Development.] 2008. 274 s. EÚ SAV: ISBN 978-80-7144-168-7; VEDA, vydavateľstvo SAV: ISBN 978-80-224-1050-2.

WORKIE TIRUNEH, M. a kol.: Vývoj a perspektívy svetovej ekonomiky. Turbulencie na finančných trhoch a dilema hospodárskej politiky [Development and Perspectives of the World Economy. Turbulences on the Financial Markets and the Dilemma of Economic Policy.] 2008. 301 s. ISBN 978-80-7144-166-3.

OKÁLI, I. et al.: Economic Development of Slovakia in 2007. 2008. 78 s. ISBN 978-80-7144-164-9/X.

OKÁLI, I. a kol.: Hospodársky vývoj Slovenska v roku 2007 [Economic Development of Slovakia in 2007.] 2008. 74 s. ISBN 978-80-7144-163-2.

KVETAN, V. – PÁLENÍK, V. – MLÝNEK, M. – RADVANSKÝ, M.: Starnutie, zdravotný stav a determinanty výdavkov na zdravie v podmienkach Slovenska [Aging, Health Status and Determinants of Health Expenditure under Slovak Conditions.] 2007. 57 s. ISBN 978-80-7144-160-1.

HOŠOFF, B.: Križovatky hospodárskej politiky USA (1980 – 2005) [Crossroads of Economic Policy of the USA (1980 – 2005).] 2007. 186 s. ISBN 978-80-7144-161-8.

WORKIE TIRUNEH, M. a kol.: Vývoj a perspektívy svetovej ekonomiky – Prínos informačných technológií a hrozba klimatických zmien [Development and Perspectives of the World Economy – The Benefits of Information Technology and the Costs of Climate Change.] 2007. 332 s. ISBN 978-80-7144-159-5.

OKÁLI, I. a kol.: Hospodársky vývoj Slovenska v roku 2006 [Economic Development of Slovakia in 2006.] 2007. 63 s. ISBN 978-80-7144-144-8.

OKÁLI, I. et al.: Economic Development of Slovakia in 2006. 2007. 64 s. ISBN 978-80-7144-157-1.

KLAS, A.: Vývoj inštitúcií vyššieho vzdelávania na Slovensku (860 – 2005) [Development of Higher Education Institutions in Slovakia (860 – 2005).] 2006. 195 s. ISBN 80-7144-156-2.

ŠIKULOVÁ, I.: Konvergencia v procese európskej integrácie [Convergence in the Process of European Integration.] 2006. 150 s. ISBN 80-7144-155-4.

JURÍČKOVÁ, V. a kol.: Podnikateľské prostredie a firemné stratégie [Entrepreneurial Environment and Strategies of Firms.] 2006. 172 s. ISBN 80-7144-154-6.

WORKIE TIRUNEH, M. a kol.: Vývoj a perspektívy svetovej ekonomiky. Globálna konkurencieschopnosť a energetická a demografická kríza [Development and Perspectives of World Economy. Global Competitiveness and Energy and Demographic Crises.] 2006. 302 s. ISBN 80-7144-152-X.

ŠIKULA, M. – HVOZDÍKOVÁ, V. (eds): Performance and Perspective of the European Union as Seen by the New Member States [Post-Accession Monitoring Conference.] 2006. 185 s. ISBN 80-7144-151-1.

OUTRATA, R. a kol.: Globalizácia a slovenská ekonomika [Globalization and Slovak Economy.] 2006. 379 s. ISBN 80-7144-150-3.

ŠIKULA, M. (ed.): Konkurencieschopnosť slovenskej a českej ekonomiky – stav a perspektívy [Competitiveness of the Slovak and Czech Economy – State and Prospects.] 2006. 264 s. ISBN 80-7144-148-1.

KLAS, A. a kol.: Technologický a inovačný rozvoj v Slovenskej republike [Technological and Innovation Development in the Slovak Republic.] 2005. 389 s. ISBN 80-7144-147-3.

MORVAY, K. a kol.: Transformácia ekonomiky: skúsenosti Slovenska [Transition of Economy: Experience of Slovakia.] 2005. 330 s. ISBN 80-7144-143-0.

OBADI SALEH MOTHANA: Integračné zoskupenie juhovýchodnej Ázie a zahraničnoobchodné vzťahy so Slovenskom a s Európskou úniou [The Integration Block of Southeast Asia and Foreign Trade Relations with Slovakia and the EU.] 2004. 84 s. ISBN 80-7144-142-2.

WORKIE TIRUNEH, M. a kol.: Vplyv informačných technológií na ekonomický rast a zamestnanosť: teoretické a empirické pohľady [The Impact of the Information Technology on Growth and Employment: Theoretical and Empirical Views.] 2004. 92 s. ISBN 80-7144-141-4.

OKÁLI, I. a kol. Hospodárska politika Európskej únie a Slovenska v EÚ [Macroeconomic Policy of the European Union and Slovakia in the EU.] 2004. 352 s. ISBN 80-7144-140-6.

OKÁLI, I. et al.: Concept Outline of Slovakia's Economic Policy at the Stage of Integration into the European Union. Summary. 2004. 30 s. ISBN 80-7144-139-2.

ŠIKULA, M. a kol.: Ekonomické a sociálne súvislosti integrácie Slovenska do Európskej únie [Economic and Social Context of Slovakia's Integration into the EU]. 2003. 381 s. ISBN 80-7144-135-X.

ŠIKULA, M. (ed.): Economic and Social Context of Slovakia's Integration into the EU. Summary. 2003. 47 s. ISBN 80-7144-133-3.

ŠIKULA, M. a kol.: Determinanty formovania priemyselnej politiky v podmienkach globalizácie a integrácie [Determinants of the Industry Policy Forming in the Conditions of Globalization and Integration.] 2003. 166 s. ISBN 80-7144-134-1.

MORVAY, K. a kol.: Aktuálne otázky fungovania verejných financií SR [Current Issues of the Functioning of Slovakia's Public Finance.] 2002. 129 s. ISBN 80-7144-127-9.

OUTRATA, R. a kol.: Ekonomické a sociálne súvislosti vstupu SR do EÚ [Economic and Social Context of Slovakia's EU Accession.] 2002. 396 s. ISBN 80-7144-125-2.

Publikácie, ako aj jednotlivé čísla *Ekonomického časopisu*, ktorý vydáva EÚ SAV, možno objednať alebo kúpiť v kníhkupectvách ELITA, ACADEMIA a VEDA, vydavateľstvo SAV v Bratislave.

Publikácie *Hospodársky vývoj Slovenska* vychádzajú každoročne od roku 1993 v slovenskej aj anglickej verzii a v prípade záujmu sú dostupné v kníhkupectve ELITA.

**HOSPODÁRSKY VÝVOJ SLOVENSKA
V ROKU 2013
A VÝHLAD DO ROKU 2015**

**ECONOMIC DEVELOPMENT OF SLOVAKIA IN 2013 AND
OUTLOOK UP TO 2015**

Autori: Karol Morvay a kolektív

Vychádza od roku 1993.

1. vydanie

© Ekonomický ústav Slovenskej akadémie vied
Šancová 56, 811 05 Bratislava 1

Telefón: 42-1-2-52 49 54 80, Fax: 42-1-2- 52 49 51 06
E-mail: karol.morvay@savba.sk
<<http://www.ekonom.sav.sk>>